

MATHAEI
BOSSI
VERON.
DE VER.
GAUD.
59
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

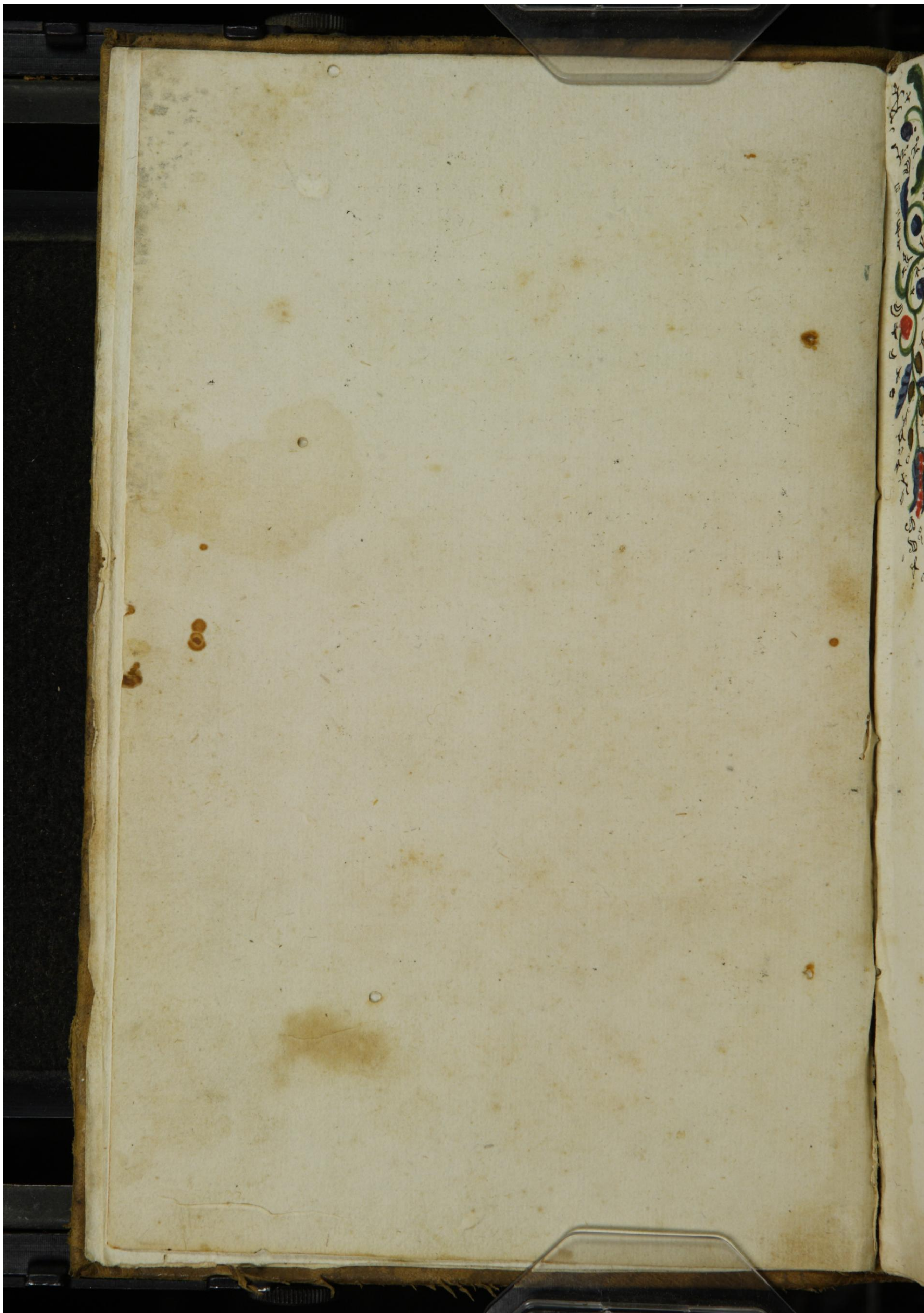

1/6/4

Libro appartenuto al S. M.
Luigi De Angelis di Siena,
ed ora in possesso di me
concittadino dell'autore.
Di quest'opera tengo pure
in Verona una traduzione
stampata in Lugano 1775 in-8°
col titolo - De' veri e filosofici
godimenti dell'animo - che
ricordo aver letta con molta
soddisfazione.
Pisa 1836 - A. Toni

ANgelus Politianus Laurentio Medici Patrono Suo .S. Sapienter ut cetera Laurenti facis: qui sanctos istos extremæ quadragesimæ dies consumere in Agnano tuo malueris/ q̄ Florētiæ. Quis .n. tutior portus: in quem de tantis occupationum fluctibus enates: q̄ tyrrheni litoris amoenissimus iste sinus atq; secessus: ubi quasi quoddā naturę certamen sit: & gratiæ? Sed ego quoq; imitatus exēplū/ ceu fugitiuus urbis/ assiduus in Fesulano fui: cum Pico Mirādula meo: Coenobiūq; illud ambo regularium Canonicorum frequentauimus/ aui tui sumptibus extructū. Quin Abbas in eo Matthęus Bossus Veronēsis/ homo sāctis moribus! integerrimaq; uita! sed & litteris politioribus mire cultus/ ita nos humanitate sua quadam tenuit/ & suauitate sermonis/ ut ab eo digressi mox/ Ego & Picus/ soli ppemodū relicti (quod antea fere non accidebat) nec esse alter altri iam satis uideremur. Hoc ille arbitror sentiēs Dialogum nobis a se compositum de salutaribus animi gaudiis optulit/ quasi uicarium: cuius materia stilusq; nos ita cępit: ut q̄diu quidem legebamus/ facile auctoris

pręſentia careremus. Eum igitur ego Dialogũm mitto ad te quoq; Laurẽti: quem ſubter pineta iſta legas/ad aquę caput. Delectaberis arbitror argumento: ſenſibus: indole: nitore: uarietate: copia: nec in eo tamen domesticas quoq; laudes deſiderabis. Ac ſi tuus huc etiam acceſſerit calculus: dabitur opera protinus: ut ĩ multa liber exemplaria tranſfundatur. Vale.

MATTHAEI BOSSI VERONENSIS CANONICI REGVLARIS AD TIMOTHEVM VERON. CANON. REGVL. PRAECONEM DEI SVMMVM DE VERIS AC SALVTARIBVS ANIMI GAVDIIS. PROHOEMIVM FOELICITER INCIPIT

SI QVIS EST VTI SApientem ac christianum uirum oportet: qui uel de sua/ uel de comuni hominũ uita cogitet aliquãdo: illum equidem plurimum non admirari nõ posse existimo Thimothee pater/ mortales ipsos maiore ex numero ĩ tantã cæcitatẽ errorum esse deductos: ut quod ab iis deberet curari maxime: uideatur negligi maxime. Id autẽ ipsum/ quod est omnino spernendum/ ac fugiẽdũ: totis uotis atq; animis appeti. Quis nobis his tẽporibus dabitur: qui non in tanta opinionis peruersitate uersetur: ut sese prosternat/ uel saltem incuruet honoribus/ insanis uoluptatibus/ imperiis/ ac populari gloriæ? qui nõ trudat naturã suam uel inuitam

Naturæ cō moditates

ad uitia: atq; illi p flagiciosam persuasionē falsi nō illudat? Quam certe naturā omnes si ut optimā sortiti sumus: ita optime seque remur: haud esset sane/ φ quisque minus: q̄ beatissime atq; sanctissime uiueret. Sed accu sare merito nos illa iam potest: & conqueri. Quid miseri: quos libero arbitrio genui? & cum sublimi ore ad cęli fulgorē erexi: effecti estis mortiferarum uoluptatum foeda mācipia? Quid prolapsi tam diu premitis ima? quid certis falsa/ sempiternis fragilia/ optimis praua anteponitis? & non magis uirtutem sectamini: quæ uerā & egregiā laudem uobis dabit: quę trāquillitatem uitæ pariet: quę nulla incōmoda/ nulla infesta/ sed neq; ipsum mortis terrorem formidabit? Hæc ita cōsideranti mihi sæpenumero/ ac mecum tacito animo uoluēti/ multa sane se offerunt: ex quibus impius procedat hic error: & tanta omnium feruescat insania. Sed præter cętera/ unum illud potissimum: φ popularis opinio/ ac omnis semp erroribus fauēs multitudo efficit/ ut sine rationis delectu passim singuli ruant in uitia: ducātq; nihil præstantius/ atq; eminētius in homine esse: q̄ quod uidetur: simulq; esse nihil in uita iucūdius:

Cā errorū fauorabilis multitudo

nihil amabilius: nihil deniq; expetibilius, q̃ cumulari his uanis honoribus, diuitiis, cęterisq; fortunę bonis tanq̃ saginari: his sũmũ bonum constare, summa gaudia, sũmas delicias: quibus qui careat, aut miserũ esse, aut miserabilẽ: qui uero affluat, fortunatissimũ. Quæ sane peruersitas quoniã maxima est: suisq; illecebris ad uerum illud atq; eminẽs uirtutis decus homines ire non sinit: incursanda est a nobis sæpe & impetẽda: quibus erudiẽdę concionis, & alendę multitudinis credẽtium cælestibus pabulis munus est creditum. Quod si nõnunq̃ cum publicis uocibus, tum priuatis conqueri solitus sum: & tãto stomacho succẽsere huic morbo, q̃ magna est læsio humani animi: cuius uigorem lumẽq; corrũpit: nuper id maxime egi una cum Seraphim meo apud eum triduo de ueris ac salutaribus animi gaudiis disserens, excludensq; quicq̃ in bonis esse ducẽdum, nisi excellentem uirtutem: quæ sola est, quę nos usq; ad beatam uitam, idest gloriosum deum & immortalem perducat: Illorũq; dierum disputata, ac deinde in dialogos uersa tibi inscripsi, atq; dicaui. Sic. n. uisũ est mihi laborem nostrum nulli gratiorem futurum

q̃ tibi: quippe qui primus mihi & beneuiuē di formam/ & sacrarum litterarum ornamē ta contuleris. Debet. n. siquid est in me uel ingenii/ uel doctrinę (quod certe perexiguū esse sentio) id ꝓpe suo iure eo referri: unde factum est/ ut nasceretur. Quare ex ipso ingenio nostro/ tanq̃ ex agello arēte ac tenui hos fructus accipies: munus certe tuo merito non satis dignum/ sed debitum tamen/ & grati animi mei idoneū (ut spero) apud te testem: emēdationem uero magis & castigationem/ q̃ laudem postulaturum. Quod ut sane tibi gratius esset: effeci potissime/ ut idem Seraphim noster mecum querat/ & dispute: quo inter omnes/ quos tuis prædicationibus/ monitisq; sāctissimis ad diuini cultus ritū & cerimonias illexisti: qui tibi magis afficiatur: & in te deum sanctius adoret noui neminē. Tu uero de re ipsa iā utriusq; cape sententiam: quam sic benigne atq; auide legere debebis: ac nos paterno quodam amore complecteris.

PROHOEMIVM
F I N I T.

INTER MATTHAEVM VERON. ET SERAPHIM PATAVVM CANONICOS REGVLARES DE VERIS AC SALVTARIBVS ANIMI GAVDIIS DIALOGVS INCIPIT.

TOLLE GVSTA EXVLTA

VID CAVSAE EST QVOD tã festiuus ad nos uenis mi suauissime Seraphim? SE. Quod quem diu absentem desideraui, nunc tãdem præsentem te complector atq; cõspicio. MA. Id etiam cum te intuerer sic esse arbitrabar. Sed oro, affers ne aliquid noui: an aliquid a me expetis? SE. Mihi sane nihil est noui: quod scire te uelle existimẽ: Sed iucunda est mihi tua præsentia: iucundior sermo. Quare, si ut cõsuesti pro tua humanitate de aliquo disserueris: erit (ut spero) iucũdissimus hic mihi dies. MA. Omnia iam ut uideo: iucunditatis plena sunt: neq; possum existimare, nõ mihi quoq; tanta ex iucunditate fore lętandum. SE. Lętabere si uoles: & quãtum ipse uoles. MA. Bene est: sed iam age quo læter. SE. Id in te est: atq; ex te nascentibus gaudiis. MAT. Hei quę

intra me gaudia? qui inter religiosos hosce & cęlestes pene uiros tanq̄ inutilis sic uiuo. Me infęlicē! ut cū miser sim/ puter posse gaudere. In tanto & tam crebro uitę naufragio inualidus nauta/ & rei naualis ignarus qui possum lætari/ si non amens sim? præsertim cum Salomon/ uir omniū suo æuo atq; priore sapiētissimus Risum īquiat reputaui męrorē: & gaudio dixi quid frustra deciperis?

SER. At quo modo non lętandum: cū iam uix cepta tua ista me delectet oratio. Vox/ gestus/ uultus/ & oēs corporis motus iucūdi mihi sint & uideantur. MA. Id accidere tibi minime inficior/ uiro quidē innocētissima uita/ atq; suaui ingenio. Mea uero ignauia & ī orto domini sterilitas nihil tale mihi ꝑmittit. Quod si tu tamē ex ipsis tuis gaudiis non nihil nobis uales impartiri: & nos continuo forsitan adgaudebimus. SE. Desyderio meo hodie puto satisfactum iri: ut ex his uerbis aliqua oriatur disputatio. Cū ad te ueni/ incertus penitus erā de quo quęrerem! sed iam ut uideo: eo ꝑductus est sermo: ut de gaudiis animi possit disputari. Quare/ si est tibi ocium: & te non pigeat: ut in reliquis antea persæpe fecisti: ita nūc hac

in re mihi gratificabere. MA. Vtinã possim nedum quidem nõ pigebit: sed erit res ipsa mihi pergrata. Ocii uero tantum mihi erit: quantum & tibi: cum utriq; par quies: parq; negocium sit: eadem uita: æedem studiorũ uoluntates: ęque ad uirtutẽ animus currẽs. SER. Me beant isthæc promissa. Sed si tibi uidetur/ petamus abdita. Hæc ampla porticus/ & splendenti cælo patula/ pratiq; amoena uiriditas animum dissipat. MA. Est ut dicis. Nam opaca sensum continẽt: apertiora dilacerant. Igitur secedamus. SE. I præ: te sequar. MA. Iam mihi intereundum succurrit mos ille socraticus puetus: & interdũ a Cicerone suis i dialogis usurpatus: ut cũ alter dixerit. alter nõnunq̃ cõtradicat: quo facilius ex utroq; quod uerũ est elucescat. SER. Mos iste nõ modo Socraticus est/ sed eorum etiam: quos theologos modo nũcupamus. Afferunt. n. ad utranq; quæstionis partem rationes: & deniq; quid certum sit/ firmius clariusq; diffiniunt. MA. Est/ut dicis. Et quoniã iam de ratione differẽdi inter nos conuenit: consedeamus. Hoc enim sacellum nos inuitat. SER. Nusq̃ melius. Fauebunt nobis sacra. Sed uis ne de uero gau

Mos socraticus

Cicero

Theologorũ Argumẽtationes

dio interrogem: an affers tu aliud ĩ mediũ problema. MA. De gaudio/ſi placet: quan do neſcio quomodo/ut ãte dicebas/ ĩ illud ſermo profluxit. SER. Primum igitur quę ro/unde ueniat homini gaudiũ. MA. Nõ poteſt tibi plene reſponderi: niſi tripartito ordine diuiſionis: quoniã bonorum malo rumq; hominum gaudia inter ſe differunt: itemq; ſanctorum in patria. Ex quo triplex adhibenda diſputatio. Sic.n. uidemus tria hæc genera hominũ poſſe gaudere. SE. Si de ſingulis futura ē diſputatio: de inani ac uoluptuoſo gaudio oro incipiamus: ſic.n. ordo exigit. Ex uoluptate præterea ingens adeo gaudiũ ꝓcreari compertũ eſt: ut in ea non nulli philoſophorum ſummũ bonum eſſe putauerint. Ex quo quidē numero fuit

Ariſtippus
Epicurus

imprimis Ariſtippus: deīde Epicurus: quo rum ſectas/ut procliuior eſt quiſq; in uitia: ita eſt popularis turba ſemper imitata/ imi taturq; adhuc. MA. Qui putãt cum corpo ribus animos ſimul interire: & ſuorum ſcele rum impunitatem affectant: ii fortaſſe ſenſe rint/optimum bonum uoluptate conſtare: ex quorum genere uideto Epicurum ne di xeris. SER. Miror ꝙ Epicurum excipias: de

quo etiam scurrę locuntur ad calicẽ: & eum quisq; conuiciis incessit: cuiusq; obscenitas uitę peruenit ad probra uulgaris infamiæ: & uentris ingluuies iam tãto ludibrio est: ut sit cuiq; turpissimum uocitari Epicureũ: Quod uero ut dicis / uoluptatis assertores immortalitatem animi negẽt / nihil dubius sum. Verum quoq; qui nũc uoluptuosam uitã sibi pręscribũt: eos ipsos sẽtire nõ multo secus / q̃ priores illos arbitror. Sed age: da primum / si lubet: cur Epicurum excipis. Tum possit ne argumẽtatione comprehendi animi ꝑpetuitas. Si.n. nulla ratione ostẽditur animum non posse dissolui: hos profecto sapientes appellemus / qui uoluptatẽ corporis sibi proponunt. Sin autẽ perennis ille demõstratur: uniuersi nimirum stultissimi sũt: qui ex uoluptatibus / diuitiis honoribus / ac reliquis fortunę bonis gaudia quæritant / est necesse. MA. Quãuis copiosam siue de Epicuro / siue de ĩmortalitate animorum orationẽ res postulet: tamen ne nimiũ a ꝑposito digrediar: simulq; tibi satisfaciã: breuiter utrũq; perstringam. Ita dico mi Seraphim. Nõ audio eum / qui Epicuro impuritatem uitæ / uentrisq; saturitatem obiiciat: de Epicuro Not.

cum ſiquidē fuerit ille philoſophus ſingu
laris continentię/ & tenuiſſimi uictus: pane
cibario duntaxat & aqua ſit uſus: & ad ſo
lēnem interdum mēſam ſolum accederent
orti: aut ſi epulari pretioſius uoluiſſet/ pau
Diogenes Laertius lulum caſei. Illum apud Diogenem Laertiū
de ſe loquētem audi. Cum dicamus inquit
uoluptatem finem eſſe: non luxurioſorum
uoluptates: eaſq; quæ in guſtu ſunt poſitæ
dicimus: ut quidā ignorantes: aut a noſtra
ſententia diſſidentes: aut male accipientes
Qūo acci piēdus eſt Epicurus arbitrātur. Sed nō dolere corpore: animoq;
trāquillum eſſe: & Perturbatione uacare di
cimus. Non. n. cōuiuia & commeſationes:
non puerorum mulierumq; congreſſus: nō
piſcium æſus/ & cæterorū quæ affert pretio
ſior menſa: ſuauem gignit uitam. Verum ra
tio ſobria/ cauſaſq; pſcrutans/ cur queq; uel
eligenda uel fugienda ſint: opinioneſq; ex
pellēs: p quas animos ut plurimum tumul
tus occupat. Horum omnium initiū maxi
mūq; bonum prudētia eſt. Quo circa philo
ſophiā quoq; prudētia extimatione ātecel
lit: ex qua reliquę uirtutes omnes oriūtur.
No. docentes ut nō ſit iucunde uiuere/ niſi pru
dēter/ honeſte/ iuſteq; uiuatur. Quippe uir

tutes suaui ac iucundæ uitę cõiunctæ sunt: Iucũdaq; uita seperari a uirtutibus nequit. En cur Epicurum excipio. Cuius uerba nõ uoluptuosi & eneruati hominis sũt: sed animosa & profecto christiano Hercule digna. At uero quoniam de se ipso testatur: si res non satis fidem capit: Aneum Senecam audiamus: Virum sane splendidissimo ingenio: & ut Stoycum rigidissimo animo: qui illius continentissimam uitam atq; frugalitatem ad Lucilum scribẽs / est his laudibus prosecutus. Egregia Epicuri dicta cõmemoro / ut isti: qui ad illa confugiũt spe mala inducti: qui uelamenta se suorum uitiorũ habituros esse existimant: probent quocunq; ierint: honeste esse uiuẽdum. Cum adierint ista audient ortulos & inscriptũ ortulis: hospes hic bene manebis. Hic sũmum bonum uoluptas ẽ. Paratus erit istius domicilii custos / hospitalis humanus: & te polenta excipiet: & aquam quoq; large administrabit: & dicet hic. Quid. Bene acceptus es?. Non irritant inquit hi ortuli famẽ: sed extingũt. Nõ maiorem ipsis potionibus sitim faciũt: sed naturali & gratuito remedio sędãt. Alia plerisq; suis i epistolis de hoc philosopho

Seneca in laudẽ Epicuri

pene inumera magnifice & sãctissime dictã commemorat summa laude & ueneratione dignissima: quibus non sicut humanis ser monibus: sed ꝓpe diuinis oraculis utitur: suaqꝫ scripta passim ueluti margaritis qbus dam/ flosculisqꝫ suauissimis ac redolẽtibus ornat. Quæ oĩa si ꝑsequi uelim: me potius destituet dies: q̃ illorum copia: & quod ni timur euitare: modum non habebit oratio.

Hierõimus

Venio potius ad Hieronymũ nostrum san ctissimum: cuius auctoritas apud nos sem per plurimum ualuit. In secundo .n. aduer sus Iouinianum libro Epicurus inquit oẽs suos libros repleuit oleribus/pomis/ac uili bus cibis dicens esse utendum: quia carnes & exquisitæ epulæ ingenti cura ac miseria præparantur: maioremqꝫ penam habent ĩ in quirendo: q̃ uoluptatem in abutẽdo. Non pergam plura de Epicuro referre. Nos .n. q sequimur ueritatẽ: nec ultra id/quod spõte se offert ueritati/disceptamus/tantis aucto ribus fidem oportet habeamus. SER. Gra uia sunt tantorum hominum testimonia/ & clarissimæ ac firmissime uoces: quibus auer tat Deus/ut ausim contradicere. Sed nõ par ua tamen adhuc me admiratio tenet/ atqꝫ

animum pulsat/cur causę est: ut non modo imperitū uulgus/a quo facile est dissentire: Verum & non nulli eorum/qui docti habē tur: illum cōtumeliis afficiunt & morsibus lacerāt. Nā Cicero caput linguæ latinę græ cę uero ęque peritissimus: sed pręterea inda gator omnium rerum solertissimus/cū mul tis in locis/tum maxime ī tusculanarū quæ stionum libris īfesto aduersus eum animo acerrime pugnat. Illum irridet ī Phalaridis tauro eam uocē emissurum. Suaue est: nihil curo. Et in suis se torminibus atq; strāguria gloriantem: quasi constantius ista diceret: q̄ sequeretur. Oratius quoq; poeta non ob scurus ī eius probrum his uersiculis utitur.

Cicero

Oratius

Me piguē & nitidū & bene curata cute uises
Cum ridere uoles epicuri de grege porcū.

MA. Verisimillima & ad rem tua est admi ratio: & efficit/ut pluribus q̄ putarā de Epi curo loquamur. Sed dic: habes ne plura cō perta in eum: ut omnibus una opera possit responderi? SER. Habeo nihil/præter uul garem infamiam. Sed leuitatis ac pessimi er roris auctor semper est turba. MA. Adau gebimus autē.n.suspicionem: ne quid post hac tibi animum pulset: simulq; uniuersa re

Not.

Diotimus Possidóius fellemus. Diotimus ac Possidonius Stoyci in illum inuecti plurimum sũt. Alter quidẽ quinquaginta epistolas ĩpudicas & turpes

Leontia ab eo scriptas referẽs. Alter uero ipsũ Leon

Epitetus tiæ meretrici cõgredi solitũ. Epitetus quoq; eundem ut lasciuum loquacemq; increpat:

Timocrates magnisq; cõuiciis insequitur. Timocrates item bis illum diebus singulis uomere soli tum ex nimia crapula asserit. Multa quoq; peccare in oratione: ac in uita multo plura: minamq; quotidie in cibos cõsumere. Hæc sunt quæ Epicuro obiici solẽt: quæ a nobis

Defensio Epicuri. hoc ordine sunt refellenda. Primum ut iis omnibus / quos modo commemoraui: tum ut Ciceroni tuo atq; Flacco respondeatur: Atq; ut ab his incipiam: Diotimum Stoycũ possidonium: Epitetum: Timocratem: hos

D. Laertius omnes insanire & obloqui testis ẽ Laertius qui Epicuri uitam & diligẽter & ornate cõ scripsit: quam nostris temporibus latinam

Ambrosius Florẽtinus fecit Ambrosius Florẽtinus / uir monasticæ pfessionis: atq; eloquens. Causas uero con tumeliarum nullas repperi / præter inuidiã.:

Not. quæ inuidũ quenq; suis semper stimulis cõ citat: ut in altero doleat uel uirtutem eius: uel fęlicitatem: & ĩ propriam penam bona

aliena conuertat. Nam uiri huius egregias laudes / & prǽsertim frugalitatem uitę ꝑmulti testantur. Sũma prǽterea illum ĩ parentes pietate: ĩ fratres pręcipua beniuolẽtia: mansuetudine in seruos: humanitate in credibili in omnes fuisse Laertius iterum testis est. Quid dicam de cultu ad deos? De amicitia ad patriã? in qua tanta modestia & ꝓbitate se gessit: ut statuis ǽreis illum donare decreuerit / atq; donarit: quod ulli philosophorũ raro legimus accidisse. Schola eius cǽteris ferme oĩbus deficiẽtibus quotidie numerosior erat. Multi ad eũ undiq; cõfluebãt. Plurimis quidẽ maximisq; philosophis carus extitit. Edidit uero tot librorũ uolumina: ut in multitudine facile ei cõparari nõ possit alius. Talia atq; similia / quę multo plura in ipso fuere / q̃ dixerim: illi inuidorum maledicentiam / calumnias / simultates / odia pepererunt. Ciceroni uero tamen liuorem / aut maledicentiam haud quaq̃ ascribo. Neq; enim fas esse duco / tanti uiri summiq; oratoris maiestatem illibatam non relinquere. ubi maxime non uidetur aperte de uitio. Eum potius existimemus: ut qui erat Academicus totus: ita facile ab aliis dissensisse. Cicero

O. Flaccus — Restat ut Flaccum recte intelligamus: tum omnis soluetur tibi dubitatio. Is nãq; non quasi suem Epicurum obiurgat: sed in morsum uoluptuosorũ hominum ruit: eos notans: qui legem Epicuri nequiter interpretati, uoluptuosam uitam, suisq; simillimam sibi imitãdam anteponunt. Quare, ut iã tandem tã multis ultro citroq; habitis atq; discussis: reliqua breui narratione perstringã. Epicurus noster summũ bonũ non ĩ corporis uoluptate diffinit: Quod uel solus ex

Aristippus — philosophis omnibus fecit Aristippus: uilissimum profecto carnis mancipium: quẽ cum hominem natura genuisset: pecudem electione se maluit. Sed in uoluptate animi censet: quem nõ putauit posse, aut esse feli cem: aut dici, nisi per summã uirtutẽ. Eãq; ob rem uirtuti seruiens, panem, & aquam, polentam, atq; olera omnibus ubiq; prædicabat publice, atq; priuatim: caste, sobrie, iuste, sanctẽq; dicens esse uiuendum. Verum illud fateor quoq; illum fortasse nõ uidisse

In quo peccare potuit Epicurus — quid mali posteris sua importaret assertio: & quantum licentiæ peccandi concederet: dum moribus omnium congruentissimam sectam apponeret: cum animum ipsum ui

deamus tã scelere q̃ ꝓbitate ĩdifferẽter de
lectari: eosq; raros esse/quos uirtus alliciat:
sed ferme ĩfinitos/quos error ĩuoluat. Aut
certe mala ista si uidit/ĩprobe dissimulasse:
ut populari uoluptatis appellatione sua
disciplina esset multo celebrior: & ea ratio
ne ad se multitudinem traheret: ut certe cõ
traxit. SE. Quantũ attinet ad epicuri sectã/
satis ĩ pręsens per te mihi factum ẽ. Quod
reliquum est: si tibi uidetur: de immortali
tate dic animorum: quod utinam quemad
modum antedicta possim æque percipere.
MA. Cũ.n.philosophi uniuersi qui aut de
moribus aut de natura rerũ aliqd recte sen
serũt: cũ Astronomi: medici: hystorici: ora
tores: poetę: sibyllę: oracula ipsa: & totius
pene orbis terræ consensus ĩcorruptibiles
esse animos clara uoce pronuntiet: nihilq;
certius: si auctoritatibus sapientum fides
habenda est: teneatur. Quid est tandem:
cur uelis rem tam compertam: tamq; ꝑspi
cuam denuo confirmari? SER. Legi profe
cto q̃plurima tum ueterum/ tum nostrorũ
hominũ testimonia: & nuper quidẽ Fran Franciscus
ciscus Philelphus: uir summo ingenio: exi philelphus
miaq; doctrina Mediolani librum edidit:

Aeneas sophista. Ambrosius monachus

in quo ea omnia quæ dici posse de immortalitate animorum uisa sunt/ est elegãter & copiose complexus: quem eumdem & te uidisse paucis ante diebus reor/ cum ibi esses: Et Aeneam sophistam persæpe in manibus habeo: quem transtulit ex græcis fontibus ille Ambrosius Florẽtinus monachus: quẽ ante cõmemorasti. Sed uellem prætera id ipsum argumentationibus firmioribus disputari: neq; tantum tribui auctoritatibus: quantum rationibus: quę hoc egregium in se habent: ut eis animus acquiescat: & si qd tribuendum est auctoritatibus: diuinæ illæ sint.

Socrates Plato: cyrus Scipio: cato Cicero: salustius: Liuius Valerius

Socratem uero: Platonem: Cyrum maiorem: Scipionem Affricanum: Catonem: & reliquam huiusmodi turbam: Cicero: Salustius: Valerius: cæteriq; scriptores sibi habeant: quorum testimoniis omnia sua uolumina immortalitate refersertũt. Nos uero sanctorum prophetarum uaticinia accipiamus.

Thomas de aqno

Thomam Aquinatẽ & uitæ sanctimonia/ & ingenii sublimitate præstantem: reliquosq; doctores catholicos imitemur. MA. Recte sentis mi Seraphim: ut nobis ꝓfessioniq; nostrę innitẽdũ sit efficacibus argumẽtis/ sacrisq; sermonibus. Sed i hoc disserẽdi

genere nõ ęque splẽdet oratio: contractior incultior: asperior sit ẽ necesse. SER. Assentior plane: sed non tam expetendus est nobis orationis lepor: q̃ ueri maiestas: atq; firmissimorum locorũ uis. Quare ut aliquid theologicæ dicas: quemadmodum dici potest: expecto. MA. Faciam: & id quidem q̃ breuiter ac dilucide potero. Negẽt igitur immortalitatẽ animi: qui quadrupedum more uiuentes sibi ipsis uoluptatem carnis deligũt: quiq; dedecore omni cõscientias polluerunt: dicantq; post mortem nullum inferis sensum esse: ac dissoluto corpore spiritũ euanescere. SER. Nihil ꝓfecto melius. Sed tu modo illis respondeas. MA. Id contendã atq; emoliar. Tu interim da mihi operã. SERA. Do sane. MA. Humanus animus si dissoluẽdus esset: nullo modo dissolui posset: ut Theologi putãt: nisi quẽadmodum dissoluuntur cætera omnia. Verũ enimuero q̃cquid natura ipsa ꝓducit: qcq̃d apparet in terris trifariam labefactari: extinguiq; potest. Id enĩ oportebit: Aut fiat actione contraria: hoc est cũ expugnãt se inuicẽ frigidũ & calidũ: humectũ atq; aridũ: aut ꝓprio subacto & exterminato subiecto: q̃le ꝓfecto est

Rõ theologica

Triplex modus corruptionis. ĩ oibus

cum destructo ore destruitur uis eloquendi. Aut certe postremo imbecillitate regentis cōseruantisq; causæ. Id genus subtracto sole/ qui est fulgoris origo: adimitur mox omnis in aere fulgor. At uero animus ipse primo illo modo quē diximus destrui nequaq̄ potest: cū contrariorū elementorum lesione uacet omnino: nihilq; ī eo sit mixtum/ atq; cōcretum: nihil igneū/ aut ex humore/ aut aere/ aut terra ꝓductum: sed extrisecus ex nullis seminibus: nullaq; materia creatus ab opifice rerū deo optimo maximo ueniat ad corpus: & simul infundendo creetur: & creādo infundat̄/ ut Augustini nostri terminis utar: Nulla certe corruptio ī eo inueniri potest: quod simplex est/ & immixtum. Generatio autē omnis atq; corruptio in cōpositis fiat est necesse/ atq; ex cōtrariantibus inuicē. Quaꝓpter corpora illa celestia ī quibus est nullius elementi cōmixtio/ nihilq; dissidēs: sēpiterna omnino esse dicimus. Quod si supiores illos orbes/ q̄to magis animū sempiternū esse dicemus: cuius gratia cōditi sunt: q sacer est: q diuinus: qui inuisibilis: & par ipsi Deo maiore sui parte: si dictu fas est: Quem deniq;

Aīus nō extiguit̄ actione cōtraria

Augustinus

Cæli īcorruptibiles

M. Tulllius ita diffinit: Singularis ē.n. quę dam natura/atq; uis animi/seiuncta ab his usitatis/notisq; naturis. Itaq; quicquid est illud/quod sētit: quod sapit: quod uiuit: quod uiget: cæleste & diuinum ē. Ob eāq; rem ęternum sit necesse est. Hęc igitur cum ita sint: extinguet nulla uis animum: siue illa sit ferrum: siue eculeus: siue ignis: siue gurges: siue humidū: siue flabile: siue etiā ut poetę dicerēt: apud Acheronta/stygiāq; paludem tricipitis Cerberi faucibus glutia tur. Quid ē uero animus ipse potissimum: nisi cuiusq; rei intelligendę principiū? Qui cum intelligit contrariorum rationem/atq; uim: illum non tamen uidemus ullo pacto corrumpi/quēadmodum corpora ipsa con creta contrariis/ quādo cōtrariam uim sen tiunt?. Neq; quod ē a nobis secundo dicen dum/ cū emorit̃ corpus/ potest & animus emori. Exuit̃.n. corpore instar operimēti: quo tegebat̃: & ab illo diuellit̃/ac seperat̃/ tanq̄ diuinum quiddam & sempiternum a corruptibili & crassiore quadam massa ea tenus destructioni ac putredini obnoxia: quoad in fine sęculorum omnis caro repa ret̃ ad uitam. Cū uero ex corpore animus

M. Tullius

Cerberus

Aīus q̄d

Quod ani mus p̄ cor poris mor tē nō extin guit̃

nullatenus pendeat: magis autem ex animo corpus: ipseq; animus corpus īformet: uiui ficet: agitet: regat: cōseruet ut suā forma materiem: fieri nullo modo potest/ ut extermi nato cadauere/ exterminetur & aīus. SER. Recte tu quidem ista prosequeris: & ex theologiæ philosophiæq; fontibus tua dicta cō stituis: qua quidem re admodum lætor. Sed licet ne ad ista respondeam? MAT. Licet uero: atque ut facias oro. Nulla enim ueri inue niēdi facilior ratio: q̄ ut refellas/ uel obiicias sæpe. SERA: Si quæ attigisti uera sunt: consequens est: ut brutorum animas sempiter nas esse dicamus: quia inuisibiles sunt: nullaq; ex materia compositæ: & corpora sua informant: uiuificant: agitant: regūt: & ex corporibus quasi tenues auræ uidentur exire MAT. Argutius nihil potuit per te dubitari. Sed tamen in ꝓmptu est: quod tibi respon deam: quod cum acceperis: fies tu quidem statim ingētis certitudinis plenus. Brutorum & enim animas post corpora manere non dicimus: quoniam materiē ex qua ortę sunt habent. Educuntur enim ex uirtute ipsa/ potentiaq; materiæ: estq; illis ex crassa & destructibili concretione terrena/ mortaliq; natura ori

Brutorum aīę cur sūt īmortales

go atque principium. Quod satis diuino te
stimonio a conditione rerum est declaratum:
cum in principio libri Geneseos quantum ad hæc animantia dixerit deus: Producat ter
ra animam uiuentem. Quantum autem ad
hominem / qui particeps quodammodo di
uinitatis futurus erat: Faciamus hominem
ad imaginem & similitudinē nostram. Qui
bus rationibus adductus Salomon / Reuer
tatur inquit puluis ī terram suam: unde erat:
& spiritus ad eum: qui dedit illum. Quę uer
ba catholici interpretes sic intelligenda cen
sent: ut puluis referatur ad muta: sed ad ho
minem spiritus. Ergo si hæ formæ brutorum
materiales sunt: ut certe sunt: utique necesse
est adgenerentur adgenerata materia: & in
tereant interempta materia. SERA: Liquet
iam mihi res: atq; eo amplius: ꝙ tam magnū
est dei testimonium / quod induxisti: ut illi
fidem nedū habeam: uerum quoq; nudato
uertice reuererēter assurgā. MA·Lętor ꝙ cū ho
mine magnę pietatis & fidei ē mihi res. SE.
Me tenet eadē parq; uoluptas: ut nactus sim
q pie & fideliter doceat. Quare te quæso ut
pergas absoluere quod tertio loco restat ab
soluēdum: utrum ne scilicet impotentia fuę

Genesis

Salomon

ac ꝓpriȩ causæ humanus animus possit interire? MA. Nihil ꝓfecto minus: nisi orbis ipse rector de cælo labat̃ & cōcidat: quod tam absurdum ē dictu: ut absurdius nihil possit humana ratio cogitare. Vniuersam .n. mundi machinam quæ tractu cȩli ambitur: cunctaq; creata quæ cernimus finxit sapientissimus ille ac potentissimus artifex deus hominis causa: & illa ĩperio eius substrauit. Hominē uero suum uoluit esse cultorem. Illum ꝓpter se condidit: illum intento ad se ore figurauit. Illum ad cælum: unde ortum habet erexit atq; cōstituit. Cum igitur ex hac uita tanq̃ ex lōga pegrinatione atq; naufragio ad suum factorem cælesteq; illud domicilium unde decerptus ē euolauerit ibi ꝑpetuo cōquiescat oportet: quoniam ibi eius est finis fȩlix atq; perpetuus: idest gloriosus deus & immortalis. SER. Perpulchre q̃tum ad sanctos hoīes attinet. Sed quid de reprobis: quorū finis nequaq̃ est deus: cū a deo sint ꝓrsus auersi? MA. Idem de quibuscūq; mortalibus sentias. Pares siquidem uniuersos natura generauit & unius eiusdemq; rei gratia: quanq̃ ĩ meritis dispares efficiat uirtus &

Quod defectu suæ causȩ aĩus iterire non potest

Aĩe dānatorū ēt ĩ mortales

uitiũ: & dignus ſit malo ꝑpetuo: qui cõtra ſe reclamante natura bonum quod erat per petuũ/paruifecit: cõtẽpſit: abiecit. SE. Tri partito ordine perpulchre hactenus eſt a te mõſtratum animos haud interire: uel ꝙ eã cõpoſitionẽ non habent/quę corruptionis eſt cauſa: uel nulla in quæ reſoluantur prin cipia: cũ ſint ex nullo creati: uel ꝙ deniq; nequeunt ab ſuo fine diuelli: qui Deus eſt uita/ gloria/ imperio/ & maieſtate ſempiter nus. Cęterum ſupeſt quod iterum moueat: poſſint ne extingui: & in nihilum redigi. MA. Acute me ĩterrogas: atq; etiam urges. At ſine parumper occiput fricem. SER: Fri cato q̃diu lubet. MA. Sed & ſubrides? SE. Id efficit tua iſta fricatio. MAT. Eia age. Quã tantã uim putas: quæ ſtirpitus animũ queat extinguere. SER. Mors fortaſſe: ſed deus ipſe certo ĩmẽſus ac pręporens. MA. Cum eſt ſermo de aliquo: quod fieri nõ po teſt/ſublimem illam diuinamq; maieſtatem ſemper excipio: quæ nihil agit difficulter. Si uero mortem dicis: certum ẽ unde reſpõ deam. SER. Sat id mihi erit: MAT. Nulla eſt enim uirtus tam firma: tam ualida: tãq; cumulata: quæcunq; quotaq; illa ſit: neq; ſi

pticularis epilogus

Aía rõnalıſ nõ põt ad nihilari.

tantum dixeris mortē: sed sydera etiā/aut angelos/aut demones/aut aliud/ quod ma ius his cogitari possit: quæ se se eo usq; pro tēdat: ut facere queat siue ex nihilo aliqd: siue ex aliquo nihil. Reluctatur utriq; natu ra. Non conflat artifex statuam/nisi ex prę existente materia. Sed neq; partum generat aliquod animal/ nisi p semē: si illis forrasse

Aura cōcipe aīalia q̄dā

non consenserimus: qui scripserunt anima lia quædam aura cōcipere solere: quod qui dem etiam in nostrā sententiam uenit: cum aura non nihil existat. Similiter dico nec ua let rē quisq̄/que iam sit/ ī nihilum uertere: si ue illam laniet: siue suffocet: siue comburat: siue aliquid eiusmodi inferat: Deterior sa ne fieri potest: alterari quoq; uariis uicibus atq; mutari/sed ī nihilum uerti ac euanesce

Not.

re minime potest. Nulli. n. data sunt arma tam fortia quæ naturam expugnent: nulli telum tam pernix: quod necem animis infe rat. Dei est. Dei inq̄ ista facultas: qui tam & si potētissimus in omnibus est: non tam ui ribus tamen: q̄ æquitate moderatur uniuer sa. Nec certe quantum potest: sed quantum decet/ exequitur. Perindignum sane esset: non solum Deo/sed etiam homine uel me

diocriter instituto decertare aduersus natu ram: quæ paret Deo ipsi/ & ancillatur: si nõ est ipsa deus. Animaduertendum præterea illud est/ q si animũ deus uoluisset esse mortalem: nunquam dixisset id quod paulo ante tetigimus. Hominem faciamus: qui præ se ferat imaginem & similitudinẽ nostram. Cum similitudo hęc atq; imago/ nõ ad corpus/ sed ad animum tota referenda sit: qui cum nullo alio magis/ q̃ cũ Deo ipso comparari potest. Cum enĩ noscat & intelligat: præteritorum reminiscatur: futuris consulat: complectatur præsentia: meditetur: contempletur: administret: imperet: doceat: accipiat: & quicquid eiusmodi est: an aliud dici potest q̃ diuinum quiddam? Quod si diuinum etiam & immortale planeq; sempiternũ. Sed neq; in ueteri testamẽto se deum esse patriarcarũ tam sępe dixisset: si illorum animæ cũ corporibus interissent: Ego sũ inquit deus Abraã: deus Isaac: & deus Iacob. Testimonio dei maius non est. Idcirco ait. Ego sum deus: ut tanto testimonio illę credãtur uiuere. Ostẽditur insuper Abraam ex euãgelio eo in loco quem appellant Theologi limbum & in eius sinu perinde atq; in

Alia ĩmortalitatis rõ

Alia rõ

Limbus

hospitio tranquillitatis & pacis amoenissi mo Lazarum sanctum & pauperẽ exceptũ: qui ãbo plane nisi uiuerẽt: non potuissent sine mendacio alter conspiciendus demon strari: alter ĩ tutissimo illo excipi sinu. Illud

Alia rõ

etiam satis declarat: humanos aĩos necessi tate esse immortales: ꝙ deus ipse hac ĩ uita suis electis sanctissimisq; hoĩbus aut nunq̃ aut certe rarissime ulla pręmia reddit tantis digna uirtutibus: Sed neq; ĩ malos insurgit quotiens peccant. Magis uero iustitia ipsa: æquitas: innocentia: fides: pietas conculca tur/ præualente utiq; atq; dominante libidi ne: hisq; facilius prospera cuncta eueniunt: qui ĩprobe/ nepharie/ ac turpiter uitã agũt: q̃ iuste/ sancte/ casteq; uiuentibus. Quod sa ne ita esse apprime Iuuenalis his uersibus docet.

Iuuenalis.

Aude aliq̄d breuibus gyaris & carcere dignũ
Si uis esse aliq̄d. ꝓbitas laudat̃: & alget.
Criminibus debẽt ortos: prętoria: mẽsas:
Argentũ uetus: & stãtẽ extra pocula caprũ.

Eniuero si recta/ si iusta/ si benefica natura illa diuina cẽsenda est: oportet profecto ut ex rectitudine sua atq; beneficẽtia & bona ꝑ meritis: & mala pro ĩpietatibus aliquãdo

nobis reddditura sit: quod alia nulla ratione fieri potest: q̄ q sit animus immortalis. Sed quid opus est tam multa congerere. Si mo rituri simul cum corporibus animi erāt? pu tamus ne Christū dei filium, & humani ge neris saluatorē deuenisse ī terram? carnē in duisse mortalem? uagiisse? exuriisse? alsisse? sudasse? An ꝓposuisset futuro æuo regnū cælorum? & decoram illam gloriosamq; im mortalitatem? An minitatus fuisset ęternos cruciatus, & tartareas umbras? An tradidis set pręcepta illa iustitię: de q̄bus apud Mat theum est ita locutus. Si uis ad uitam ingre di: serua mādata. Aut ioco fortasse tot, tan tisq; sermonibus, atq; legibus uetuisset ini qua? Cur quoq; dedisset ī Mattheo iterum magnifica illa saluberrima ac certa cōsilia? Si uis perfectus esse: uade, & uēde quæ pos sides: & da paupibus: & sequere me: & ī cæ lo thesaurū habebis. Cur deniq; genus hu manum tot tantisq; beneficiis: donis: reme diisq; cumulasset? Nascit̄ quidem hyeme: & inuisibile dei uerbum, sublimemq; maiesta tem capit tugurium uile, & cōgestum cespi te culmē. Datur fęminę. Credit̄ fabro ligna tio. Prædicat pęnitentiā: morit̄ crucis horri

Alia effi cax rō

do turpissimoq; supplicio. Resurgit: legatos mittit disseminare euangelium: ac spargere Dei archana ab ortu solis usq; ad occasum in communem orbis terræ publicamq; salutẽ. Taceo sacratissimas uisiones: & multis reuelata mysteria. Taceo ꝓphetarum uoces: sibyllarumq; uaticinia. Taceo responsa idolorum: ipsa portenta: atq; ꝓdigia: aliaq; ĩnumerabilia tum hominum/ tum signorũ testimonia: quibus liquet sole ipso clarius humanos animos nũq̃ morituros. Videor mihi effecisse hactenus/ ut tu te iã possis ex paucis his & enarratis ꝑbreuiter multa colligere. SER. Reliquum nihil mihi fecisti: quod aut dubitem: aut nisi uelim curiosius cauillari/ putem amplius ꝑquirẽdũ. Quod omnium sane mihi difficillimum uidebat̃: id potissimũ sum assecutus: ut catholice de immortalitate animorum dissereres. Iam uero si placet difficultatibus his tanq̃ scopulis supatis planum æquor & tranquillũ nauigemus. MA. Admodum lætor ꝙ te quietum ista dimittant/ quæ disputauimus. Sed ut unde discessit/ reuertat̃ oratio: illud ꝑuto ꝑfacile demonstrari iam posse: Cum sit animus ĩmortalis: homini malo ac uoluptuo

ſo ex rapinis/ atq; ꝑditionibus/ deliciis/ la ſciuiis/ aliiſq; foede nequiterq; commiſſis: nullum gaudium nõ diuturnum dico: ſed uix diurnum poſſe contingere. Inter cætera mala hoc grauiſſimum habet omnis praua uoluntas/ & male inſtitutus affectus. Semꝑ laborat occulto atq; inteſtino ſupplicio: & aculeis pungit̃ ſuis. Gemit intra nos ratio/ cognitioq; peccati ea/ quam ſindereſim uo cant. & dies atq; noctes ſtimulis neſcio qui bus mentẽ increpat/ atq; admonet ꝓ ſtultis libidinibus: ꝓ caducis fluxiſq; rebus: ꝑ ter renis illecebris: quæ omnia æque fragilia & peritura ſunt: ac uenter: cui exhibẽt uolup tatem: non eſſe poſt habẽdam uirtutem: ac aĩorum uerã ſempiternãq; / ſalutẽ ſed aduer ſus peſſimas cupiditates ĩſtructa acie tanq̃ aduerſus hoſtes/ eſſe magnifice aĩoſeq; di micãdũ. Latrat ĩſtat domeſtici canis cõſciẽ tia: morſuſ atq; uulnera ſẽtiẽs ſua. Scelus illa benigne nõ accipit: nec uitia ſine murmure atq; querela. Mordet ubiq; : ęternũq; morde bit uermis ille edax: q̃ nũq̃ morit̃: Recorda tio receptarũ uoluptatũ mẽtẽ ipſã cit: & ma gno torquet metu. Pulſat illã cõtinue ange lus ſacer: q apud nos ẽ: imo ĩtra nos reſidet

Infęlix con ditio ini quorũ

Sindereſis

Conſcia

Vermis.

Memoria.

Angelus.

No.

bonorum omniū inſpirator & cuſtos: malo
rū uero diſſuaſor & teſtis. Defluūt exiguo
ſpatio atq; breuiſſimo: & ſingulis momētis
quaſi fluēta decurrūt hę corporis fędæ dā
noſęq; libidines: neq; finem alium habent:
ꝗ dolorem: ignominiam: luctum: interitū.
Quis ergo ſatis ſanę mētis eiuſmodi uitiis
delinitos / & luxuriis inquinatos diu tuto
ac perfecte gauiſuros affirmabit: cum mor
dentem intus conſcientiam ſentiāt? Deum
in ſcripturis animaduerſionē minitantē ex
timeſcant: cum deniq; poſt ſe relinquat niſi
pęnitentiam / amaritudinem / pauorē uolup
tas empta dolore? Quo.n.cōmento: ꝗbus
iocis: quibusue ludis hoſce mihi dabis ple
ne exultantes: ut non ſit acrior ſollicitudo /
ꝗ ſuauis libido? Erit ne cithara? an ſimpho
nia? an ſaltatio? an cantus? an noui concubi
tus? an lautiora cōuiuia? an inſignia / hono
reſq; delati? an deniq; ouationes / triūphiq;
ipſi: qui in riſū illos ſoluant: in intrepidāq;
lætitiam? aut ſomnus talibus / cibusue pote
rit eſſe iucundus? Suſpirabunt itaq; ſępe: &
ingemiſcent / ut diximus / etiam inuiti occul
to quatiente animum tortore flagello. Sed
ne omittamus extrema: oro des mihi homi

nem omnibus affluentem diuitiis/ muneri busq; fortunæ: quem frequens puerorũ an cillarumq; turba circundet: Serica & purpu ræ uarii coloris: acu pictæ/ gemmatæq; ornēt. Nō desint calices: sciphi: uasa cælata argen ti auriq; fului: & qcquid eiusmodi ars ulla effingere conflareq; potest. Habeat ingētia palatia: ortos consitos: ubiq; domos: ubiq; uillas: Iugera uero in diuerso solo tot: ut ea singula uix centum uertat aratris. Iungātur nauigia: quæ maria sibi omīa sulcēt: Aedes marmoribus: statuis: tabulis: ære: picturaq; resplēdeant. Cũ ꝓficiscat̃: eum equorũ mul titudo comitet̃. Præcedant impedimēta: se quant̃ quadrigę onustę ingētibus sarcinis. Sit admirabilis magnificētia & sũptus epu larum. Subiice illi populos: urbes: ꝓuītias. Imperet Regibus/ atq; Terrarchis. Hæc oīa fortunæ bona quæ in unum congessimus: si uni tribuant̃: tanget ne hũc perfecta soli daq; lætitia? aut fęlix censendus erit? SER. Nihil certe minus dicturũ te existimo. Ego tamen nondum satis uideo: cur lętabũdus futurus non sit. etiam si fęlicem non dixe rim. MA: Ego uero existimo utrunq; faci lius negari: q̃ alterum posse defendi. SER.

In bōis for tunæ nulla fęlicitas

Paulus.

No.

Cōtra aua ritiam

Diogenes

Aueo te cur ita sit ꝓsequi. MA. Quoniam ut constat grauissimo atq; sanctissimo testi monio Pauli nimia quadā anxietate & ani mi simul & corporis discrimine ista queruntur. Qui uolūt inquit diuites fieri: incidūt in tentationem: & laqueum diaboli: & i desideria multa / & inutilia & nociua: quę mergunt homines in interitum & ꝑditionem. Malorum insuꝑ omnium radicem cupiditatem appellat: quā quosdam appetētes naufragasse inqt a fide: & se se multis īseruisse doloribus. Discurre per singula uitia: tecū cogita omēs suggestiones / & irritamēta diaboli: nihil inuenies / quo mortalium mētes facilius uincat. Quis animus tā rectus / tāq; bene institutus: in quem cupiditas non dominetur? Quę uirtus tam pręcipua / tāq; diuina / in quam auaritia non frequēter incurset? Quod deniq; ꝓpositū tam firmū: tāq; continentissimum: quod nō aries iste pecunię de gradu dimoueat: incutiet: sibiq; submittat? Aptissime quidem Diogenes ille cynicus rerum omnium contemptor. Arcem omnium malorum / pauli nostri more cupiditatem nominauit: atq; cur aurū croceum esset & pallens interrogatus fert̄ respōdisse

illud ideo pallere: q se cerneret obsideri a multa turba prędonũ: nunquãq; careret insidiis. Non potuit quicq̃ facetius ac uerius responderi. Prædones sane passim intuet̃: qui fraudibus: mẽdaciis: piuriis: furtis: usuris: circũuentionibus: pditionibus: rapinis ipsũ inuadunt: Quotidie a nouis siccariis: nouis artibus capit̃: Occulit̃ tantisper. Sed ecce protinus aliis alius arripit: nullo præsidio: nulla arce: nullis ppugnaculis septũ defẽdi potest: etiã si illud medio ĩ capitolio / ac collina turre reponas / aut ĩ phanis: secretioribusq; delubris Deo suisq; supis dices. Pallet igit̃ ubiq; ac trepidat: eo q ubiq; ab oibus petit̃ quasi aptis hiatibus: nusquãq; habet pfugium: quietem: inducias. Sed ubi omnes idem queritant: idem suspirant: idẽ anhelãt: quęso in quę desyderia: sollicitudines: curas: molestias: supplicia ĩcidũt cõpetitores? quę mergũt eos ĩ interitũ & pditionẽ ut Paulus rite uidebat? Cętera. n. uitia & locorũ & tẽporũ sunt: ac mẽsura q̃dã / certoq; fine cõtinẽt̃. Cupiditas uero & domi & foris: & terra & mari: & pace & bello: & ĩ ocio & negocio dnãtur ac regnat. Luxuria cessat in sene: hęc tũc ita ĩualescit: ut nulla libido

Facete
Nunq̃ turę diuitiæ

Auaritia insatiabile malũ.

maior: nulla rabies acrior. Superbia non capit abiectum & inopē: hęc illum excruciat. Iniuria modum habet in mora: hęc nullum terminum habet. Post feritatem homicidii/ paricida ingemiscit. Blassfemus post furorē se cogit. Iracundus dimisso stomacho conquiescit. Auaritiæ uero neminem uideas pęnitere. Iuge est.n.& semp excrescēs/ac sine fine peccatum: cui possit quisq̄ nulla ratione mederi. Ex quo illud horrendum est in euāgelio dictum. Facilius est camęlum trāsire per foramen acus: q̄ diuitem intrare in regnum cęlorū. SER. Ita esse ut dicis censeo: cū de auaro ac cupido loquimur. Sed esto qs bono ęquoq; iā parta possideat: nihilq; sit: quod præterea quærat: aut cupiat: hunc non beatum aspicies: & uberius exultantē? MA. Minime uero. SER. Ede cur. MAT. Quoniam nō minoris negocii est ista quærere/q̄ quæsita tueri. Bona.n. fortunæ eiusmodi omnia philosophi idcirco nuncuparunt: q nulla ratione comparari possideriq; possint: q̄ casu & temeritate fortunæ. Quam obrem diuinum honorem eidē ipsi fortunæ Romani tribuerunt: arāq; dicarunt cum simulacro dextera gubernaculū tenen

Exteriora q̄re dicūt bona fortunę

te: leua autem cornu plenũ: quasi orbis regimen obtineat: solaq; sit: quæ opem precãtibus mutuet. Isti ꝑfecto errauerũt ex parte: ut fortunam deam facerent: cęloq; locarẽt. Sed monuerũt simul quod uerissimũ erat/ non esse confidendũ iis rebus: quas nobis mutuatas tantum cerneremus: & tanꝙ araneo filo pẽdentes: ac paruis spatiis breuissimisq; curriculis pręterfluere: labi: & ex aliis ad alios demigrare suaptenatura deoq; sinente constaret: quæ si quando usq; ad extremum nobiscum maneant: incertis postremo hæredibus omnino sunt relinquenda: ut quippe qui uenientes in hunc mundum nihil intulimus: æque & exeuntes nobiscũ nihil feramus. Adde cum talibus quis spoliatᷣ: & ex illustri loco sũmisq; diuitiis in obscurum gradum/ remq; deuenit angustam: quæ uulnera excipiat: quę tormẽta: quę mala. Huius uita ꝑfecto est morte deterior. Videas quosdam pudore suffusos amatã patriam/ carosq; deserere. Alios ꝑ furorem sibi ipsis manus iniicere. Non nullos (proh nephas) aĩas demonibus dedere. Omitto maledicta: blasphemias: ꝑfidias: prædas: direptiones: sacrilegia: in quę ꝗplurimos egit

bonorũ amiſſorũ dolor: & imẽſus q̃dã nõ tã inopię q̃ erubeſcentiæ pauor. Poterit ne igit̃ q̃ſq̃ qui recte ſapiat, uniuerſa hęc terrę bona lętiſ oculiſ, ac comi frõte cõſpicere: niſi aciẽ mẽtiſ excęcauerit oĩo falſiſ erroribuſ: atq; aĩum a ueri cognitiõe detorſerit? SER. Atq effeciſti, ut ppemodũ iã cõfitear, eos eẽ beatos: q ſpõte ſe oĩbus terrenis exuũt: noſtroq; uiuendi more paupes, paupẽ chriſtũ: & nudi nudã uirtutẽ ęmulãt̃, nihilq; habẽt, quod cõcupiſcãt, quod metuãt, quo efferãt̃, quo ue angãt̃. Cęterũ ſi unũ tãtũ in quo iterũ aĩus fluctuat: enucleare potueris: cõſtantiſſime affirmabo, nullũ eſſe uiuendi genus hoc noſtro iucũdius. MA. Quid nã eſt: in quo fluctuas? SE. Nũ q in ſũmis bonis fortunę ẽ: ſi pręterea ſãctus, tẽpatuſq; ſit: publica atq; priuata iuſte religioſeq; adminiſtret: tribuat ubi tribuẽdũ ẽ: nihil timeat iſidiarũ: nullius formidet iuidiã: nulliuſ trepidet potẽtiã: carus ſit oĩbus: cupiat̃: amet̃: dicẽdus ſit miſer: nec ne? MA. Caue hunc miſerũ dicas: cũ ex hoc numero plurimi extiterĩt ſanctiſſimi atq; cõtinẽtiſſimi uiri: quales accipimus diuios hoĩes Abraã: Iſaac: Iacob: Moyſẽ: Dauid: q̃lẽ uiderũt prioribuſ tpibuſ maio

Abraã: Iſaac Iacob: Moyſes: Dauid

tres nostri Ludouicũ galliæ Regẽ: Nos uero nostra hac tẽpestate Galeotũ Robertũ mala testã arimini pricipẽ/humanissimũ uirũ atq; doctissimũ: & Paulã Gõzagã Iohãnis Frãcisci primi Marchionis Mãtuę cõiugẽ: sãctissimã & memorabilẽ fęminã: eiusq; filiũ Alexãdrũ: qui meritis laudibus hic mihi habẽdus esset: si adhuc uiuẽs laudari se pateret̃. Qui oẽs ꝑfecto si miseros eos copiæ reddidissent: atq; ĩperia: ea euestigio abiecissent. SER. Obseruaui ut his adiungeres Cosmũ Medicẽ tuũ: de quo soles sępe multa narrare & magnifica & egregia cũ homis laude: sed hoc loco me fefellisti. MA. Soleo q̃dẽ cũ licet/eius uiri cũ dicta tũ facta laudare: illiusq; memoriã crebris libenter usurpare sermonibus.. Quis.n.nostri generis ẽ/ atq; ꝑ positi: q̃ illi nõ se plurimũ debere fateat̃: & eius recordatiõe nõ se sẽtiat recreari?cũ siq̃dẽ ille tot tẽpla eminẽtia/ædes: ac monasteria miro quidẽ ornatu/ & arte elaborata nobis erexerit?Bibliothecas uero omniũ diuinorũ humanorũq; uoluminũ liberalissima ĩpensa & elegãtia regia cõstruxerit?nos prętere a largitiõibus pene quotidiãis/ sũmisq; officiis cumularit?An usq̃ loci gentium ue

Ludouicus rex
Galeotus Robertus
Paula Gonzaga Alexãder.
Cosmi egregia laus

alius omnibus seculis inuẽtus est Cosmus? An Florẽtiæ tantũ suo se iactare licet alumno: ut nõ magis dono quodam prouidentię in totius orbis uel usum uel exemplar: q̃ in unius ciuitatis gloriã natus esse uideatur? Fateor recẽti illius hominis morte plurimum me esse commotum: ꝙ in unius obitu iam pridẽ iacturã maiorem res humanæ non fecerint: uisumq; sit uniuerso pene orbi unicum specimen beneficẽtiæ ac pietatis ademptum. Quis uero tam ingrato animo atq; agresti: qui etiam tacẽdo lugubre illud merito non ingemuerit?: Quod tum Cambius Bossus meus/ Vir sane ex hac schola nostra Iesu Christi doctissimus edidit?

Cambius bossus Epigrãma ĩ Cosmũ

Hei mihi damnato Cosmus qa raptus ab orbe:
Orbis erat uiduus & sine sole dies.
Vnus sol terris: unus modo Cosmus in orbe.
Ve miseris: qd. n. durius? ah Superi.

Petrus Medices

Sed illud tamẽ satis animũ mȩrore leuauit ꝙ Petrus filius deo optimo maximo: superisq; beneuertentibus reliquus nobis ẽ: non modo paternæ opulentiæ hæres pulcherrimus: sed beneficẽtię: uirtutis: honoris: ingenii: aĩq; expressa quedã imago: ĩ qua & oĩa patris ornamenta relucẽt: & suũ præterea ae

proprium quiddam. Sed quoniam Cosmi nostri uirtutibus recēsendis/ meritisq; erga nos maximis atq; immortalibus maior de beř/ q̄ hic locus sit: efficiam/ ut unde detorta est: reuertatř oratio: Illud tantum cum dixero: me nunq̄ uel legisse quenq̄ ex ueteribus: uel uidisse præsentem: qui in prędaro usu rerum illi merito sit comparandus. Vides itaq; hos miseros non esse dicendos. SER. Ergo i his potest esse fęlicitas? MA. Cum uētum fuerit ad bonorum gaudia de quibus in principio sermonis nostri secundo loco seperatim polliciti sumus nos esse dicturos: tum arbitror fluctuationem hanc tuam satis sędatum iri. Sed iterim quod in manibus est/ psequamur: ut ostendamus q̄ ista tanta sęculi bona: quæ longo ordine recensuimus/ atq; sępius: auidius quærat: aut tenatius seruet: eum ipsum non cape plenā animi tranquillitatem/ serenamq; frontis lætitiam. Ratio est: q̄ horum nihil animū explet: sed quo lōgius quisq; pcesserit: eo minus inuenit ubi consistat: quoniam finē in quem desinat/ cupiditas nō habet: estq; hydropisi similis: aut ęstuātibus febribus: quę nullis potationibus sędanř: sed quotiēs bi

Terrena nō faciant

No.

Xerses
Cicero

bitur: totiens inualeſcunt. Qua quidem in re poportuno Xerxes ē nobis exēplo: quē Cicero refert non ſūmo imperio & regno: non īfinito exercitu: ac cōfertiſſima claſſe: non immenſo prætereа auri & argenti pondere: nō deniq; omnibus præmiis doniſq; fortunę cōtentum: publicis ꝓuocaſſe ſtipendiis inuentorem uoluptatis: qua uſus non fuiſſet. Sed turgidus etiam ille atq; inſanus

Nabucdo
noſor.

Nabucdonoſor Babyloniæ rex humanis regiiſq; honoribus minime cōtentus, diuinū ſibi cultum inſtituit: ſuamq; imaginem ſuiſ populis colēdam erexit. Neq; parto iam toto pene orbe Alexander qeuit: ad remotiſſimas gentes, & immanitate barbaras, ſituq; inacceſſibiles uictorem exercitum duxit: ut uaſtioribus terrarum ſpatiis īmortalitatem nominis ſui ꝓpagaret. Sed neq; ei ſatis fuit Philippus Macedo: tantus uir: tantus rex: tātuſq; pater: famam inuexit ab Ioue Amone ſe eſſe ꝓgenitum. Quid: ꝙ audito alios orbes eſſe: ꝗ eum quem cerneremus, incoleremuſq;: illū obortis lachrymis īgemuiſſe: & acclamaſſe ferūt: Quę te ad illos Alexander fortuna ducet? aut quę tāta tibi uita cōtigerit: ut tuis uictoriis Herculis ęquato ful

Alexāder

gore in concilio deorum ascendas? O cæca cupiditas. O sacra fames. O habendi nunq̃ adequata uoluntas. O honoris & nominis interminata libido. O uorax & auara hominum mens: cui nulla regna: nullæ opes: nullæ diuitiȩ suppetunt. An ĩ usum unius creata sunt omĩa? An tam paruus aqualiculus alimẽta uasti orbis solus absumet? An agrorum fruges / marisq; nauigia una tantũ mensa uorabit? Quid miseri coniungimus domum domui: & agrũ agro copulamus: ut deflet Isaias? Nũquid soli habitabimus super terram? Cur tam inflammato studio ad ea suspiramus: quibus nunquam satiari fas est? Sitim non extingunt ista: sed acuũt: appetitum non explent: Sed longius protrahunt. Ad ista nati non sumus: ideo maiora cupere nunq̃ desinimus: nec animus ualet alicubi consistere: quoniam alio est diffinitus. Incorruptibilis corruptibilibus: Diuinus humanis: Cælestis terrenis: Sacer ꝓphanis impleri nõ potest. Solo deo gloriosaq; ĩmortalitate: quorũ gratia natus ẽ: põt esse beatus. Quod certe post multos errores tũ manifeste uidit diuus Aurelius primus huius nostrȩ religionis parẽs / cũ in cõfessionũ

Isaias

Augustinus ĩ cõfessionibus

libris claram hanc uocem emisit: Fecisti nos ad te deus: & īquietum est cor nostrum do nec requies eat in te. Et alio loco hisdem li bris cum declararet uniuersa mortalia labo rare fastidio: & quidem quotidianis tempe statibus frangi: Versa inquit atq; reuersa in tergum: & in uētrem: & ī latera: & dura sūt

No. omnia: & tu solus requies. Est sane/ut īqt/ irrequietus animus/ & semper in fluctibus: quem terrena delectant: & paruum ei & an gustū totius orbis īperium: cui nunq̄ deus est satis. Ad ea uero si adducat̄ animus: in quæ quiescit: eamq; regionem & cælestem fulgorem: unde ut ita dixerim / decerptus est: semp intueat̄: & eo q̄tum natura hęc fra gilis patit̄ ex hoc exilio ire se paret: regna bit in angusto tugurio paup: & in paruo la tibulo/ & humili casula etiā uasti orbis spa tia transgrediet̄: eiq; erit ubiq; patria: ubiq; domicilium: ubiq; latissima curia: quoniā ubiq; in se deum habebit: & ubiq; extra se: unde cælum aspiciat: & quocunq; se moue rit comites secū habebit omnes turbas uir tutum/ Prominebit: & tanq̄ ex alto inferio ra despiciet: ac ueluti supiore quadam in ar ce positus/ omnia sua in tuto habens nihil

formidabit humanũ. Nũ ei deerit amictus: nõ equs nõ uehiculũ: nec alterius cuiusuis rei idigebit: sed neq; prędonẽ/ neq; exiliũ/ neq; bellũ trepidabit: tãtasq; uires habebit: ut omnibus resistat: quoniã fortuna ab eo nihil potest arripe: cui nihil mutuauit: neq; uis ulla quempiã territat! qui magis ad naturæ legẽ/ q̃ ad uulgi opinionẽ/cõmunẽq; errorẽ uitã ducit. Lætiores aspicies paupe res: quibus nulla est unq̃ dominata cupiditas: q̃ locupletes qui auidius infinita possideant. Viuebat ĩ dolio Diogenes multo fęlicius: q̃ Alexander ĩ regia: & cõcaua manu potauit aquã multo iucũdius: q̃ rex iste uina pretiosa capacioribus sciphis. An paupratẽ extimuit Anacharsis scytha: cuius epistola ad Cræsũ extat his uerbis? Ego lydorum rex ĩ græciã ueni: gręcorũ mores & studia & instituta percepturus. Auro aũt nihil egeo: satisq; mihi est ad scythas reuerti meliorẽ atq; doctiorẽ. Et quẽ Hãnoni eximia quędã munera ei offerẽti respõdisse ferunt: Munera aũt ista qbus es delectatus/uel ciuibus tuis/uel diis ĩmortalibus dona. Verum & Socrates ipse non ne potuit diuitias pro nihilo ducere? q cũ magno põdere auri ar

Diogenes.
Alexander
Anacharsis
Cręsus
Epistola
Socrates

gentiq; donaret̃: tam multa nõ desidero inquit. Cũq; interdũ nõ nulla uenalia/ uel noua uel pretiosa uideret: subridens diceret: Istis ipse nõ egeo. Anthistenem quoq; qui prior sectã cynicã inchoauit/ oĩa sua publice distribuisse legimus: tantũq; sibi paliolũ quo opiebat̃/ reseruasse. Cratem Thebanũ quod mirabilius ẽ: magna ui pecuniæ ĩ mari proiecta/ Abite dixisse malæ cupiditates. Ego uos mergã: ne ipse mergar a uobis. Nõ referã Attiliũ primũ/ aut alterũ/ primi belli punici gloriã. Nõ Valeriũ Publicolam. Nõ Aemiliũ. Nõ Fabritiũ. Nõ Cincinatum. Nõ Curiũ: Nõ Scipionẽ. Nõ Scaurũ: q̃ Romano ĩpio decori & nomini fuere: magis paupta te/ q̃ armis: magis cõtinẽtia/ q̃ ĩsignibus cõsularibus: cur hi oẽs potuerũt ista cõtẽnere? & tã alto atq; eminenti aĩo calcare? nisi ꝙ uidebãt iucũdiorẽ esse uitã frugalitate: q̃ multarũ rerũ luxuria? atq; pulchrius ĩpare diuitibus: q̃ diuites fieri? Et pauptatem non ita subiici temeritati/ telisq; fortunæ: ut rerũ copiã/ & potẽtissimorũ hoium gradũ? Solãq; uirtutẽ ĩprędabilẽ esse/ & illesã: cętera oĩa præter illã inania/ atq; caduca? Nõ igit̃ ĩmẽsę opes: non carnis illecebra: non habiti ho

Anthistenes

Crates thebanus

Attilii duo

Valerius publicola

Aemilius

Fabritius

Cincinatus

Curius.

Scipio

Scaurus

Cõclusio

d i

nores atq; magistratus. nõ dignitates: non sceptra: nõ ĩfulæ: nõ sup uniuersas orbis ter tarũ nationes ꝓpagatũ imperiũ: nõ deniq; qcq̃d speciosũ mũdus falso ꝓmittit/beatos nos efficit: sed neq; oĩa simul sufficiũt ad ue rã uniuſ diei solidãq; lætitiam. Multo plus macerãt: urgẽt: laniãt: fallũt: excruciant: per dũt: q̃ iuuẽt: adulent̃: ac palpẽt. Quare siq́s est/q ratione utat̃: q uelit homo nũcupari: q de sua salute curet/ac cogitet aliquando: necesse est: aut hæc uniuersa cõtẽnat: aut cõ temnentis certe se similẽ pręstet: Quod si ti bi iã satis cõstare fateris: locus ẽ/ut inanibus gaudiis: falsis: adũbratisq; modũ impona mus: diẽq; posterũ certis ac salutaribus desĩ gnemus. SE. Quas possũ gratias ago deo meo optimo maximo tibiq; pater: q hunc diẽ fęlicẽ & faustũ mihi reddidisti signãdũ certe ãnuis notis/alboq; lapillo. MA. Facis ex consuetudine tua: ut oĩa mea tibi sint ca ra ac pretiosa. Sed quoniã elapsũ ẽ id quod nobis ocii dat̃: nunc tãdẽ redeamus ad relĩ gionis cõsueta negocia: finisq; oratiõi det̃.

PRIMA
DISPVTATIO
FINIT.

SECVNDA DISPVTATIO INCIPIT

VONIAM SATIS TI
bi uiſum eſt diſputatũ ſermo
MA. ne ſuperiore Seraphim frater
quemadmodũ nulla ſint/ aut
certe inania cũcta ſęculi huius
oblectamẽta: ſupeſt/ quod ante ꝓmiſimus:
ut ſecũdus hic dies de uero bonorum gau
dio/ quod ex ſola uirtute ac ꝓbitate orit̃:
initium dicendi faciat. Quod eo uehemen
tius te cupe arbitror: quo fere ab ipſa ineun
te ætate una cũ parentibus tuis ingenii ani
miq; tui præclaris auctoribus: deinde ſũpta
religionis toga: & Chriſti militiã ingreſſus/
caſte ſemp & ſobrie & religioſe uixiſti. De
bet.n. fructus induſtriæ tuæ laborumq; tuo
rum tibi ſpecioſiſſimus eſſe: ac benefactorũ
uitæq; innocẽter actę recordatio iucundiſſi
Timotheus ma. Me uero q eo tẽpore/ quo Timotheus
noſter ueronenſis pręco uerbi dei ſũmus te
primum ſuis ſãctiſſimis manibus ad tyroci
niũ accepit: ad ĩgrediendã huius uitæ rõnẽ
tibi quãdoq; calcar ĩcuſſiſſe gloriari poſſũ:
ii b ac deinceps adoleſcentiã tuã inſtituiſſe/ no

lo rei terreat difficultas: quę q̄dē erit nō exigua. Nā fructus recensere uirtutis / solatiaq; uitæ sāctissimæ / uis quędā est diserti & eminētis ingenii. Nihil est. n. ex omibus / q̄bus efficit̄ uita beata / grauius magnificentiusq; susceptū: q̄ id genus differendi assumere: quod reginam omnium rerum uirtutē atq; principē celebrat. Tale tamen est: ut quanq̄ p rei dignitate minus elaboratum sit: non parum ꝓpterea in se momenti ac suauitatis existimet̄ habiturum. Quæ res cum ita sit: iam dicendi locū sumat oratio. Tuq; prior interroga. SER. Quoniam mihi interrogādi facis arbitriū. non mihi uidet̄ uir temperās ac sapiens posse ullo gaudio frui. MA. Et improbus quidē hesterna disputatione uidebat̄ tibi: nisi forte ueri inueniēdi causa id contendebas. SER. Feci id sane / cum ea de causa: tum uero quoniam sic aliquotiēs esse uidebat̄. Verū cum tu omnes seculares illecebras aī lętitia uacare ostēderis: multo firmius adiudico / uirum sanctum atq; prudentem haud posse ī uita lętari. MA. Quāobrem? SER. Diuina ferme scriptura id affirmāte multis ī locis. MA. Quibus? SER. Iis sane quos frequēter habes in ore / atq;

Euágelia praedicas: ut euangelicus ille: ubi passuros discipulos dominus praemonet: Plorabitis & flebitis uos: mũdus autẽ gaudebit. Atq; ubi inqt: Qui uult uenire post me/ abneget semet ipsum: & tollat crucem suã/ & sequatur me. Itemq; arta est uia/ quae ducit ad ui-

DAVID tam. Ex hoc numero est etiam Dauiticum illud lugubre carmen. Lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Et alterum altero ĩ psalmo. Fuerũt mihi lachrymae meae panes die ac nocte. Reor quoq; memineris uirum san-

Iob ctissimum Iob/ atq; fortissimum/ de se ita restantem: Anteq̃ comedã/ suspiro: & quasi inundantis aquae sic rugitus meus. In prouer-

Salomon biis uero Salomon ait: Beatus qui semp est pauidus. Solent praeterea omnibus solatiis quae habẽtur in uita/ omnibusq; oblectamẽtis sese sancti uiri sponte priuare. Non celebrare conuiuia: non indulgere choreis: nõ egredi ad ludicra. Non amiciri sũptuosius Nõ fari profusius. Cõiugiis uero aut omnino carere: aut timidius uti. Supra naturã carnis edomare luxuriã. Quasi aspidis uirus:

O. sic aspectũ/ uocẽ/ cõsortiũq; declinare femi-

.q̃ dure natũ. Sed cũ his omibus pati egestatẽ/ igno

miniam: doloré: supplicia: nexus: carceres: horrédaq; tormétorũ & multiformia genera necis: q̃lia priscis tp̄ibus / & ab rudiméris nascétis ecclesiæ i sacris christi martyribus expendit tyrãnorum imanitas? Cęteri post laboré qeté captãt: Dies festos ludorũ / solénesq; calédas ac cętus celebrãt: uenatiõe: cursu: pila: alea: circo: fidibus: cantu: hisq; similibus quãdoq; oblectãt. Horũ uero nulla ẽ uita rigidior: nulla tristior: nulla idigẽtior nulla humilior / His q̃si infęliciter natis tantũ datus ẽ luctus: pauor: & métis afflictio: adeo ut extiterint multi / q more Pithagoreorũ hoiem nõ nasci satius ducerét: aut certe natũ primus ex tãtis erũnis: qbus stati inuoluit excedere. Ex quo Iob ille noster de quo sumus ãte locuti: suũ natalé dié & puerperiũ lugés: Quare iquit de uulua eduxisti me q utinã consũptus essé: ne oculus me uideret: fuissé quasi nõ essé de utero trãslatus ad tumulũ. Et gemebũdus Dauid id ipsum hoc uersiculo exprimit. Heu mihi quia incolatus meus plõgatus ẽ: habitaui cum habitãtibus cedar: multũ incola fuit aĩa mea Sed ab horũ séteria neq; lõge abfuisse apostolũ Paulũ crediderim cũ id precaret Quis

Pithagorei

Iob

DAVID

Paulus

me liberabit a seruitute corporis huius?
Et cupio dissolui/& esse cum Christo. Tali
bus multoq; pluribus adductus/nõ uideo
bonos uiros/de quibus pręsẽs est sermo: in
animo admittere posse lætitiam. Tu modo
si secus existimas: rationẽ afferto. Attentũ
me semper habebis & docilem. MA. Mihi
quidem quę attigisti cõsideranti tria occur
runt: quibus respõdeam. Vnum ut sic esse
assentiar/quemadmodum ipse dixisti: quo
niam res ipsa priore quidem aspectu sic po
stulat. Alterum ut cõtradicam: ne abhorrea
mus a uita iustorũ: & quasi infamis illa nos
exterreat. Tertiũ ut postremo eliciamus il
lam/quæ quærit̃ a nobis ueri notitia. SER.
Hæc erit mihi admodũ grata: præsertim ꝙ
theologica est disputandi ratio. Quare ut
contradicas expecto: deniq; ut concludas.
MA. In tuam sententiam induxisti ueteres
sacrosq; sermones: subinde id: quod quoti
dianum est/& ante oculos iugiter: ut omĩo
bonorum nemo queat esse comis/ac lætus
Impfectior aliquanto est tua ista cõclusio.
& quæ infirmari paribus locis ac dilui põt.
An non legisti mi Seraphim/qui in diuinis.
semp uersatus es litteris illud Dauiticũ car

men. Lętabitur iustus ī domino/ & sperabit in eo: & gloriabūtᷣ oēs recti corde? Et illud/ ubi sic pręcipit. Lętamini ī domino: & exultate iusti: & gloriamini omēs recti corde? Illamq; uocē ī mentis excessu. Exultate deo adiutori nostro: iubilate deo Iacob. Sumite psalmū: & date tympanū/ psalterium iucundum cum cithara? Paulus quoq; ad Philippenses scribens gaudium illis cōgeminat/ Gaudete inquiens in domino semp: iterū dico gaudete. Sed quid est iucūdius illa mitissima domini uoce: Venite ad me omnes qui laboratis/ & onerati estis: & ego reficiā uos. Iugum. n. meū suaue est: & onus meū leue: & requiē inuenietis animabus uestris? Quid ꝙ omnia ꝓphetarum uaticinia: oīs fere pagina diuinorum uoluminum: omēs deniq; hymnorum psalmorumq; soni sunt pleni lętitiæ/ exultationis/ & pacis? Cæterū ut iam res ipsa loquatur: quid est ꝙ tu lęto uultu semp incedis? & frōte serena? residet in ore moderatus quidā & īgenuus risus: nisi ꝙ intra te ē nescio quid latentis gaudii quod animū afficit: cōpletq; ora quodāmodo? Vnde illa in rebus agēdis/ & labore tolerando fratrum nostrorum ꝑnitas? Vnde

DAVID

Paulus

Vox dnī

tanta tamq; admirabilis in eis semper hilarĩ
tas: nisi de ĩteriore gaudio/ & concepta mẽ
te lætitia? Non fert rerum natura: ut quis læ
to omni tempore uultu uersetur: si non est
intus animus lætus: neq; hilariter atq; impi
gre fiat/ quod ab inuito fit ac tergiuersãte:
Verissime Effigies enim quædã animi certa est & ora
tio: & incessus: & uultus: & his tanquã nun
tiis intrinseca proferentibus utimur etiam
inuiti sæpissime. Num probas ista?. SER.
Ita prorsus: uel ꝙ perspicua sunt: uel ꝙ pa
ribus rõnibus contradicenti mihi tu quoq;
assentiri uoluisti. MAT. Ergo erũt ista con
traria: ut gaudeant hi: atq; non gaudeant:
modo rideant: modo defleant: modo effe
rantur: modo premantur. SERA. Videnẽ
quidem! sed ne certo sint hæreo. Opperiar
uero: ut ipse dilucides. MAT. Sane ut ar
bitror/ contraria ista dicenda non sunt: sed
Virtus magis diuersa: quoniã reddat ea certa atq;
Locus concilies & uirtus/ & locus/ & tẽpus. SER.
Tempus ut enim possunt hæc conciliari uirtute/ ut
contraria non sint? MAT. Quo sit tibi res
breuior captuq; facilior: utar pictorum ue
Virtutis imago nia: quos uirtutis imaginem atq; naturam

quandoq; in hunc ferme modum finxisse uidi. Vt sit illa forma eleganti uirginaliq; decore: Aspectu sublimi & formidabili. Oculis acribus atque terrificis: Armata undique corpus: & sudans in facie. Resideat in cacumine montis omnibus prominens: Premat uestigio adamantes geminos fulgentes ac cuspide rectos. Palma uirente frugiferaq; nitatur: dexteraq; elata polum contingat ac sydera. Sit caput redimita lauro. Exeat de toto corpore nitor quidam eximius: Ad eam ducat per longos anfractus difficilis semita: Et asper ubique sit per sudorē incessus. Vbi uero ad eam uētum est: ibi plana omnia: dulcia: suauia: fausta: foelicia. Hærebit ne tibi animo hæc speciosa effigies: uenerandumq; simulacrum: quod tot egregiis preciosisq; coloribus depinximus. SERA. Hærebit sane: & iam quasi in tabella depictum: atque eo firmius: q me moria teneo carmina/ quibus HESIODVS poeta uirtutē etiam quodāmodo pinxit: quæ nobis latina fecere & GVARINVS tuus Veronensis: & Omnibonus Leonicenus Viri optimi: & hac ętate nostra doctissimi. Alter hoc modo.

Hesiodus

Versus guarini

Sudorē præsefert uirtus mēte deorum
Est ad eā longus/rectusq; ꝑ ardua callis:
Asper & imprimis: ubi ī alta cacumina uentū ē:
Mollis adestquę uisa fuit durissima quōdam.

Alter uero totidem uersibus: sed his sane uerbis.

Oibonus leonicenus

Sudorē posuere dei uirtutis ad arcem
Aeterni: uia longa quidē starq; alta sub ipsam
Atq; maligna prius: sed iam suprema tenenti
Mollis adest: quæ uisa fuit durissima dudū.

MA. Perplacet ꝙ carmina ista memineris: quod quidem efficit: ut simulacrum iā nūc expositiōe nō egeat. sed referat̄ modo ad id quod est propositi nostri: hoc est: uirtutem ab suis primo aditu laborem exigere: tum dulces deniq; atq; uberes fructus ferre. Sudorem prius imperare: postremo largiri quietem. Simul quidem etiam aduertendū est omnia ista & loci & temporis esse: atq; ideo bonis uiris dari tū bellum: tum pacē: tum fletum: tum risum: tum egestatem: tū opulētiā: eosq; ludibriis affici: & honoribus cumulari. Funestos dies habere. Itē & celebres. Tū tabescere: tū exurgere. Cōptissima ergo res ē: quæ nulla pōt tergiuersatiōe obscurari. ut sit omīs uita cōfusa/atq; ꝑmixta:

nullus ſtatus: nulla ꝓfeſſio: nulla conditio: nulla uitæ pars extet: quæ ſua bona/ ſuaq; mala non habeat: quibuſdam nõ delecteẽ: quibuſdã non angatur: aliquando non demergaẽ: aliquando nõ ꝓſiliat: & quod acerbius eſt: quæ nõ ſit maiore ex parte ſupplicium. Tantum intereſſe: non qualia in uita eueniãt bona: mala ue: ſed qualis quiſq; recipiat: Neq; id quod magno aſſẽſu & populari uoce laudaẽ/ ĩ bonis: neq; quod molles effeminatiq; homines infeſtiſſimum habẽt/ in malis eſſe ducendum. In medio iſta poſita eſſe. Solum referre/ ad ea acceſſerit uirtus an uitium. Viro ſanctiſſimo Iob omnia bona ſunt arrepta fortunæ: abſtracti ſerui. Ad empti liberi. Coniũx facta moroſior: conuĩciis eũ ſedulis: ꝓbris/ maledictiſq; laceſſens: In ſterqlinio iacuit: uiuẽtiq; adhuc illi caro emarcuit: & ſcaturiuit de ulceribus ſanies. Hic tamẽ nunq̃ ita fractus eſt aĩo: nunq̃ ita mentis offuſa tranquillitas: quin in tabe ſimoq; rideret: & ĩter cętera magnifica ſermonem illum in ore ſemper haberet: Dominuſ dedit: dominus abſtulit: Sicut domino placuit/ ita factum eſt. Sit nomen domini benedictum. Helias uixit adeo paupꝫ: ut exuriẽs

No.

IOB

Helias

a muliere uidua mendicaret subcinericium
panem: pastusq; sit longo tempore in here
[Hieremias] mo ministrātibus coruis. Hieremias est ten
[Daniel] tus in carcere. Daniel leonibus datus. Iohā
[Iohānes. B.] nes baptista legit̃ coluisse deserta: uictitasse
locustis: camellū ei tegmen præbuisse: terrā
[Paulus he] uero cubile. Paulus a quo/ut ꝑuulgatus est
[remita] rumor/heremus primū's cępta est habitari.
[Antonius.] Antonius secūdus ab illo. Hilariō/& uterq;
[Hilarion] Macharius: reliquusq; ingens patrum/ana
[Macharii] choritarum monachorumq; cętus/ac sparsa
ubiq; solitariorum multitudo. Hi omēs in
nuditate: ī penuria rerum: in horrore solitu
dinis uastę: in spelūcis/ atq; nemoribus: pal
lētes inedia: squalore obsiti: & exesi macie:
contubernales tantum quadrupedum atq;
serpentium: non ne uixere cum angelis? nō
ne paradisū mente transgressi illa gustarūt.
de quibus non est fas homini loqui? Non
ne iam quasi illius cælestis ac sempiterni re
gni municipes effecti/totis animis exultaue
re? Non ꝑfecto tam feliciter degissent ī ur
bibus: non tā læti diuitiis: aut opiparis lau
tisq; dapibus extitissēt Sed neq; mollius in
pluma/stratisq; sericeis iacuissēt. At si iuuat/
contraria exempla ponamus eorum: qui in

uiri dura atq; aspera patiuntur: quorũ pro scribuntur sua: depopulãtur agri: incẽdun tur rura: qui pelluntur e patria: orbantur li beris: trudũtur in ergastulum ob ęs alienũ hos ipsos aspicies sũmo męrore cõfossos: lachrymis/suspiriis/eiulatibus cuncta reple re: nullum quandoq; finem per omne uitæ spatium gemitibus facere: nulla solatia: nul las preces: nullasq; uoces salutares admitte re: sed flere miserabiliter: in domesticos fu rere: passim debacchari: non nunquã etiam per repẽtinam iram opes suas spargere: aut quod prodigiosum est/ sibi ipsis ĩ propriã necem uulnera & ictus inferre. Hic eadẽ ma la sancti uiri atq; improbi patiuntur: Quid ergo eorũ actus tã facit esse diuersos? nisi rõ diuersa patiẽdi: nisi uirtus ipsa: quæ nul lis fortunę incursibus quatit̃: nisi deniq; ꝙ ista quæ diximus: paupertas: bonorũ amis sio: exilia: suorũ orbitates: mala ualitudo: luctus: mętor: uinculaq; & cruces suapte na tura mala nõ sũt: neq; urgẽt/nisi male feren tes? An fortasse sãctorũ hominũ ieiunia: la chrymas: ꝑsecutiões: ignominias: sollicitu dines. studia: reliquãq; pęnitentiã mala esse diximus: quãdoq dẽ in his sustinẽdis aĩ

Nihil ẽ ma lũ nisi male ferẽti

uirtus spiritus sancti firmetur gratia: & eis ubiq; adsit robur uisq; ipsa cęlestis auxilii?

No. Nihil est (mihi crede) suauius homini ea lachryma quę sua scelera diluit: nihil eo gemitu dulcius: qui ad uitam beatam, suumq; suspirat auctorem. Nihil dei timore securius: qui solus efficit, ne quid aliud metuamus: Neq; est in illatis mortibus horror: quibus immortalis uita, & triumphus sempiternus acquiritur.. Virga tua & baculus tuus ipsa

DAVID me cōsolata sunt, Propheta canit.. Et alibi quoq; exultabundus inquit: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus uidimus mala. Hinc etiam uox illa

Paulus fidentissima Pauli: Quasi moriētes & ecce uiuimus, sicut egentes: multos autem locuplectātes: tanq̄ nihil habentes, & oīa possi

Salomon dentes. Atq; prouerbium illud Salomonis. Timor domini sicut paradisus benedictionis. Sed quid plura pcurro? nō ne ista sufficiunt: ut sit probatum iam satis, & quod tu ipse dicebas: bonos uiros concuti: eos ire p ardua: multis uitæ huius carere solatiis? Simul quod cōtra ego defendi: eosdē exultare q̄ maxīe, & oblectari: uariisq; solaciis ac suauitatibus pfrui? atq; ea quę a malis ferūt

ut pessima: a bonis ꝓpicio deo / ac suffragã
te uirtute sustineri / ut optima: Ipsosq; sudo
res quos imperat Deus bonorum omnium
parens / ipsaq; uirtus potioribus consolatio
nibus uinci: nullãq; solidiorẽ lętitiã esse ea:
quę ex egregia tãtum uirtute ꝓficiscit̃: aut
sane diuinarum rerum degustatione capit̃.
SER. Ista iam liquent: ut dicis: si placet lon
gius ito. MA. Quousq; iusseris / etiam si ad
indos. SER. Non sum / qui tibi tantũ pegri
nationis imponam! sed neq; uelim: si licet /
hodie ex isto te sacello discedere. MA. Sed
quomodo potest ista res stare: ut una opa
me psistere hic uelis: & longius ire? SER.
Atq; solet sæpius fieri: ut quis stans magna
etiam itinera conficiat. MA. At quanta?
SER. Passuum centena milia in horam: &
multo plura quãdoq;. MA. Satis sanus ne
es: an illudis mihi? SER. Risum ut tibi mo
ueam tantisper id facio: quod tu soles usur
pare: cũ in cõcione captas populariter plau
sum. MA. Tu Seraphim meis me sic reticu
lis capis? SER. Renouandus a fatigatione
& satietate ĩterdũ est animus iocis. Soluun — Iocãdi rõ
tur. n. sic tristes affectus: & ad ꝓpensiorẽ in
tentionem mentis acies reficit̃. Si tamẽ satis

iocatum censes: nunc rē ut est/eloquamur. MA. Ita sane serio dic: iocus uero relinquatur comędiæ. SER. Id etiam plus me delectat: quam obrem quod reliquum est prosequamur. MA. Tu de quo mauis īterroga: Ego si potero: respondebo. SER. Postquā diffinitum est gaudia cadere in optimum quēq;: studio abs te sigillatim audire/ quot illa/ quātaq; sint. MA. Est res ista difficilis dictu/ sed ea tamen tot tantaq; existimo: quot quātaq; sunt bona: quę cuiusq; mens honesti conscia possidet: quę certe enarrari æque puto non posse: ac homo interius deprehendi non potest: quando tu tamen ita uis: enitar recensere de his quicquid mihi Deus ipse fons totius gratiæ & origo donauerit. Atq; illud primum gaudinm erit: de quo dicemus: quod emanat de puritate ac splendore conscientiæ: quæ præsertim nihil foedum: nihil suspectum: nihil formidolosum intus habet. Hāc siquis possidet: suo testimonio semper est lætus. In summa spe uiuet. ac ingenti fiducia beatitudinis capiendæ: Incredibilem enim uim ad utrunq; conscientia habet: ut quemadmodum continue in malis excruciat: ita in bonis ani

Gaudiū ex cōscia bona

mum recreet. Hæc nimirum omnibus gau diis præstat: hæc nullum in se recipit bel lum: nullo instantium malorum terrore cõ cutitur: sed trãquilla & pacata quiescit suo proprio ac certo bono munita. Nullum.n. theatrum/ut Cicero inquit/uirtuti conscien tia maius est. Et doctor sęculi Paulus. Glo ria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. Omnes igitur fructus uirtutis pro bitatis: sapientiæq; thesauri in sola consciẽ tia repositi sũt: quam qui ita excoluerit: ita curauerit/ ut nullis excæcetur erroribus: nullis perturbationibus agitetur: hic profe cto semper erit non modo lætus atq; tran quillus: uerum etiam cum angelis dei (si hoc eorum pace dicendum est) poterit de fęlicitate certare. SERA. Fateor istud sane ut honeste/ sancte/pieq; uixisse: ac recorda tio multorũ recte factorum: cũ secura tum iucunda sit in plerisque iusto rum. Sed de omnibus ambigo: cum uideamus non nul los inocentissimos uiros atq; sanctissimos/ grauissima nihilominus cõsciẽtiæ ferre tor menta/nõ posse ĩtestinos sedare tumultus. eosdẽ priuari sõno: angi cogitatiõibus: ma cerari curis: sẽp ancipites: pauidos: ac tristes

Cicero.
Paulus

incedere: timereq; & suscipe aliquid: & idē negligere: In incessu & statu: in sermone & taciturnitate: ī labore & requie: in refocilla tione & inedia æque trepidare. MA. Tua

Triplex consc̄ia

ista admiratio facit/ ut triplicē cōsc̄ientiam diuidamus: ac de singulis distincte loqua mur. Sic enim ordine pcipies quæ requiris. SER. Facis perinde ac uelle me intelligis. Quæ nam uero conscientiæ illę sunt? MA. Aliam. n. scrupulosam. aliam erroneam: ter tiam uero nitidam sapientes esse dixerunt. Earum duæ eliminandæ omnibus uiribus sunt. Alia uero idest nitida sūmo studio cō parāda. SER. Quam uocas scrupulosam?

Scrupulosa cōsc̄ia

MA. Quę in deliberādis obeūdisq; rebus timorem temere incutit: discrepatq; a cōmu ni iudicio/ rectaq; ratione: atq; efficit: quem admodum dici solet: ut stipula trabs appa reat/ & quod quandoq; facillima dignū est

Scrupulosę

uenia: damnabile uideat̄. Huius siquidem tantus interdū est timor/ sollicitudoq; tam uehemens: ut pturbet sensum: mentem alie net: splendorē rationis offundat: atq; etiam ad amentiā ducat. Tam atrox etiam/ & uio lentus eius est motus: ut quosdā aliquādo non nihil acturos conspexerimus extēplo

ruborc perfundi. Aliis inter loquẽdum uocem titubasse: ac defuisse sermonem. Aliis sudoris stillas defluxisse p ora/ nõ aliter/ q̃ duello congredientibus solet. Non nullos quoq; oportuisse hac infirmitate sæpius interdiu sacerdotem adire: unaq; pluries confiteri nocte: permultos deniq; desperasse salutem. SERA. Hic tantus conscientiæ morbus unde orit̃ quęso? MA. Ex pusillanimitate utplurimum: aut ex suggestiõe diaboli: pessimaq; hæc duo genera sunt. Sed etiã ex humilitate nimia nõnũquam: estq; hoc nihilominus malum: Quod qui patitur: ut modo dicebas/ nunq̃ uacat erũna. Ex quo Salomon Iustus inquit perit in iustitia sua. & sãcti spiritus Vates. Nisi q lex tua meditatio mea ẽ: tum forte periissem in humilitate mea. SER: Satis res ipsa iam patet: expone deinceps/ quę est/ quam dicis erroneam. MA. Erroneam dicimus/ quę tum malum/ tum falsum admittit sub honesti specie/ ac ueri. Malum quidem ut illud est: cum quis pauperes expilat: ut ecclesias ac monasteria exædificet. Falsum: ut siquis ita secum ratiocinetur. Est euitandum quodcunq; prohibitum. Iusiurandum est a Deo prohibitũ

Ortus conscię scrupulosæ

Salomon

DAVID

Diffinitiõ erroneę consciẽtię

me uero primum interfice: q̃ iureiurando aliquid efficiam: cũ & locus & tempus de tur iuriiurando: in quibus illud ſapiẽs neq; poſſit/ neq; debeat declinare. Tales quidẽ zelum Dei habent: ſed non ſecũdum ſcien tiam: ut de Origene Hieronymus inquit: qui lecto forte eo euangelii loco: ubi domi nus dicit. Sũt eunuchi qui ſe ipſos caſtraue runt propter regnum cælorum: qui poteſt capere capiat. Mox ſe ipſũ ferro caſtrauit: cum ſiquidem fuerit illud intelligendum: non ferro: ſed imperio/ ac perpetuitate uo luntatis. In quo quidem etiam nõ nulli no ſtrorum temporum fortaſſe peccaueruut: ci bos & indumenta ſuperſticioſe ſumentes. (de noſtris ſimilibus loquor) ſed nomino neminem honoris & caritatis gratia. Hoc enim conſcientię genus im ſpiritualibus ui ris ortum habet ex agreſti rigidoq; ĩgenio: nonnũquam etiam ex diuinarum ſcriptura rum ignorantia. Quoſdam uidebis ſuo ce rebro malo uti pro legibus inflexibili cerui ce: ac contumaci animo obſtate rationi. De dignari noſce/ q̃d iuris põtificii Canones: quid imperatorię leges: quid plebiſcita per mittant: aut uetent. Et ſi teſtmonjia theolo

Origenes

Hierõymus

Ortus erro neę

gorum induxeris proferre impudenter in mediũ: sentiant Thomas: Egidius aut/Scotus ipsi quæ uelint: mea mihi sic conscientia dictat. Vbi spiritus domini/ibi libertas: & qui spiritu dei agũtur: ii liberi sunt. Heu ignorantię ac incultę sanctitatis pestis. Heu sub spiritualis libertatis prętextu latens superbię radix. Non ne scriptum meministis. Qui sine lege peccauerunt: sine lege peribunt. Et si cæcus cæco ducatum præstet: ambo in foueam cadũt? Sed hos sua cum pertinacia relinquentes: quę uero sequitur nitidam conscientiam aggrediamur: quã sane puto posse sic diffiniri: ut sit uirtus quædã interiorq; cognitio: qcqd in nobis est splẽdido/sicero/sobrioq; iudicio: ac recta rõne diiudicãs: estq; illa pfecto & moderata sẽp & fortis: & cõstãs: & pcul ab oĩ metu ueraq; uirtus: quæ non læabitur unq̃ temere: nec exhorrescet nimis. Sed ĩ se ipsa oẽm spẽ sui reponẽs: & cũctis in rebus repudiatis extremis mediũ tenens præcepto illi Terẽtiano semper obediet. Ne quid nimis. Hæc pro uiribus tuenda & conseruanda est: in qua non modo cumulata redundansq; lætitia:

Thomas
Egidius
Scotus

Cõscię niti dę diffinitõ

ut fuimus ante præfati. Verum etiam habe
tur tota pene fęlicitas. Videtur ita ne tibi?
SERA. Ita sane. Atq; nunc tandem uideor
Salomon mihi intelligere Enigma illud Salomonis.
Secura mens quasi iuge conuiuium: atq; il
Iuuenalis lud probare Satyricum: ut nobis deus oran
dus sit: quo mens sana sit in corpore sano.
MAT. Si de gaudio igitur quod ex illustri
& nitida cõscientia manat: nihil amplius re
quirendum censes: ad alterum proficiscatũ
oratio. SERA. Abunde de isto: quod uero
habes de altero da. MA. Cogitasti ne unq̃
quantum in se dulcedinis habet: quantum
solatii crebra honesti boniq; exercitatio: ac
quotidiana uirtutis operatio? SER A. Imo
in eam cogitationem sæpe & incido: & ex
proposito uenio. MAT. Quantum igitur
tua tibi hęc peperit meditatio in medium
profer: Ego deiceps si qua mihi succurrẽt:
adiiciam. SERA. Sane quanto est tibi ma
ior uirtutis amor/atq; honos/ & reuerentia
studiorũ: quibus eãdem ipsam potes exor
nare: tanto tibi cedo: audireq; malo/ q̃ audi
ri. M.A Quoniam honestiusculis tuis uer
bis ac humanissimis me dicere iubes. Puto

cum qui diutius bene uixerint: probitati iu
ſtitiæq; ſeruierint: in iis ipſis generari de im
polluta uita & recte acta guſtũ neſcio quẽ
ineffabilem atq; mirificum: dariq; iis firmã
quandam & illeſam animi trãquillitatem.
Sola enim res eſt atq; unica inter omnia uir No.
tus: quæ efficiat beatam uitam: ĩ quam nul
lus ĩpetus belli: nulla hoſtilis incurſio: nul
la fortunæ temeritatiſq; uis manus iniciat:
quæ ubiq; indeprædabilis: inexpugnabi
lis: intrepidaq; ſimul: & florentibus rebus
atq; cadentibus eadem ſemper/ parq; conſi
ſtat: neq; ulla uoluptate quaſi adiuncta in
digeat: quoniam ſui nihil in aliena poteſta
te reponens/ in ſe ipſa omnem ſuam uolup
tatẽ habet & cõtinet. Erit ne quiſq̃ bonus:
qui bonis opibus nõ delectetur? aut iuſtus
dici quis poterit/ qui iuſtis: aut liberalis/ q
liberalibus non gaudeat? Non ſerit agrico Similitudo
la ſine ſpe frugis/ neq; ſudat arator ſine ex
pectatione futurę mercedis. Quod cum ita
ſit: actiones ſecundum uirtutem iucundas
omnino eſſe oportere/ manifeſtiſſimũ erit:
niſi forte initium ad illas gradiendi arduũ
quandoq; uideatur: formidentq; primum
non nulli ægra mente & imbecilla in exper

tam dulcedinem. Imo tutum etiam homi nem in summo discrimine: & lętum in acer bissimo dolore reddet. In quibus duobus egregia quędam exempla & memoranda: cum gẽtiles philosophi: tum nostrates edi dere. Sed omnem illam philosophiam: ue terem in duorum exemplis: quanq̃ infinita pene suppetãt: redigamus. Cum Megaram populabũdus hostis Demetrius inuasisset: ferro igniq; solo ęquasset: Stilponem philo sophum ferunt ab eo interrogatum: suorũ ne quid amisisset. Cui ille minime inquit. Nam omnia mea mecum sunt inexpugna bilibus munimentis septa. Non me spoliat fortuna nisi eo: quod dedit: Virtus uero ab ea libera: & inuiolabilis est: cum eam mihi neq; dare: neq; arripe possit. Socrates coac tus ab Atheniensibus mori: ante q̃ uenenũ biberet: multa de immortalitate animorum adeo sapienter: adeoq; animose disseruit: quę postea omnibus discipulis suis clarior Plato ĩ Phedone digessit: ut sibi uel uiuen ti uel mortuo nõ solum fortunæ crudelitas nihil mali uideretur inferre: sed neq; tam in mortem cogi: q̃ ĩ cælum putaretur ascende re. Quid in christianos philosophos atq;

Demetrius
Stilpon

Socrates

Phedõ Pla tonis

sāctissimos Tyrāni idolorum cultores, pfece re? Inaudita & innumerabilia in hos suppli ciorū genera excogitata sunt: Ante Datianū Vincentius Martyr in summis cruciatibus erat: & in illum uersus emittebat generosā hanc uocem. Videbis me Datiane plus pos se, dum torqueor: q̄ ipse dū torqueas. Tu magis in inferendo tormento: q̄ ego in to lerando fatigabere. Nullam uim habet feri tas tua: qua uirtutē sibi submittat: Te tuisq; machinis ea fortior est. Violatur id modo, quod uiolabile est: Virtus uero firma & in concussa est: nulli irruenti uiolentiæ cedēs. Iacobus intercisus, cui cognomen intercisi dedit totius corporis membratim atque ar ticulatim dissectio: non ne conspexit se se tam horribiliter, tamq; foede cum gaudio dimembrari? Quid Laurentius? Non est iocatus in crate: Et ardentes prunas pro nihilo duxit. Stephanum inter saxa quibus est obrutus: tantum abest doluisse: ut eidem lapides illos etiam dulces exti tisse legamus. Sed quid uiros comme moro Machabeam matrem cum septem fi liis Anthiochus sisti ante se iussit. Illam cogi, ut legem uiolaret: cibisq; prohibitis se

Datiāus Vincētius martyr

Iacobus in tercisus.

Laurentius

Stephanus

Mirabilis mater. An thiochus.

natosq; inquinaret. Stetit inconcussa animi
uirtute nobilis fęmina: neque tyrãni preces
admisit: neq; minas exhorruit. Cępit Rex
iuuenes flagris ac taureis cruciare. Sed ma
ior natu nullo dolore animo fractus/ nihil
proficis inquit o Rex: Parati omnes sumus
mori potius: q̃ patrias leges/ ac Dei nostri
iussa negligere. At p summum furorem/ &
ingenii sui supstitiosã insaniam Antiochus
tum primum æneas ollas/ sartaginesq; suc
censas præcepit afferri: deinde adolescentis
qui fuerat ita locutus linguam spectãte ma
tre ac reliquis iunioribus fratribus ex inti
mis faucibus radicitus ãputari: cutẽ capitis
cum crispãti: & flaua cęsarie detrahi: sũmas
manus pedesq; præcidi: & ad extremũ suo
foedum cruore/ & quasi exanime corpuscu
lum ĩ sartagine torreri. De altero eo ordine
sumptum supplicium est. Tertius cum pari
ludibrio fędandus esset:: linguam postula
tus mox protulit: manusq; intrepidus/ ac si
ne horrore in ardentem ignem extendit: &
stupentibus cunctis atq; pauentibus/ sere
no ille ac comi uultu se ipsum inspiciens in
quit. Omnia ista de cælo possideo: sed pro
patriis legibus: pro Deo Meo iam nunc

eadem ipſa deſpicio: a quo aliquando me ea recepturum: & quidē multo meliora cō fido. Potuerunt & reliqui extincta fratrum ſuorum corpora: & tantis tamq; immaniſſi mis ſuppliciis habita non ſolū firmo pecto re ac ſiccis oculis ītueri. Verū & ipſi quoq; ꝓmptis adeo/excitatiſq; animis huiuſmo di ſuſtinere tormenta: ut non tam inuiti in mortē trudi: q̄ ad ſolennes (ut ita dixerim) ludos uiderenť inuitari. Ventum ad paruu lum demum/ & tātæ cladis reliquum matri. O pietas: O priſca fides: inuictaq; bello fę mina. Hæc in paruulum ruens: oriq; admo ta: ut quem imbecilliorē ob teneram ętatem uerebať: eſt his uerbis exorſa. Eiadum fili bono animo ſis/ martyrii triūphum cū fra tribus recepture. Tyrocinium tuū Deus op timus maximus ꝓſpectat ex alto. Luctam breue ſpatium terminabit: Erit uero pennis ac ſempiterna corona. Noli ſtulta quadam parentiſ pietate moueri. Ego tibi nihil dedi nate: quod non fragile eſſet: & obnoxium deſtructioni: quo contumelioſe atq; crude liter abuti ſuo iure fortuna nō poſſet. Neq; lucem qua uides: uitamq; qua ſpiras: ipſa ti bi contuli. Fui tantum cuſtos quædā imbe

cillæ ętatis nutrix & pedagoga: e cælo sunt ista: & dei certe est omne quod es: ꝑ cuius lege quotiēs oportuerit/ gloriosum est mori. Me uero nūquam pęnitebit uno die septem partus septem funeribus excepisse: sed potius felicem dicam: quę uos filii nō mundo: sed cęlo pepererim. Vix mater uerba finierat: cum adolescentulus in cęlū ora cōuersus/ & Deo gratias agēs. Quid me sustinetis carnifices? nō pareo regi scelestissimo inquit. Strenue ꝑgite me cōfratrū meorum sēpiternæ gloriæ adiicere. Educite de custodia: & his uinculis: quibus detinet̃/ animū: ut liber in cælum possit euolare. Sicq; læto animo & inflexibili horridam mortem excepit. Nouissime uero mater ipsa illustrior filiorum morte/ q̃ partu est extincta post pignora. Exhibuit ille dies miserum oībus/ flebileq; spectaculum: ut neq; tanta feritate satiari barbarus hostis: neq; pia mater tanta domestici uulneris acerbitate flecti potuerit. Quid referam nostras Margaritas: Caterinas: Apollonias: Emerentianas: Vrsulas: Barbaras: quando earū gesta fortissima nobis non modo ex scriptoribus: sed iam uulgo ex pictura notissima sint: deq; his etiam

Margarita
Caterina.
Apollonia
Emerētiana
Vrsula
Barbara

muliercula quæq; philosophet̃ ad colum: & cæcus in uestibulis ecclesiarum ac triuiis cantet. Tuta igitur est uirtus ab omni metu: impendentiq; discrimine: nec ulli succũbit dolori: nec frangitur impetu: quoniam ea nihil est fortius. Quod si nec bello uinci potest: nec inclinari lacessita: sed neque in cruciatibus ipsis gaudio suo priuari: quanto uberius / suauiusq; lętabitur: cum sibi dimissa præclaro ocio fruetur suo ? SERA. Magnifice quidem: & ad mea uota uirtutem extulisti: Videoque satis splendore illius ac maiestate nihil posse suauius dici: Nihil dignius suscipi: Nihil uberius coli: nihil sanctius uenerari: magnamq; in ea esse letitiam: multa iucunda: multa suauia: & ut Plauti comici sententia utar: uirtutem esse optimum præmium: eiq; adesse bona uniuersa quem penes est illa. Sed illud quæro nun opus sit? quo uim suam / nomenq; retineat: ut sit semper ĩ actu. MA. Nõ sõnũ ꝑmittis sapiẽti: nõ aliquãdo uoluptatẽ q̃etis & umbrę? SERA. Potest ne dari? MA. Profecto potest: præcipuus tamẽ fructus / & admirabilis illa gloria uirtutis actiõis ẽ tota: Quod sane ut probaret Aristoteles ad hoc Aristoteles

exemplum rem contulit. Quemadmodum in olympia non optimi atq; fortissimi: sed qui certant coronant᷑: sic & in uita bonorū & honestorū qui recte agunt cōpotes fiūt.

M. Tullius

Deniq;. M. Tullius in officiis nec abesse putat a uitio ob nimiam opam ī res obscuras atq; difficiles abduci a rebus gerēdis: quas a nobis exigat uirtus: cuius laus omnis ut ille inquit/ in actione consistit: a qua tamen fit intermissio sæpe: danturq; multi ad studia reditus. Nā quoniā opatio secūdū uirtutē nunq̄ honestate & officio uacare pōt: sed ītermissio pōt. Idcirco ī actione ē uirtutis pfectissima laus: sūmum decus: maiestas illustris & gloria. Cęterum si de gaudio præsertim est sermo: id certe uirtutis semper est comes: ut paulo ante tetigimus: præuium interdū: quandoq; subsequēs.

Similitudo

Vidistin equū paratum ad bellum clangente tuba dum retinetur habenis: ac in hostes gestit irrumpere: hinire interim prę gaudio: aures demittere: spumam ore iactare: se se loco continere nō posse: sessorē inuitare/ ut inclinato pillo se dedat in hostes. Ita non nulli dum boni aliquid moliunt᷑: solēt gaudio quodā opationem longe præcedere: tum uero multo

magis lætari/cum se uidēt assecutos quod tam inflammato studio ante cōtenderāt.
Sed neq; silentio inuoluēdum puto/ quan tus preter reliqua egregia & salutaria bona est nobis cū amicis/uel ex sermone/uel ex cōsuetudine animi gestus: Quotiēs uiros optimos adeuntes inter oscula sancta mu tuosq; cantatis amplexus collabimur: & quidem cū sermo orit̃ de ꝓbitate: uirtute: Deoq; ipso. Aut certe cum alius alium isti tuit: aut currenti calcar adiungit: quotiens suauitate fādi cibum ac somnum obliti cū die adiūgimus noctē: aut cum nocte diē.

Consuetu do bono rū suauissi ma

Scriptores ueteres quibus cura fuit de ami citia disserere! diffinierunt in rebus huma nis nihil esse fęlicius ea necessitudine: quę inter bonos mutua est/atq; par: quam non commodum ullum: nō delectatio : nō præ sentia corporum! sed honesta ratio: iidem mores: eadem studia conciliant. Neq; dul cius quicq̃ esse dixerunt. q̃ posse cum alte ro loqui ut secum: accipe mutua & dare cō silia. Hinc illud celebre Salomonis & ꝓba tum Eulogium. Amico fideli nulla est cō paratio. Atq; illa Ciceronis uulgata sentē tia. Quid dulcius q̃ habere/qui cū omnia

Salomon

Cicero

audeas sic loqui ut tecum? Qui esset tãtus fructus in psperis rebus: nisi haberes qui illis æque ac tu gauderet? Aduersas uero difficile ferre esset sine illo: qui illas etiam grauius q̃ tu ferret. Nihil est quod poterit uerius dici sanctiusq; tueri. Sed ad hec omnia si Christi amor accesserit/cui cætera cedunt: quid uero tum dicendũ erit? Nam

Timotheus

ut de me ipso loquar/cum Timotheo nostro/uiro quidem doctrina & sanctitate uite clarissimo: cõmuniq; nostre regeneratio nis auctore/multis in locis (ut te non præterit) annos ferme totos plerunq; fui atq; uixi. Illi me sacris in litteris/atq; in his liberalissimis studiis graue non fuit/discipulũ admittere. Deinde prĩceps hic mihi extitit ad ineundam rationem instituẽde concio nis/& pclamandi ex pulpito: hancq; uocé sua industria/suisq; preceptis cõformauit. quanq̃ & in hoc populari dicendi genere/& i illis/que dixi studiis/ parum certe pro fecerim. Sed me q̃ letũ/ q̃q; felicé extitisse tum credis: cum tanti uiri mihi liceret con tubernio uti? uirtute singulari frui? huma nitatem: modestiam: sapiẽtiam: religionẽ: pietaté: reliquasq; uirtutes admirabiles cõ

templari? Tenebat animum semper deuotione pręcipua: & admiratione ac suauitate incredibili uir ille eloquio dulcissimus: atq; eum dicentem obseruabam studiose: & quoquo se uerteret/ sermõibus eius suauissimis tractus illum prosequebar. Fateor inde usq; uitam mihi iucundiorem nullam fuisse: nullum sermonem dulciorem. nullũ etiam tempus fęlicius/atq; fructuosius. Sed ne per longa exẽpla/quibus abundamus: nostra se nimium diffũdat oratio. En q̃ta mi Seraphim frater his paucis diebus prioribusq; nõnunq̃ ex mutua consuetudine est mentibus nostris adaucta suauitas? q̃q; excitatus nescio qs flagrãtissimus amor? qui sæculi honores: qui magistratus: qui fasses: quę opes: quę corporis uoluptates: quæ tandem illecebræ huic fęlicitati erunt nobis anteponendæ? Satis illud mihi quidem cum Cicerone iam conuenit: uicissitudine studiorum/officiorumq; nihil esse iucũdius: neq; quicq̃ appetentius similiũ sui nihil rapatius/q̃ natura: atq; illud adiũgo: nõ paruã ĩ malis uim hoc ipsũ habere sed ĩ optimisq busq; q̃ maximã. Nã si tãtas uires Cicero

morum similitudo habet/ & nominis tan tum commemoratio ipsa delectat: ut etiam ad amandos quos nunq̃ uidimus/ nos alli ciat: q̃ efficacius erit uiuũ ipsum ac spirans eximiæ cuiuspiam uirtutis exemplar? q̃to uisam expressamq; bonitatis imaginẽ plus admirabimur? Apostoli uiuendi formam ex Christo acceperunt: illum inspexerunt: obseruarũt. audierunt: Idcirco illi plus ex eius moribus traxere/ q̃ posteri: ad quos ex libris sola fama puenit. Maius quidem est testimonium oculi/ q̃ auris: & moribus credit facilius quisq; q̃ linguis. Quod q̃ uerissimum esset ostendens dominus disci pulis iquit. Beati oculi/ qui uidẽt/ quæ uos uidetis. Quam sane temporum fęlicitatẽ/

Simeon

& gratiã cælitus datam cũ Simeon uidisset in tẽplo: se quasi iã beatum nihil amplius uisurum optauit/ sed hanc exultãs uocem emisit. Nunc dimittis seruum tuum domi ne secundum uerbum tuum in pace. Quia uiderunt oculi mei salutare tuum. Prædicã tur i tẽplis quotidie gesta saluatoris. Apo stolorum: martyrum: confessorũ: uirginũq; uirtutes efferunť. Quis nostrum ẽ tam du ro agrestiq; animo: qui ad præconũ uoces

non moueatur? tot tãtisq; uirtutibus non concitetur ad illos imitandos? Nõ capit ple runq; astantes uasta fori latitudo: nõ ingẽ tes undiq; porticus / non iminentes desup culmi. Tum in plausum / tum ĩ tristitiam: tum in risum / tum ĩ fletum: cum est opus / penitus artifex ac sanctus orator cogit cę tus astantium. At uero si uidisse nos talia quæ obstupescimus audientes: Si interfuis se spectaculis: quæ cum legũtur / nos incen dunt ingẽti quodam amore uirtutis / diui nitus cõtigisset: q̃to maiores aĩorum mo tus nobis res ipsa dedisset? cũ certũ oĩo sit quod tradit Oratius: nosq; ãte retigimus Oratius
Segnius irritare animos demissa per aures
Quam quæ sũt oculis subiecta fidelibus?
Profecto ab immortali deo nulla res no bis data est amabilior: nulla iucũdior: nul la pretiosior: nulla uberior: q̃ cum aliquos bonos uiros: nostriq; ꝓpositi simillimos in uita nãciscimur. In his præter ipsũ uber rimum fructum / atq; incredibilẽ illam anĩ mi uoluptatem / quam quærimus / & in ser mone / & in incessu / atq; ĩ moribus diuinũ quiddam elucet / & bonus Christi odor: q bonis est odor uitę ĩ uitã: malis uero mor

tis ĩ mortem: ueluti amomum & balsamũ
Seneca fragrat. Si hominem uideris inquit Aneus noster interritum periculis: ĩtactum cupiditatibus: inter aduersa fęlicem: in mediis tẽpestatibus placidum: ex supiore loco homines uidentem: ex æquo uero deos: non subit te ueneratio eius? Non dicis ista res maior est/altiorq́3: q̃ ut credi similis huic/ in quo est corpusculo possit? Animum excellentem moderatum: omnia tanq̃ minora transeuntem: quicquid timemus: optamusq́3 ridentem cælestis potentia agitat. Non potest res ista sine adminiculo numinis stare. Est ita sane carissime mi Seraphi: ut omnes christianæ ac ueræ delitiæ in bonis hominibus sint: cum illis Deus: illiq́3 cum Deo assidue maneant. An nescitis tali
Paulus bus ĩquit Apostolus: ꝙ templum dei estis uos: & spiritus sanctus habitat in uobis? Quid templum.? cum etiam certam quandam & expressã diuinitatis gestent effigiẽ?
DAVID de quibus per os Dauid est solennis illa uox dei: Dii estis uos/ & filii excelsi omẽs.
SER. Magnæ mihi uoluptati extitere quæ de bonorum hominum cõsuetudine atq́3 odore attigisti: eaq́3 hausi tam auide: ut te

continentius dicentem nusquã interpella re potuerim. Sed neq; tã id feci: ꝙ me ista laterent: q̃ ꝙ tractum animum rei nobilita te/sermone deide usquequaq; suauissimo demulsisti. MAT. Id sane ex uultu/& attẽ tione notaui. Sed ne est de hoc hactenus satis? SER. Satis/ut cẽseo: si qua præsertim supsunt potiora. MA. Supest si iuuat: ut pauca quędã de gustu diuinę contẽplatio nis dicamus: in quo nõ modo delectatio capitur: sed inest quoq; magna pars uitæ beatæ. Verũ res ista paucorũ est: & eorũ: q dẽ pfectissimorũ. SER. Cur paucorũ quæ so? MA. Quod rei familiaris curã/ oiaq; huius seculi/ac uitæ præsẽtis studia abicit: iubetq; ocium sũmum ab ipsa hoium fre quẽtia ꝓrsus seiunctũ: quæ pauci admodũ: uel uolũt/uel possũt/SER. Recte qdẽ. Sed cur ẽ perfectissimorum dũtaxat? An illam nõ & nobis licet degustare? MA. Omnia qdem trito illo uetereq; prouerbio: prę cla ra rara. SER. Multis quidem difficiliorem operation ẽ extitisse q̃ ocium arbitror: tuq; paulo ante dixisti egregium decorem lau demq; uirtutis totam in actione consistere.

MAT. Est uero negociosissimum etiam ipsum contemplationis ocium: & uicibus atq; actionibus fatigatur suis. At non sprе ta rerum gerẽdarum cura: ipsoq; humano rum sensuum usu: quãtum quidem potest humana fragilitas in illa sublimia aduola re laborat: contendit: anhelat: & sæpe ani

DAVID

mus fessus cum ꝓpheta suspirat. Quis da bit mihi pennas sicut colũbę/ uolabo & re qescam: Distribuẽda ẽ sane tripliciter uita bonorũ: ut hoc loco dicẽda facilius ĩtelli

Vita actiua
Cõtẽplatiua
Mixta

gi queãt: quoniã alia qdẽ actiua ẽ: alia cõ tẽplatiua: alia uero ex utroq; cõplexa atq; mixta. Qui. n. munera caritatis/ quę quidẽ maximæ actiõis sunt: diligẽter ac optima fide tractauit: is sane bonus dicendus est. Sed is melior: qui opportune est prosecu tus alterutrum. Optimus uero ille ac ferme beatus: qui contemplationis intentus dul cedini/ soli deo/ ac supernis inhæsit. Erũt ista tamẽ tempori accõmodanda: atq; unũ ita suscipiẽdum: ut alterum/ cum oportue

Augustinus

rit non omittatur. Diuo Aurelio fundatori nostrę huius quietis & pacis/ egregiã hanc præter cæteras laudem/ merito ascribẽdam

puto: ut saluti publicæ/sibiq; ipsi ita uixe
rit: ut si cõmune commodum quærimus:
in sæculorum omniũ utilitatem datus esse
uideatur. Si prȩclarum ocium/& a publicis
rebus uacationem: illius animus ĩ cælo ma
gis/q̃ in corpore habitasse credatur. An il
lum putamus sine ascensione animi & rap
tu mentis in deum/mysteria illa sublimia/
ac diuinitatis archana tot uoluminibus
potuisse complecti? Aut hereses tantas de
struere? tot editiones relinquere? totiẽs ser
monem ad conciones habere? Legere præ
terea? dictare? scribere? põtificatus admini
strationem gerere absq; actitatione atq; la
bore? Vigilias atq; sudores dulci hoc con
templationis fallebat solatio. Refectus de
inde animus ad lucubrationes solitosq; la
bores acrior ĩsurgebat: Nec aliter ista inter
se distãt/q̃ ꝙ unũ dulcius: alterum utilius.
Vnum beatius: alterum fortius esse depre
henditur. Sed in omni perfecto uita ex tẽ
poris postulatione his utendum erit/ut di
ximus. Sic Moyses modo beatus/fuit diui Moyses
nȩ maiestatis intuitu/atq; sermone: modo
uexatus a Pharaone cum populo Dei. Sic

Paulus

Paulus modo raptus in cælũ: modo a christo anathema pro fratribus. Sic nos modo dimicamus: modo potiti pace quiescimus SER. Nostra regularis hęc uita quam sequimur: ut uideo: media est atq; cõmixta/ Nõ uagamur quotidie: Non mẽdicamus in cõpitis: Nõ terimus diuitum postes: Non indulgemus uiduarum fabellis: puellarumq; susurris: ut illarum nutriamur opibus: sustentemurq; marsupiis. Cæterum contemplationi: orationi: cellulæ: silentio pars certa tẽporis datur. Simulq; suscepta est præclara illa actio: & salutaris prędicandi: consulendi: pęnitentes audiendi: & cętera id genus: ĩ quibus summa christianę pietatis fundamentumq; uersatur. MA. Sentis ut est/ de nostro uiuendi more: neq; ulla religiosa professio: ac degendi formula meo arbitratu alterũ sine altero recte suscipiet. In eodẽ hospitio atq; domicilio uixit MARIA cũ Martha sorores illę fuere. Ambæ dominum excepere: neq; Maria pedes saluatoris osculis & amplexibus tenuisset: nisi soror interim ministrandæ domus curã suscepisset. Mysterio ista non uacant. Saluatoris tamẽ testimonio una optima dicẽ

Canonicorũ regularis uita

MARIA Martha Nõ stat sine actiua cõtẽplatiua

da ē/ & alteri præferenda: quanq̃ inuicem disiungi nō possint. Erit idcirco beatior q optimã cum Maria sortitus partem euolat ex his cōtagiis in clarã illã lucē cælũq; sy dereũ. Illius.n.animus ibi fixus erit: ubi fu turus ē sēpiterno: & nescio quo intuitu cla riore: crassa hac corporis excussa caligine quæ nũc/ ut ille ait/ obducta tuēti Mortales hebetat uisus: dei maiestatē cōspiciet. sen tiet iterdũ ita se rapi: & tãta delinini gloria: ut ubi sit nesciens/ magnis spatiis corpus nullatenus agitet: sed demũ sibi ipsi resti tutus ęgre illud: & tanq̃ ergastulũ uideat: sitq; ois ĩ eo grauissima mora: cupiat exire ex his uinculis: & se eximere carnis tyrãni de: quæ illũ deprimit altiora moliētē. SE. Nō habeo quod obiiciã tantæ ueritati: sed quoad eius possim & liceat elaborandũ in eo ē mihi præcipue: ut ad pedes Iesu ꝓuo lutus recũbã cũ Maria/ illos rigãdo lachry mulis: quas dulcedo contemplationis ex cuciat/ & uis: atq; ardor ingentis caritatis. MA. Facies sic te beatũ Seraphim frater. Ipsa enim crebra in deum mentis ascēsio/ diligēsq; ac peculari s oratio: quotidiana præterea diuinorum meditatio qd aliud

est: q̃ uirtutum omnium parens & alũna: & earum deinceps conseruatrix & custos? Quid inq̃ aliud q̃ fundamẽtum quoddã spiritualis structuræ, ac nutrimentum: ex quo uiget, ac spiritum ducit religiosa perfectio? Quare te adhortor: (id etiã enitar, atq; contendam, quãtum mortalis ipse potero) ut tanq̃ uita fũctus cæteris rebus soli deo uiuas: sine quo inane ẽ omne quod uiuitur. SERA. Nulla iam res æque mihi est diffinita: uotis faueat pius IESVS & immortalis: tuæq; mihi opitulẽtur preces. MAT. Quoniam igitur uis contemplationis exposita est: si quidẽ placet: quæramus de reliquis gaudiis, & iis potissimum: quę in morte procreat sanctis hominibus spes illa amplissima futuri pręmii, sempiternęq; mercedis: quæ quidem malis nulla est: bonos uero tanto animo esse cogit: ut non tanquã malũ mortem ipsam aspiciant: sed ut malorũ oium terminũ, ac certũ quoddã sẽpiternę fęlicitatis initiũ. Nã quẽadmodũ ualitudinis causa potiones amaras auide animoseq; sumimus: ita qui pie iusteq; uixit. nihilq; commisit: quod aut consciẽtia

Gaudiorũ rõ ĩ morte

metuat/aut uirtus excludat: uenientem in se mortem paratus/ac lætus excipiet: imo neq; formidabit illi obuius: & contra (ut poeta ait) audentior ire: & horrori/ultimis terribilibusq; suppliciis stipendium illud propheticum anteponere·Cum dederit di lectis suis somnũ: ecce hæreditas domini. Iubebit eũdem etiam fęlicia cogitare: obli uisci uero malorum pollicitatio illa euãge lica. In illa die gaudete & exultate: qa mer ces uestra copiosa est in cęlis. SER. Fateor in tota philosophia nullã unq̃ uocem cer tiorem emissam: q̃ ueterem illam/ & in ore omniũ habitam. Maxima pars securitatis est/nihil inique egisse. Sed neq; ullum alia quacũq; de re sanctius uadimonium in di uinis sermonibus datum: q̃ ꝙ impossibile est/eum malum exitum subiturum: qui ui tam innocentem impollutamq; peregerit. Sed illud nescio admirer ne/an paueam: ꝙ pleriq; sanctissimorum hominum acturi ul timum spiritum: uidẽtur quidem/ut est sæ pe compertum/mortem nõ dicam optasse: sed odisse. Illos desperatione quadam nõ nunq̃ uidimus ipsi ĩ crucifixum expuere/ imaginesq; sanctorũ. Impatientes uolutari

DAVID

No.

Impossibile ẽ bene uiue re: & male mori.

lectulo: unguibus pedibus uniuersa cōcul
care: & dentibus mordicus lacerare: se auer
tere a salutaribus assistētiū monitis: ecclesię
uitalia sacramenta reiicere. Vt possunt blas
phemias interdū: & nepharia uerba balbu
cientes īfremere: ut nō tā spiritū deo redde
re q̄ aīam indignabūdi proiicere uideanť.
MA. Potes siquidē taliū mortē expauesce
re: tibiq; leuiorē comprecari. Sed certe eius
modi admirari nō debes: cū sane id naturę
tantummodo/sensusq; sit. Ratio uero ipsa
tum iaceat ui morbi sepulta: & mētis acies
succūbat expugnata doloribus. Neq; fęda
illa atq; maledicta uolūtati ascribēda sint:
sed furori. Idq; eis/aut i uenialiū expiatio
nē: sine qbus uita non duciť: aut certe ad
gloriæ cumulū clementissime bonitas diui
na pmittat. Id etiam puenisse sępe credide
rim ex tētatore diabolo: qui postrema uita
fungentibus nobis se se tanq̄ leo rugiens
offert: ut oēm spem & aīum frangat: ipotē
tesq; submittat: queādmodū cuipiā ex re
gularibus nostris/ homini qdē iustissimo
accidisse nouimus: qui ubi p sūmū furorē
in obiectā crucē sæpius expuit. Meliuscule
tandē se habēs/ atq; trāquillius suspirās/&

Exēplū mo riētis cano nici

collachrymás. Te uici Demon íquit/ & au xilio occurrétis dei iã parta ẽ mihi reqes. Nõ queramus igit̃ dũ iudicio caret: qd co gitet: agat: ac loquat̃ infirmus. Nã pinde atq; in amenté/ & phrenesi pcitũ culpa nõ cadit: ita extrema hęc gaudia de qbus fuit sermo/ nõ cadũt in quenq̃: nisi quoad ille potest iudicare de rebus. SERA. Assẽtior quippe sine ratiõe/ atq; iudicio/ aĩ gaudia plene gustari nõ posse. Contra uero in illo q sapit/ ea esse q̃ maxima. MA. Venit igit̃ ad exitũ res. Itaq; habes & uiuẽs & moriẽs quomõ gaudeas. Deo ãt benefauẽte habe bis in crastinum quomodo ĩ cælesti domi cilio/ ac gloriosa illa patria penniter sis ga uisurus. SER. Res ut dicis ad exitũ uenit: & quidẽ oportune: Iã. n. crepusculũ est: & hesperus micat. Sed te rogo p deũ/ quę ho die pridieq; disputauimus/ diligenter me moria teneas: ut p ociũ ea litteris mandes: quod erit mihi multisq; sẽpiterno solatio.

SECVNDA
DISPVTATIO
FINIT

MA.

TERTIA DISPVTATIO INCIPIT

ETSI NON DVBITO non nullos admiraturos: q ego in quo non modo egregium: nihil ē oratoriæ facultatis: sed neq; aliquid proximum eloquentiæ uel mediocri: de gaudio uitę beatæ/ & decore domus dei ausim disputare: atq; ea suscipere: & ut petis/ litteris deinde mandare: quæ philosophorum ueterum ingenia nunq̄ attigere: aut quæ certe nostri catholici/ uiri quidem doctissimi/ atq; sāctissimi cum attigissent: ut ea nobis puia deīde facerēt/ nō mediocriter desudarunt. Cogit me tamē beniuolētia/ caritasq; inter nos mutua: ac præcipuus ille tuus in res diuinas aī ardor carissime Seraphim: ut hoc munus aggrediar: maius fortasse/ q̄ meę uires sustinere queāt: aut ingeniū polliceri. Etenī cum non sim nescius/ fortius se imittere auribus/ atq; influere in animos disertam/ & ornatā ueritatem/ q̄ rusticanam & simplicem: tantasq; uires habere eloquētiam: ut nihil sit tam incredibile quod nō

dicendo fiat probabile: tamen intelligens te auditorem ea moderatione animi esse: ut magis studiosus sis noscẽdę futurę beatitudinis tuæ, q̃ litterarum discendarum ꝑ cupidus: nihil aliud q̃ aures demulcentiũ, uicor tuis uotis, & q̃si uiolẽtas manus (ut ita dixerim) inferri mihi ꝑmitto. Potes. n. iam ꝓpe tuo iure utcũq; me uti: ubi possit id culpa uacare. Itaq; suscipienti mihi hoc opus, ut rei tãtæ ueritas illucescat patefacta: sũmum illius regni ac beatitudinis conditorem inuoco Deũ optimũ maximum: omnisq; cęlites comprecor: sed maxime te pater Aureli: speciosissimũ nostri huius ordinis caput: & qui huic templo præsides, diue Leonarde: Lectores uero illos: q nõ tam mella, q̃ colores ex floribus spectare solent, exoratos etiam uelim: ut si quãdo nostra hæc ediderimus: eaq; illis legisse cõtigerit: sine morsu prætereãt: nosq; sine stomacho sinant sitim nostram riuo puritatis christianæ sedare: suã uero ĩ pompa extinguãt: si possunt: aurato fonte gentilitatis. Quibus etiam animaduertendũ illud erit: ista nõ tam facile, tãq; elegãter dici posse: ut cętera, quæ suscipere solet orator: esseq;

Oratio

Ad lectores

horum narrationem ſtrictam/ macilentam interdũ & ſinuoſam: nec apertã omnibus ſatis. Idq; non uitio! ſed magnitudini rei ac myſterio fidei eſſe aſcribendum. Nõ tamen dixerim/ rebus diuinis eloquẽtiã eſſe detrahendam: ſicuti neq; formoſæ mulieri naturalem ſui capitis comã: cum ſit nulla tam elegãti corpore: quam ſi decalues: nõ continuo ſordida ac deformis uideat̃. Sed neq; dixerim ſublimia illa/ atq; cæleſtia ad oratorum leges & imitationes pęnituſ eſſe cõponenda. Interdũ ſiquidẽ ipſo oratorio dicẽdi genere aliquid multo ſublimius poſtulãt: excedenſq; omnẽ mortalis eloquii uim/ & facultatẽ: quale fuiſſe in Prophetis nõnunq̃ iudicandũ eſt/ & in Paulo: quem quotiẽs Diuus Hieronymus legeret: ſe dicit nõ uerba audiſſe: ſed tonitrua. Interdũ eſt etiã ut dici ſolet/ ſub paliolo ſordido ſapiẽtia: & nucleũ ſapidũ obtegit arida teſta. Quod idcirco fieri neceſſe fuit: ne ſumma illa ueritas & archanũ fidei p humanã ſapientiã fucũq; uerborũ peruiſſe ad nos putaret̃. Ceterũ ut ad noſtra tẽpora ueniamus: q nũc ſe theologos ꝓfitent̃/ non tam fulgẽtibus armis/ q̃ fortibus dimicãt: quæ

Sublimitas eloquii diuini

Paulus

Hierõymus

Quare diuina ſcriptura ẽ humiliſ

Arma fortia theologorum

rentes magis quod uerissimum sit ꝓbare, aut certe defendere, q̃ cultũ linguæ, & orationis ornatũ cõmendare. Ego uero tã&si luculentã illam & ꝓpolitã orationẽ præsertim hoc loco de me polliceri minime possum: operam nihilominus dabo: ne in horridam illam: acerbã: rigidam: nodosamq; incidam. SER. Debeo tuæ humanitati plurimum: ꝙ me uelis tantũ de te posse: quãtũ nullis meis erga te meritis: nulla uirtute: nullaq; dignitate uideat promereri. Verũ illud admiror: ꝙ hodie ad tertiam hanc disputationem tam timide ueneris: quasi ista cum disputata erunt: non possis, si uoles: ea ipsa tute, atq; honorifice edere: ut alia alias sępe fecisti: quę permultis cara extitere: & ubiq; honeste sunt habita. Nam si poetæ turpes amores canere: & ciere animos fabulis: constipareq; theatra cõcedit̃: Si Oratoribus: Dialecticis: Medicis: Astronomis: & huiusmodi artificibus reliquis facultas est de suis dogmatibus differendi: quis tandẽ nobis iure succenseat: aut offẽsa aure nostra hæc religiosæ uitę solatia ferat. MAT. Cogitãti mihi quãdoq; quãta est quorũdam legentium impia nescio ne

Pessimũ lec toꝝũ genus

M. Tullius Virgilius

Paulus

dicam seueritas/an seuera impietas parcentium memini: ut plus illi scisse uideant̃: insurgit quędã scribẽdi despatio. Videas plerosq; sibi sciolos de inelegãtia latini sermonis/de gemiata littera: de aspiratiõe dictionis: de diphtõgo: de pȏctiõibus: & huiusmodi minimis sũmos etiã uiros/ atq; doctissimos supstitiose carpe: cũ illi certe infantissimi sint plerunq;: qui neq; sufficiãt ad inuentionem decẽ linearum: quorũ temeritatem atq; stultitiam neq; effugit sãcta illa & admirabilis Cypriani: Lactãtii: Hieronymi: Augustiniq; facũdia. Sed neq; satis saluus semp fuit. M. Tullius/totius eloquentiæ fundamentũ & gloria: ac Virgilius Maro diuini pene carminis auctor. Iã passim in adiscentium manus plures cernimus inuectiuas: q̃ ꝓbatas epistolas: atq; optimas ueterum editiones. Iãq; ad nos manauit ea temporũ pestis: quã pręuidens Paulus ita prędixit. Erit.n.tempus/ cũ sanã doctrinã non sustinebunt: sed ad sua desyderia coaceruabũt sibi magistros pruriẽtes auribus: & a ueritate quidem auditũ auertẽt: ad fabulas uero cõuertent̃. Et certe quid fabulosius: quid inanius: q̃ in tantũ parua hæc

minimaq; rimari/ ut nũq̃ ad meliora & excellẽtiora ueniatur? aut aranearũ more sic muscas sectari: ut nunq̃ ceruus agaẽ/ aut aper? SER. Inuidorũ sane/ seq; irẽperate: ac nimis amantiũ est iste morbus: quos neq; tu multum debes existimare. Quis nesciat uel mediocriter doctus ipsam grãmaticẽ & præcepta dicẽdi non quasi leges immutabili esse necessitate cõstricta? Vnum Ciceroni: alterum Crispo. Vnum Donato: alterum Prisciano magis placuisse. Et quod uni familiare est: & quasi uernaculum alteri inusitatum esse. & peregrinum? Non. n. rogationibus plebis ue scitis/ ut ait Quintilianus/ sancta sunt ista præcepta: Sed de his maledicis atq; stultissimis hominibus satis: Ad nostra se uertat oratio: Quid est ipsum gaudium sanctorum ĩ patria? MA. Vita beata. SER. Quid est uero quam dĩcis uita beata? MA. Rem magnam inquiris: nec dũ a quoq̃ mortaliũ (ut arbitror) satis diffinitam. SERA. Quoniam enĩ oĩs quæ de re aliqua suscipitur disputatio/ ut Ciceroni placet/ debet a diffinitione proficisci: uisum est mihi inde initium quærẽdĩ facere. MA. Recte tu quidem. Id. n. impri

Quĩtiliãus

Cicero

mis sequi conuenit: presertim cum possit:
SER. An nō potest. MA. Potest uero: sed
ipfecte ac difficulter. SER. Diffinias: ut ip
sa res patit̄. MA. Vis ne incipiā a philoso
phis: deīceps nostratia cōnectā? SER. Deli
ramēta mihi uidēt̄, & sōnia: quę hac de re
philosophi diffiniere: atq; audita iā milies
Ex oībus tamē illi nō nihil dixisse mihi ui
dent̄: qui i uirtute sūmum bonū, aut in co
gnitione naturę, ac primę causę rerū posue
runt: q̄q̄ omnino ueritatē non deprehēde
rint: quoniā sūmū i se bonū uirtus nequaq̄
habet: sed uehiculū magis dicēda est: sine
quo ad illud peruenīri nō pōt. Nā cū uirtus
uno tēpore homini pbo ac sapiēti oīa gra
uia: infesta: horrida: tristia possit imperare,
quomodo uirtus erit uita beata? Nā quod
acerbissimū est, & erūnæ ac cladis plenum,
absit pfectā fęlicitatē esse qs dixerit. Quæ
eni molesta sūt: ea nō mō beatitudini non
simillima: sed aduersantia, ac contraria po
tius dicēda sūt. Contēplari quoq;, & rerū
cognoscere causas neq; sūmū bonū esse cē
sendū est: quoniā in eo laboriosa homini
occupatio est: & diuturna animi afflictio:
uigilias: studia: multas difficilesq; discipli

Virtus nō ē sūmum bonum

Speculatio neq; ē summū bonū

nas poſtulãs: quibus omnibus cum pleriq;
philoſophi uel ad curioſitatem/ uel ad glo
riam inuigilaſſent: nihil aliud tandem ſũt
aſſecuti/ q̃ q ut dici ſolet/ & oleum perdide
rũt/ & operam: Suntq; eorum aſſertiones a
chriſtianæ ſapiẽtie doctis & dono quodã
prouidentiæ genitis exploſæ/ ac ludibrio
habitæ. MA. Vnde hodie eſt tibi philoſo
phia tã grauis: qui philoſophos maxime
uenerari ſoleas: & iis quaſi inuentoribus
rerum & principibus ingeniorum laudem
attribuere prope diuinam? SER. Illud etiã
modo ſentio ut philoſophia nihil ſit ma
ius: nihil excellentius: ſed neq; diuinius:
modo illa ſe totã uertiſſet in deum: neq; tã
mortales honores: q̃ Dei teſtimonium &
creatoris gloriam quaeritaſſet: ĩ quo quidẽ
omnium illorum turbam nimis impie deli
quiſſe Apoſtolus ad Romanos ſcribẽs ap
te demonſtrat. Reuelatur inquit ira dei de
celo ſuper omẽm impietatem & iniuſtitiã
hominũ eorum: qui ueritatẽ dei iniuſtitia
detinent: qa quod notũ ẽ dei: manifeſtũ ẽ
in illis. Deus. n. illis manifeſtauit. Inuiſibi
lia. n: ipſius a creatura mũdi p ea quę facta
ſũt. intellecta cõſpiciunt. Sẽpiterna quoq;

Paulus in phõs

uirtus eius/ac diuinitas:ita/ ut sint inexcu
sabiles:qa cũ cognouissẽt deum: nõ sicut
deũ glorificauerũt:aut gratias egerũt: sed
euanuerũt in cogitationibus suis:& obscu
ratum est insipiẽs cor eorũ:dicentes se esse
Hierõymus sapientes/stulti facti sũt:Multo acrius Hie
Aristoteles ronymus ĩ Aristotelẽ tonãs:Attẽde inquit
& tu fatuorũ sapientũ prĩceps Aristoteles:
etiã si fueris absq; dubitatiõe ꝓdigiũ:gran
deq; miraculum in tota natura:cui pene ui
der̃ infusũ quicquid naturaliter capax est
hominũ genus: quoniã sapientia mundi
huius stultitia est apud Deũ: si caritas nõ
informat: si intellectus non captiuar̃ ad fi
dẽ:si cor ad christi seruitutẽ non inclinar̃.
Quare nisi tu melius qd cõpertũ habeas:
ut forte habes:ab his discedamus. MAT.
Cicero Habeo nihil/præter Ciceronẽ:qui & si quã
do captus fortasse dignitate uocabuli: cũ
stoycis uirtutem ipsam summum bonum
esse putarit.In quito tamẽ tusculanarũ quę
stionũ libro. Videamus inquit/ qui dicẽdi
sint beati. Equidẽ hos existimo:qui sint ĩ
bonis nullo adiuncto malo. Neq; ulla alia
huic uerbo:cũ beatũ dicimus/ subiecta no
tio est:nisi secretis malis omibus cumulata

bonorũ complexio. Hãc asſequi uirtus! ſi quicq̃ prærer ipſã boni ẽ/nõ poteſt: Præcla re tu quidem Cicero/atq; fideliter: ſi ubi cu mulata hæc bonorũ cõplexio/ab oibus ad uerſantibus ſeiũcta inueniri poſſet: docuiſ ſes: quod certe fugiſſe te/ uel ex eo maxíe credi poteſt/ q̃ cũ eodẽ libro de uita beata cũ diſcipulo diu multũq; diſputaſſeſ: Ha bes inquis quę fortiſſime de uita beata di ci putem: & quomõ nũc eſt: niſi q̃d tu me lius attuleris. Cui mox diſcipulus. Meliuſ quidem afferre nihil poſſũ. Quomõ nunc eſt dixiſſe putãdus es: q̃ ignorares qualis futura eſſet poſt aduentũ glorioſũ ſaluato ris in carne: ac ubi: quãdo: & a quo dari ea beatitudo poſſet/uacua oibuſ malis: boniſ uero oibus affluẽſ. Verũ oibus his philoſo phorũ ſentẽtiis omiſſis: in q̃bus tamẽ mul ta ꝓbanda: multa etiã utilia ſũt. Modo ea curæ ſit elicere. Veniamus ad bonum illud quod exquirimus: quod totũ poſitũ eſt in ea ſũma fęlicitate/ ac pleniſſimo gaudio: quod nõ de creatura: ſed de creatore conci pit̃. Quæ quidẽ tanta res eſt: tamq; omnis mortalis ingenii uires excedens: ut quod an te iam diximus: neq; diffiniri: neq; ſatis

Cicero

Isaias possit intelligi: quoniã ut suo Isaias testat̃ oraculo: nihil eorũ oculus uidit: aut auris audiuit: aut ĩ cor hominis ascendit: quę parauit deus iis: qui diligunt illum. Maiores tamẽ nostri hanc uitã beatam agressi, pluri fariam sunt contẽplati. Atq; illã Vates idẽ sãctissimus Isaias cõplexus ẽ serie hac speciosa uerborum. Deliciis affluens ab oĩmoda gloria eius: & uidebitis & gaudebit cor uestrũ: & ossa uestra quasi herba germinabunt: Et. n. cum nihil, nisi quod pfectum cumulatũq; ĩ suo genere est, delicię appellari soleat. Idq; tãtũmodo quod huiusmodi est: delicatum, aut deliciæ dicit̃. Qua rõne principũ sui sæculi Titus, uel philosophorum Plato: uel etiam prædicatorum oĩum noster Paulus deliciæ appellati sũt: ꝑinde deliciarum affluentiam cecinit: quo illic tota esse putaretur gaudiorum, perfectiq; cõplexio. Simul cum nihil habendum sit ĩ eo genere: ĩ quo fęlicitatẽ esse dicimus: quod possit amitti: aut uetustate confici: aut certe immutari: quod etiam tutum non sit: inexpugnabile septũ atq; munitũ, uoluit certe: quod erat ab oĩmoda sũmi & ĩmortalis dei gloria, tanq̃ ex penni plenoq; fõte ista

Quid ẽ deciũ aut Delicatũ

Titus

Plato

Paulus

om nia gaudia manare: Cæterũ cum dupli ci hominem cerneret natura constare· Spiri tuali. s. & incorruptibili ac intelligendi uir tute predita: quę certe animus est: & corpo rali quoq3: quæ animalem naturam & cor ruptibilẽ capit: ut esset homo ex omni par te beatus. Videbitis ĩquit: & gaudebit cor uestrum: quod affectiõis tantum propriũ esse: atq3 animi potest. Et ossa uestra quasi herba germinabunt: quod conuenire non nisi corporeis sensibus dici fas ẽ. Hãc etiã uitam beatam/ omnia felicia continentem tristia uero excludentem. In homine autẽ ita ut beatus totus sit receptam immorta litatem gloriosam Laetantius uocat. Di uus Aurelius noster negat enuntiari posse: quibus referta sit bonis. Quę uero ĩ ea ma la nõ sint/ posse facilius dici: quoniã certe nihil mali ĩ ea cogitari põt: boni uero tãtũ q̃tũ nulla ẽ cogitatio capax. Seuerino talẽ esse placet: ut exclusis a se oĩbus malis/ bo na uniuersa possideat: statusq3 sit omnium bonorum aggregatione perfectus. Ambro sius: Damascenus: Anselmus: Bernardus: Augustinus iterum ac sępe/ & uniuersæ de niq3 theologorum scholę/ ut breuiter dicã

Lactãtius

Augustinus

Seuerinus

Ambrosius

Damascẽus

Anselmus

Bernardus

censent stabili illo fixo ac pmanēte bono
increato/ idest glorioso deo uitam beatā
contineri. Cuius qui compotes fiunt: bea
ti sempiterno sint/ ē necesse: cum eorū bea
titudinis sit origo ppetua. qꝫ si beati: & il
lud consequēs est: ut sint omnibus mole
stiis uacui: metu: atqꝫ ignauia. Quid prose
quor plura? quando eundem ꝓpe sensum
omnia catholicorum hominum atqꝫ sāctis
simorum scita contineant. An non magis
distribuerimus singulatim (si modo iam
tibi uidet̄) quid fęlicitatis ꝑ se animus ca
piat: quid ue corpus? SER. Quid. n. isto
rum eiusmodi est: non modo ut dicas ex
pecto: uerum & flagito. MA. Vt primum
humanus animus subtractus his corporis
nexibus/ ac terrenis labibus ad parētē suū
& creaturæ omnis opificem: unde semel ꝑ
fectus est/ redierit: tum illius aspectu fruet̄
beatissimo: in quo est illud præmium glo
riosum & sempiternum: quod uisionē uel
cognitionem theologi uocāt: de qua etiā
ad nos ē euāgelicū illud. Hæc ē uita ęterna
ut cognoscāt te patrē/ & quē legatū ad nos
misisti unigenitū tuum. Atqꝫ illa nō obscu
Paulus ra uox Pauli: Nos uero oēs reuelata facie

gloriam domini speculantes in eãdem ima ginem transformamur a claritate in clarita em. Et ipręclara illa Augustini nostri sen tentia. Tota merces est uisio. Euecti ęnĩ su pra se ipsos/facultatemq; naturę: quæ cum finita sit æternitatẽ non capit. Lumine quo dam gloriæ ac mirãde claritatis sublimem illam dei maiestatẽ intelligent quicũq; bea ti ꝑ captu singulorũ etiam plenissime: quę res tanto eos gaudio replebit: ꝙ sane si da ri fas esset/ut i tartareis ignibus qs esset iã beatorum: is nihil pęnarũ suppliciorumq; sentiret: usq; adeo esset omnis dolor supa tus a gloria: & gaudiis cederẽt tristia. Quę certe fęlicitas/si tibi amplissima & cumula ta/ut ẽ ita: uideť: iã ꝑgrediamur ulterius. SE. Id sane sic esse duco. Sed tamẽ quoniã ꝑ captu singulorũ oĩs sãctos dicis esse fęli ces: nosse ante cætera cupio: par ne sit glo ria hæc: adeo ut æque sit quisq; cõtentus: an alter altero præpollet? MA. Impar qui dem ea est: sed tamen tanta cuiq;: ut sit ille contentus. SER. Id.n.qua ratiõe fieri pos sit nondũ intelligo. Si.n. illa gloria sancto rum nõ est in omnibus tota atq; par: cõtra negandũ esse uideť: illos prorsus esse con

Augustinus

An sancti sint ęq̃ bea ti cõtentiq;

tentos: ac dici posse pbeatos: aut si beatos
dixerimus, necesse esse eq̃tis illos beatitudi
nis gradibus frui: cũ excedẽs pręmiũ atq;
deficiens beatitudinis culmẽ, ac pfectionẽ
excludat. Cũ. n. beatitudinẽ ultimũ homi
nis finẽ esse dicamus: uideẽ & illud conse
quens esse: ut nihil præterea supsit: quod
uel cõsequi: uel cupere: qui beatus dicatur
possit. Quid enim ea re erit ulterius: quæ
omniũ ultima est? aut quid reliquum boni
citra se fecit: qui sũmum bonum est assecu
tus? Atq; sic etiam sacro & excellẽti euãge
lii testimonio æquabilitas pręmiorũ osten
dit: ubi p spẽm patrisfamilias oparios do
minus in uineã mittit. Alios quidẽ prima
diei luce. Alios tertia. Alios sexta: nona:
undecimaq;: & omnibus tamen, ubi adue
sperasceret, singulum denarium uiritim ĩ me
ritum tradidit: quem cum accepissẽt illi ip
si: qui a primo diluculo ptulerant pondus
diei, & æstus conquesti acerrime sunt: qui
bus quid tandem tristamini paterfamilias
inquit? Non ne ex denario diurno conue
nimus? Volo autem his nouissimis dare
quãtum & uobis, An oculus uester nequã
est: qa ego bonus sum? Sic erũt nouissimi

primi: & primi nouissimi. MA. Satis tu qui dem & prudēter/ & acute mihi uisus es dubitasse difficultatemq; magnis sentētiis & grauibus confirmasse. Sed non tamē ut uisa tibi est res: ita se habet. Quis. n. qui deū iustū esse crediderit: ut omnino esse oportet: & credi: audeat affirmare eundē omnibus/ ut meriti sunt: ꝑ dignitate cuiusq; nō redditurū? in quo quidem ꝓpria est diffinitio distributiuæ uirtutis? Hic uetera exēpla requiro. An unus dies/ quo latro confessus est saluatorem suum damnatum in cruce/ & Moysi & Heliæ & multorū sāctissimorum hominum æquabitur totis ætatibus? cum ille una hora peccata gemuerit: horum poenitentia per omne uitæ spatiū nullū finē gemitibus fecerit? Veteres illos patriarchas: ꝓphetas: apostolos: martires: anachoritas: mōachosq; ī qbus mihi uidetᷣ fuisse specimē totius scītatis/ icōcussaq; aī ꝑpetuitas: ac ꝑ fide diuturna laborū ꝑpessio. Nō anteponemus iunioribus uita exigui tpis fūctis? aut paruulis uno momēto ab Herode necatis? q̄q̄ etiā oēs laborassēt eodē tenore & pari forma uirtutis? Atq; ut etiā gētiliū exēpla cōsecter. Nō ne legimus

Dentatus L. Sicinium Dẽtatum qui tribunus plebis centies uicies prẹliatus: cicatrices quinq; & quadraginta aduerso corpore ꝑ re Romana excepit: nullas uero unq̃ auerso. Donatum coronis aureis: argenteis: muralibus: obsidionalibus: ciuicis: pluries atq; sæpissime, Torquibus: armillis: hastis: phaleris: & huiusmodi insignibus militaribus pene innumeris. Sed & phisco ære ditatũ. Egisse præterea cũ imꝑatoribus suis triũphos plurimos. Et Bruto liberatori patriæ: & fundatori libertatis dicatam in urbe statuã, atq; illud inscriptum: Vtinã uiueres Brute. At uero Oratius Cocles &. Q. Mutius Scẹuola: quorũ alter suo ꝑiculo patriam manifesto exitio liberauit: cum obiectu corporis aditũ pontis irruentibus hostibus interclusit: donec a tergo pontẽ abruptum esse fragor insonuit. Alter ante conspectum Porsenẹ Regis dexterã sibi torreri sine gemitu pertulit: Romanũ esse dicens: & agere posse, & pati. Et reliqui imꝑatores fortissimi: quorũ uirtus eximia diu fuerat domi, militiæq; cognita, nõ ne celebriores extitere: & honoribus lõge maioribus habiti: q̃ reliq ciues Romani, etiã optimi & honestissimi

Brutus

Oratius co.
Q. Mutius

uiri: q̃ nullas res tales gesserunt/ tamq; præclaras? Hic sane Paulũ nostrũ audiamus: ĩ cuius adhuc mortale pectus ueritas archanorum summi dei e cælo defluxit. Alia est ĩquit claritas solis: Alia claritas lunæ: Alia est claritas stellarum: Et stella differt a stella ĩ claritate. Sic erit resurrectio mortuorũ. Quo uero alio sẽsu/ nisi ꝙ cælestis illa beatitudo diuersis secernitur gradibus: illud euãgelicum legimus. In domo patris mei mãsiones multæ sunt? Siue quod alio loco de ueris præconibus dicit̃. Qui fecerit/ & docuerit: hic magnus uocabit̃ ĩ regno cælorũ? Atq; illud etiã Danielis. Qui autem docti fuerint/ fulgebunt quasi splẽdor firmamẽti: & qui multos ad iustitiam erudierint: erunt tanq̃ stellæ in ꝑpetuas æternitates. Satis etiã quadrare huic loco Aristotelis sententia mihi uidet̃: qua censet: aduersantia sibi/ atq; cõtraria una ratione deprehendi: & utrorũq; eandem esse disciplinã: ex quo fit/ ut cum apud demonas damnatis/ uel purgatorio loco expiandis/ ex qualitate facinorum uaria atq; multiformia pꝫnarum genera præscripta esse dicamus: ita contra: & superum prꝫmia distinguamus.

Paulus

Euãgeliũ

Daniel

Aristoteles

Thomas Aquinas

Sed ne quid amplius animum tibi ancipi tem faciat: ut placet Aquinati nostro, uiro quidẽ sũmo ingenio, atq; sanctissimo: arbi tror esse dicẽdũ: cũ de beatitudine capiũda loquimur: si eã intelligi uolumus: nõ ut in nobis recepta est: sed ut ĩ se ipsa cõsistit ac uiget: quę quidẽ deus est: & rationalis ge neris ultimus finis, tum certe ut ipse ꝓba bas: eã ipsam ęque ab omibus capi. Hic de nariũ illum diurnũ singulis numerari. Hic extremã suam metã atq; limitẽ omnes atti gisse. Hic imortalis præmii, ac supremi gau dii, boniq; ultimi: in quo desideria cõquie scant, omnes cõpotes esse. Sin aũt ipsa bea ta uita nos spectat: & eam dũtaxat quẽad modũ ĩ nobis futura ẽ, meditemur: æqua in oibus atq; simillima nequaq̃ dicenda ẽ: sed ex meritis terminãda: ut deũ uideat al ter altero clarius: ardentius amet: strictius cõplectat̃: eoq; suauius & fruat̃, & delecte tur: modumq; uidendi Solis imitari uidea mur: in quẽ quisq; nõ æque ualet ĩtendere: sed ex oculi puritate. Et cũ hoc simul oẽs tamen sunt beatitudinis pleni: menteq; trã quilla: quod ut theologi probent: similitu

dines induxerunt. Quærentes nũ dici de
beat uas exiguũ tam plenũ/ atq; ĩgens/ cũ
eſt utrunq; confertũ: plus ne liquoris affec
tet ſciphus cum plenus ſit. q̃ inundãs am
phora: Aut ſane cũ diuerſos uiderimuſ ho
mines: alios quidẽ magni corporis: alios
exigui: mediocris nõ nullos: eos tamẽ oĩs
itidẽ purpuratos: conſimiliq; ornatu cõpo
ſitos: non dicemus exiguos illos ita ſplen
dide amiciri: & tam elegãti corporis cultu
incedere: q̃ cęteros illos uel maiores ſe/ uel
ſupra ſe mediocres? An nõ erit quiſq; ſuo
amictu/ ſuoq; ſplendore æque contentus?
SER. Deus bone ꝑ q̃ dilucide hoc dubii
mihi aperuiſti. Sed ꝑge ſi placet ordine cer
to explicare: quæ nã quam doces/ eſt iſta
uiſio: Aut quomõ uideri deus poteſt: qui
ĩuiſibilis omnino ẽ: natura ſimpliciſſimus:
compoſitione uacans materia atq; colore:
MA. Cũ. n. uiſionẽ nominamus: nõ eã dici
mus: qua ſimulacra quędã/ ac ſpecies eorũ
quæ uideri queũt/ cernimus: quæq; uidẽdi
facultatẽ ex oculis/ iiſq; cõiũctã ac cõtinua
tã uel Solis/ uel alterius generis claritatem
poſtulat. Quomõ. n. iam beatitudinẽ cõſe
cutos diceremus ſanctorum animos: qui

exuti corporibus multis iã sęculis in cælũ ascenderunt: si nullã sine oculis beatitudinem cernerent? Est quidem pręter corporis organa animis hominũ uis quædã attributa diuinitus: & uigor nescio quis admirabilis: supraq; naturæ leges: sẽpiternæ illius sublimitatis dei/ omniũq;/ quæ cęlo cõtinẽtur capax: cuius ĩ archanis scripturarum ẽ multiplex mentio: Sed nulla eo Dauid uaticinio clarior. In lumine tuo uidebimus lumen. Huius. n. luminis claritate sãctorum mẽtes corporali etiã/ ut diximus/ exutæ natura gloriosam sũmi dei maiestatem ĩtuentur: simulq; & apprehendũt: & colunt. Ex quo triplex ẽ illa pręmiorum distinctio: in qua tres animi dotes theologi ponunt. & eas quidem cognitionem: dilectionẽ: atq; inhæsionẽ appellant. Vt. n. fruamur aliqua re/ si qua tamen pręter deũ/ fruendum est: & illam ĩtelligere utiq; necesse ẽ: & ĩtellectã amare: amata gaudere: & gaudium deniq; ipsum sempiterno possidere. Nõ beant incognita: neq; quæ uel coli uel possideri cũ gaudio nequeunt: Intelligere & nosse: optare & diligere: habere & tenere id omnino oportet: quo quis beatus sit: aut dici pos

Modus uidendi dei

Dauid

Quid ĩportat fruitio

sit: quo in re precognita mens ipsa delecta ta conquiescat. SERA. Perpulchre de his atq; etiam acute. Sed amabo nō pficit plu ribus/aut potioribus dotibus aīus? MA. Beatitudinem animi ī tria illa genera: quæ modo pstrinximus pfecte/consumateq; di stingui ueteribus placet:: nec plura capita generaliter dari. SER. Putabam quemad modū uaria & infinita pene hac in uita uo luptas est: quę capit ex aspectu rerū: quę sunt ī hoc pulcherrimo mundi ope: uel na tura uel arte delectabiles: ita multo uberio rem/multoq; numerosiorē illā esse: quam ī empyreo illo cælo capemus. MA. Id te ne dum putare/sed omnino credere/imoq; cō fidere uolo atq; iubeo. SER. Sed pfecto quid est ꝙ nisi trinā facis distributionē: & plura uis me credere? MAT. Pluribus de causis triplicē illā diuidimus. Nam cū præ sertim tria sint illa genera uirtutū: quę nos ad parentē nostrū deū excitāt: & ī cælum uehunt: fides: spes: caritas: ut quod uiuen tes fide credidimus in sempiternam illam gloriam translati aperte uideamus: quod sperauimus/secure teneamus: quod exarsi mus/suauissime amplexemur: perfectionē

Quare tres tātū aī dotes

ipsam gaudiorũ hac sumus trinitate com
plexi: Simul uero quoniam in nobis tres
itidem animę partes esse compertum est: &
illarum quidem aliam ĩtellectum dici: Aliã
uolũtarem: Memoriam tertiam. Intellectũ
arcem esse sapientiæ: consilii: cogitationis:
& huiusmodi reliquorum. Volũtatem esse
recti expetendi: ac inhonesti fugiẽdi: amo
ris: religionis: pietatis: & similium causam.
Memoriam uero possessorem quẽdã adep
torum esse: inuentorumq; thesaurum. Pro
inde uisionem intellectui rite cõgruere: uo
luntati amorem: Apprehensionem memo
rie iudicauimus. Potest prętetea ad diuinas
trinitatis personas numerus iste referri. Vt
ex his comprehensio spectet omnipoten
tiam genitoris dei. Cognitio geniti sapien
tiam. Dilectio sancti spiritus beneficentiã.
Et quanq̃ omnis beatitudo animi his tri
bus colligi soleat: caue tamen arbitrere illã
non esse multo maiorem / ac cumulatiorẽ:
q̃ dici possit a nobis: cum siquidem in sin
gulo horum trium / quę diximus / tã uaria
tam multiplex tam excellens & eximia uo
luptas sit: ut nemo extiterit unquam siue
Arithmeticus: siue Geometricus: siue Ora

tor:ſiue etiam Philoſophus: qui ſuis ad auctis numeris arte ac ſimetria oratiõis copiã: ingenio:ſtudio: ſummaq; doctrina illam potuerit non dicam uſquequaq; complecti: ſed uel certe animo ac cogitatione parumper attingere. Muta eſt enim uel certe exilis/& ſicca/omnis facundia mortalis ingenii: neq; ulli a ſęculis omibus: uel exercitatio uel natura tantam peperit dicendi uim/aut flumẽ ingenii: ut in iis ſuſcipiẽdiſ exornãdiſq; nõ uiſus ſit oĩo ĩfantiſſimus. Nõ capit rẽ tantã' fragilis & imbecilla mortalitas. Speculator maieſtatiſ inquit: Sapiẽs opprimeẽ a gloria. Et Paulus ipſe e tertio cęlo reſtitutus ĩ terrã Vidi inqt neſcio ĩ corpore/an extra corpus quæ nõ licet hõi loq. Nulla ẽ.n. hoĩs ſapiẽtia: ſi p ſe ad notionẽ diuinorũ/ſcientiãq; nitaẽ: Deo.n.ſoli maieſtas eius nota ẽ. Quare omittẽda ẽ præſẽs ĩqſitio: ĩ quã quo magis aĩum intẽtionẽq; cõuerteris: eo magis fies impitior: & his ſimillimus: q lumina ptinacius figũt ĩ aduerſos ſolis radios/ aut cæli ſydera/ & oceanĩ guttas enumerare cõtẽdũt. Quid.n. aliud ẽ iſta/ut ſũt penetrare? qd porro ipſa eadẽ memoria continere: niſi quod fieri minime

Salomon

Paulus

potest: infinitum comprehĕdere: & quasi Deum e uestigio subsequi? Nempe hic ubi habitamus: cum sumus in domo: quid in foro: aut uicina in ciuitate agatur: ignoramus: post terga nihil uidemus. Mens se ipsam non intelligit: Se ipsum neq; animus uidet. Sed neq; oculus se ipsum inspicit: qui cernit cætera omnia. Quid ergo tā mirum: si excelsa hæc diuina / & sempiterna

Augustinus

non capit / seclusa atq; abdita? Augustinū nostrum libenter hic audio / cælestia dicētē neq; fide capi: neq; spe attigi: neq; caritate cōprehendi. Excedere uero desideria ac uota sanctorum: acquiri posse: ęstimari non posse. Vitamq; beatam duobus necessitate constare: ut omnia bona etiam quanta cogitari nequeunt / habeat: malis uero omnibus uacet. Sed quanquā ista non uides: ut Deum ipsum certe non uides: ea tamen poteris ex inferioribus his / & adiacentibus rebus animo suspicari. Quem ordinem doctoribus sacris atq; prophetis seruare mos est: quādo obuoluti terrena adhuc corporis mole libero sensu ueritatem pcipere nequeunt. Tu igitur paululū pulcherrimam hanc orbis machinam aspicias Seraphim:

Ex creatura cognoscendus deus

& cælestе illud lumen/ splendidissimumq; candorem/ quem solem appellamus: & sydera: ac stellas/ ex ipso sempiterno solis fulgore micantes/ radiisq; accẽsas: quæ globosę &/ rotũdæ/ ac diuinis/ ut Cicero putat/ animatę mentibus/ celeritate mirabili circulos suos orbesq; conficiũt. Lunam quoq; in infimo orbe: quę cuncta quę infra se corruptibilia & caduca sunt: alternat/ atq; ciet: præter animos hominum: liberos Dei munere mortalibus datos. Deĩde speciem terræ eminentẽ ex aquis/ mundi centro ęquis ponderibus positam. Qua facie quidem sit: q̃ diuersis oris distincta. Quanta in illa frugum uarietas. Quot fluminum capita fluentia/ ac refluentia perpetuis uicibus. Quot animãtia ad hominis usum/ uel mũdi uniuersi pulchritudinem. Deniq; quanta pretiosorum lapidum/ gẽmarum/ metallorumq; diuersitas: Quid tandem humanum ingenium/ atq; illa solertia diuinitus hominum generi innata: ex qua tot inuenta: tot artes: tot studia: tot disciplinæ? Hæc igitur & alia ĩnumerabilia cum cernimus: possumus ne dubitare: q̃n his cælestia illa Cicero

ſint multo potiora atq; maiora? Nunc uero cum iſta fragilia hominiq; ſubſtrata ſtupẽtes intuemur: qualem debemus cogitare regionem illam cęleſtem: quę non conſtat ullis ſeminibus/corruptiſq; naturis? Qualem inquam illam regiam! ſi hæc caſula/ & terreſtre domiciliũ tam multa rerũ uarietate/ & ſpecie fulget? Si enim in mortalium uſum/ & ne tantum optimorum: uerum etiam/im proborum/atq; malorum deus ipſe mundi parens tam claram lucem/ & cætera alia/ quæ diximus: multoq; plura ꝓduxit: q̄d uero luminis: q̄d claritatis: q̄d gloriæ: q̄d deliciarum deniq; ac pulchritudinis apud ipſum ĩ regno ſanctorum eſſe arbitremur? Atqui omĩa hæc terræ bona/quæ uel utilia uel ſpecioſa/ uel admirabilia uidentur hominibus: proculdubio ſic longe abſunt a comparatione cæleſtium: ut quam ſummã nos ſapientiam dicimus: ſtultitia: Quã bonam ualitudinem: mors: Quas immenſas corporis uires: infirmitas. Quas cumulatas opes: paupertas. Quod toto orbe auguſtum imperium: carcer. Quẽ poſtremo cantum: luctus iuſtius dici poſſe uideatur. Proh deus ĩmortalis/ ubi nã altius lumẽ in

genii/ atq; hominis ratio attolli potest: q̄ cp deum ipsum/ & luminis eius claritatem/ ac plenitudinē uideat. Quod efficit/ut cæ tera omnia in sua origine/ ac proprio fon te uideātur? Aut memoria quo nam pacto fęcundior esse potest/ atq; fęlicior/ q̄ cp infi nitum teneat: fiatq; æternitatis capax? Sed ne etiam uoluntatem ipsam: quæ sedes amoris est: & sāctissimę caritatis: ulla ratio ne beatiorē possumus cogitare: q̄ cp ī illius cælestis regni pace trāquilla & imora ppe tuo conquiescat? Cuius quidē pacis spon sor Spiritus sāctus Isaiæ uaticinio nō insua ui sic ait: Sedebit populus meus in pulchri tudine pacis/ & ī tabernaculis fiducię habi tabit cōfidēter. O beata & admirabilis ui sio: que īter cælestes illas delicias nūc huc: nūc illuc alacer præuolat/ atq; uagat̄: & fir mo tamē mirabiliq; ītuitu potētissimi ac sū mi Dei maiestatē: q̄tū illa pōt: cōtēplat̄: de gustans diuinam illam æternamq; sapien tiam: & archana aperta cōspiciens: cui ape ritur liber: quem Iohannes in Apocalyp si clausum tenet septem signaculis: quem non est fas inspici: nisi ab eo: cui Christus Deus/ Dei uerbum/ & sapientia legendum

Isaias

Iohānes

aperuerit. O flagrās caritas: & igne diuino succensa: ac deo suo perpetuo nexu fruitura. O memorię nostrę iucunda fęlicitas: & eiusdem fęlix æternitas. O uita uitalis/ & permanens gloria: ac sine fine triumphus. O agni honorabiles nuptiæ: & sanctorum animorum solenne conuiuium: de quo illud licet intelligi: quod ī Apocalypsi Iohā- **Iohānes** nes iterum inquit. Beati qui uocati sūt ad cęnam nuptiarum agni. **Isaias** Atq; illud Isaiæ. In die illa haurietis aquas ī gaudio de fontibus saluatoris. Cæteraq; īnumerabilia & maxima/ quæ prisci cecinere uates: ex quibus etiam multa hoc loco narrare possum: si te auctorum multitudo delectat. SER. Satis quidem quę dixisti de his animi dotibus omnium ꝓphetarum carmina certa esse testanᵗ: quæ cum antehac legerem: obscura mihi aliquanto uidebantur: sed iam puia reddidisti. Quare nisi qd magnificētius memineris: id modo laudo: ut ad corpora trāseat oratio. MA. Magnificētius habeo nihil: nisi forte quæ in hac cā argutius ac cauillosius quæri solenᵗ: electa magnificaq; dixerimus: a quo genere disputatiōis

longe abesse nostra solet oratio: aut sicubi
eum morem secuti sumus: id sane fecimus
cum acuendi ingenii: tũ ueri ĩquirendi gra
tia. Vbi uero ipsa cauillatio uerbosa nihil
nisi inane strepit: hãc equidem quasi pueri
lem ludum/ & circulatorũ exercitationẽ stu
diose semp declinauimus. SER. Probe sen
tis. Sed anteq̃ de ipsa fęlicitate/ quæ corpo
ra manet/ dicat̃: studeo ex te scire: quomõ
ea ipsa corpora in fine sęculorum ex cineri
bus ad ęternitatem uitæ reparari queãt: prę
sertim cũ natura repugnet operi. MA. Sa
pienter requiris. Vides. n. rem istam hæresi
bus abundare: quas si uis more diligentis
agricolę primũ extirpabimus: deĩde quasi
agro bene culto dumis/ uepribusq; purga
to semen illud/ quod est ĩ nostra hac orto
doxa sanctissimaq; religione ꝓbatum/ spar
gemus ac seminabimus: ut suis neruis ac uĩ
ribus uideat̃ ueritas sustentari. SER. Nihil
aptius/ q̃ ut falsa refutes: probes aũt certa:
in quo sane tota dicendi uis/ & disputãdi
ratio uersat̃. Quare te hoc ordine dicẽtem
audire percupio. MA. De cõiunctione cor
porum mortuorum ad animos ab theolo
gis ipsis diu/ multũq; agitata res ẽ: & mul

tis disperſa uoluminibus: ut hanc partem proſequi nõ ſatis facile ſit. Sed quoniã de re etiã inter philoſophos nõ parua diſſenſio fuit: omittẽdi mihi illi haud eſſe uidentur: q̃q̃ & iſtud non exigui operis ſit: quoniam eorũ aſſertiones quaſi ſomnia ac deliramenta a nobis refellendæ erunt. Ab iis igit̃ incipiamus philoſophis: qui extictis cadaueribus nullũ omnino ad uitã reditũ dari poſſe exiſtimant: finem uitę beatæ ponentes ſola corporis uoluptate conſtare: ſimulq; aĩum p̱ mortẽ extingui cũ corpore. Cuius quidem ſtoliditatis pręſertim inter philoſophos certuſ auctor eſt Ariſtippus. Inter Reges Sardanapalus: q̱ morieſ ut ſcribit Cicero ſepulchrum ſibi ornari hoc epigrãmate iuſſit. Hęc habeo quę edi: quæq; exſatura libido hauſit: at illa iacent multa & præclara relicta. Horũ quoq; ſimillimos Saduceos fuiſſe auctor eſt fõs ille ſacer ueritatis euãgeliũ: q̱bus oĩbus reſpõdere/ ita ociosum puto ac ſi belluis reſpõdeamus. Ariſtippo inq̃t Firmianus noſter ne reſpõdendũ quidẽ duco: quẽ in corporis uoluptates ruentem/ nihilq; aliud q̃ uentri ac Veneri ſeruientem nulli dubium eſt hominẽ

Beſtialis opinio

Ariſtippus

Sardanapalus No.

Epigrãma

Saducei

Lactãtiuſ facete

non fuisse. Sic. n. uixit ut iter eũ nihil pecu demq; distaret: nisi unum ꝗ loquebatur. De isignibus uero Sardanapali titulis qd aliud inquit Aristoteles in bouis non i Re gis sepulchro iscriberes? Satis quoq; supe rioribus disputationibus declaraui: ut opi nor animum non esse solubilem: atq; idcir co nullis fortunæ aut corporis bonis illius beatitudinem co ntineri. Sed quicquid ab eo ut summum bonum expetitur i uno ac uero deo oportere constitui. Quod cum ita sit: quis est adeo demens: qui tandẽ fu turam uitam hominum generi deneget: si non se pecudem q̃ hominem mauult? Por phirius uero / ut beatus animus sit: quem perpetuum ac incorruptibilem esse fatetur / exuendum se se omni corpore censet qua si uetere indumento ac sordido: quod ali ter aspicere omnino nequeat: q̃ molestissĩ mam sarcinam: quam semel cum abiecerit / atq; fugerit: gaudeat: tanquã ex custodiis quibusdam liberatus: quas amplius subĩ turus sit nunquam. Isq; philosophus atq; eum postea secuti: ut hoc defenderent: to tam hominis rationem argumentati sunt sola animi natura constare: qui corpore

Aristoteles

Porphirii opinio

uteretur perinde ac seruo malo: & ueluti lapicida scalpro ac maleo. Corpora isuper oia a malo pricipio & complexione rixante esse statuentes. Spirituales uero substantias ab optimo sibiq; consentiente. Sed hi mihi nō se satis/finesq; suos cognouisse uiden̄t: cū animi inuicem corporisq; desideria apte declarenr: præsertim in morte ægre diuelli ab altero alterū: prætereq; naturā id esse: ut cum anima ipsa sit forma: primusq; corporis actus: suo ꝓprio ac singulari semper munere careat. Quod mihi sane nō minus absurdū dictu uideṙ: q̄ absurdū esset humanā speciem una cū fine mundi funditus euertere atq; extīguere: cū animus sine corpore certe homo non sit: sed tātum hominis pars. Sed quoniā paulo post latius hoc nobis erit fortasse declarādum: ad Pythagorā nostra se uertat oratio: qui sane tā pueriliter atq; isсite aberrauit q̄ magna fuit illius philosophi ꝑ id temporis fama/atq; opinio. Animos hominum dixit ꝑmanere post mortē: & prioribus exuti: mox se iterum nouis insinuare corporibus/uicibusq; ꝑpetuis tum hominū/tum uolucrū/tum uarii generis animātiū species subire: & earū

Pythagorę opinio

corporibus cohiberi. Idq; ita placitũ Diis
uel in meritum: uel in pęnam uitæ prioris.
Carnibusq; nullo pacto esse uescẽdum: ne
forte parentes / carosq; suos epulari foede Ouidii carmina
cõtingeret. Vnde Nasonis sũt illa carmina
Parcite mortales dapibus temerare nefãdis
Corpora. sunt fruges: sũt deducẽtia ramos
Pondere poma suo: tumideq; in uitibus uuæ:
Sũt herbæ dulces: sũt quæ mitescere flãma
Molliriq; queãt: nec uobis lacteus humor
Eripit: nec mella thimi redolentia flore:
Prodiga diuitias: alimẽtaq; mitia tellus
Suggerit: atq; epulas sine cede & sãguie prębet
Carne feræ sędãt ieiunia. nec tamen oẽs
Quippe equs & pecudes armẽtaq; gramĩe uiuũt.
At quibus ingeniũ est imãsuetũq; ferumq;
Armeniæ tygres: iracũdiq; leones
Cũq; lupis ursi dapibus cũ sãguine gaudent.
Heu q̃tum scelus est in uiscere uiscera cõdi
Cõgestoq; auidũ pinguescere corpore corpus.
Alteriusq; animãtẽ animãtis uiuere leto.
Se quoq; Euphorbum anteq̃ Pythagoram
extitisse dicebat. Vnde post illa quæ de ab
stinẽtia carnium præcepta dedit: de se tan
dem apud eundẽ poetã sic inquit.
Ipse ego nã memini troiani tẽpore belli

Panthoides euphorbus erã: cui pectore quõdã
Hæsit ĩ aduerso grauis hasta minoris atridæ.

SER. Quo.n. comento rem ut crederet in duxit? MA. Ex belluis arbitror: in quibus aliquid simile humanis ingeniis inesse cõspiceret: quale in Bucephalo equo Alexandri magni fuisse legimus: de quo illud maxime indiciũ sensus humani memoratum est: ut quotiẽs bellum ineundum esset: præter Regem, sibi unq̃ insedisse passus sit neminem. Qualem etiã his supioribus annis equum præstigiatũ prodigiosus quidam Nebulo apud illustrem Borsiũ Mutinæ ducem ferebat habuisse: in quo illud esset præsertim admirandũ: ꝙ sermonem ac nutum Nebulõis quasi rationis capax, sic accipiebat: ut non equo: sed puero uideret iniungi. Credo tũ cum suaderet ista Pythagoras equum istũ traxisset ĩ schola, atq; dixisset. En huc mẽs humana descẽdit. En ingeniũ obsequẽtissimi hõis. Idẽ quoq; fortasse docuisset de picca: accipitre: simia: cane: cæterisq; huiusmõi solertioribus mutis. Sed res adeo ridicula est, ac puerilis: ut irrideri potius, & exsibilari debeat q̃ refelli. Quis.n. ẽ adeo rudis, & mẽtis iops: q cũ uideat hoc penitus negasse naturã: ut bouis aĩa se se ĩ

De Bucephalo Alexãdri

De equo mirabili

leonis corpus imitat: aut i lupũ pecudis sẽ sus: nõ multo prõptius sẽpiternas hoĩum mẽtes ac rõnales aĩas mõ ĩ equo: mõ ĩ lepo re: mõ ĩ uerme neget posse redire: cũ iter se bruta similitudinẽ quãdã habere: sibiq; in plerisq; conuenire uideamus. Ab illis uero hoĩem ĩfinitũ oĩo distare? Sed audi qualẽ ubertas illa cælestis ĩ genii Plato reditũ aĩo rum ad corpora ponat: q̃q; ille phõrũ splẽ dor cũ cæteris ĩepte deliret. Disseruit ille sẽ piternos ãte oẽm creaturã esse aĩos hoĩum/ eosq; ex primis corporibus reditũ ad alia humana corpora cupe. Itaq; reuerti denuo ad uteros matrum/ pq; nouos partus hanc uiam ĩ trare: Vnde Maronis illud ad nos deinde manauit. — Platon opinio — Virgilius

O pater an ne aliq̃s ad cælũ hic ire putaudũ ẽ
Sublimis aĩas: iterũq; ad tarda reuerti
Corpora? quæ lucis miseris tã dira cupido?

Et ad firmãdã hãc coplẽdãq; sentẽtiã/ argu mẽtũ ĩducebat ex pueris: ĩ qbus diuersa so lertia: & multiplex uigor ĩgenii pnitasq; ad artes & disciplinas capescẽdas apperet: ut non tũ primũ haurire illas: sed reminisci ui derẽt: ex quo illud eẽt: ut alii militię: alii to gę: alii physicis: alii oratorię ab ipsis ungui culis essẽt magis idonei: & breuiter facilius

quisq; id recognosceret: quod ĩ habito an
tea corpore pegisset. Sed utrũq; & humana
ratio/& litteræ sanctæ omnino falsum esse
declarant: ut. s. æternus animus sit: & ex
aliis corporibus ad alia trãseat. Nemo est
enim si nõ penitus a ratiõe discesserit: qui
quidem nõ unũ esse rerũ oĩum principiũ ĩ
telligat: unũq; opificem: naturã unam præ
potentẽ & optimã/atq; sapientissimã: quæ
& condident omnia: & preter quã esse pos
sit nihil æternũ. Simulq; iam satis ex fide
cognoscimus eodem temporis momẽto:
quod dicerẽt dialectici instans: creatũ ani
mum in rudes artus illabi: & mox prepara
ta corpuscula nature solertia agitare in ute
ris matrum. Reuolui uero animos iterũ ex
aliis corporibus ĩ alia: quod satis signi esse
dicebat recordationẽ ante factorum/absur
Aristoteles dum esse/q̃ aptissime certe declarat Aristo
teles eius auditor: humanũ inquiẽs animũ
a sui primordio esse quasi tabellã abrasam
omni nota: & impressione uacantẽ: in qua
paulatim inscribat̃ rerũ scientia recepta per
sensus. Extitere etiam nõ nulli quos .P. Ta
P. Tarãtasius rantasius noster ĩ quarto sententiarũ com
mẽtario refert dicentes animos reuersuros

ad corpora: & illa quidē eadem ipsa nume ro quæ seposuissēt: sed moritura iterū post magnum annū/ qui trigita sex milibus an nis cōplexus esset: nūc quoq; reditur ę oēs cæli partes/ corporaq; sublimia ī id loci sta tusq;: ubi a pricipio cōdita sunt: īferioraq; oīa & adiacentia generabilia ac corruptibi lia huius successione felicissima tēporis re formanda. Nec multo secus sensit Lactan tius noster: lac certe dulcissimū eloquētiæ: & flos redolentissimus ecclesiastici germi nis: qui septimo libro eximii sui operis p sæcula sex annorū sex milia mundū ī hoc suo statu: in quo nūc est dixit esse mansu rum: & ī fine sexti millesimi anni mortuis oībus euigilatis: pactoq; iudicio tū auferē dam oēm nequitiā atq; libidinē a mētibus hominū: atq; ita p sūmam pacē & tranquil litatē mille annos agendos: ī quibus cū ele ctis: qui suscitati erunt: & cū iis qui erunt ī corporibus uiui: Iesus Christus Dei filius uersabit̃. eosq; æqssimo reget impio: ac ho mines multitudinē infinitā generabunt: & erit ea soboles sācta. Auferrent̃ præterea a mūdo tenebrę illę: qbus offundit̃ cęlū. Lu na claritatem solis accipiet: Sol aūt septies

Lactātius

tanto q̃ nunc est clarior fiet. Terra fruges sponte generabit. Rupes mella sudabunt. Per riuos uina decurrent: Feræ nõ se inuicẽ petent: fiétq; illa: quę poetę non intelligentes aureis seculis facta esse putarũt: qualia Maro suis bucolicis sparsit.

Virgilius ĩ bucolicis

Cedet & ipse mari uector nec nautica pinus
Mutabit merces: oĩs feret oĩa tellus.
Nõ rastros patieẽ humus: nõ uinea falcem:
Robustis quoq; iã tauris iuga soluet arator:
Nec uarios discet mẽtiri lana colores:
Ipse sed in pratis aries iã suaue rubenti
Murice iã croceo mutabit uellera luto:
Sponte sua sandix pascentes uestiet agnos:
Ipsæ lacte domũ referent distenta capellę
Vbera: nec magnos metuẽt armẽta leones:
Iungenẽ iam griphes eqs: æuoq; sequẽti
Cũ canibus timidi uenient ad pocula damæ

Sed nugę sunt hæc anilesq; fabellæ: nullo argumẽto: nullisq; sacrorũ uatum enũciatis firmata: sed potius cõtrariantia catholicis assertionibus cõtestãtibus post iudicium bonos præmia sempiterna manere: malos uero poenas. Atq; etiã annos: quos inquit ante iudiciũ mundum duraturum: & iam prætersse uidemus cũ ut Paulus Orosius:

Paulus orosius

ſeptuagintaq; interpretes ſupputãt: quos ecclesia ſequit̃ a cõditiõe rerũ ad nos uſq; iã anni plures q̃ ſex milia quadringenti ſe xagita fluxerint. SER. Vnde Lactãtius de liciæ noſtræ: Vir pręterea ſũmo ingenio ac bonitate i hæc ſõmia labit̃? An nõ legerat non eſſe mortaliũ noſſe tẽpora uel momẽ ta: quę pater cæleſtis in ſua poſuit poteſta te? Et Danieli metas & tẽpora deſolatiõis & ꝓphanationẽ libaminis & ſacrificii: quã ꝑ uiſionem iſpexerat ſciſſitãti dictũ fuiſſe: Vade Daniel: quoniã clauſi ſũt ſermones hi uſq; ad pręfinitũ tempus? Et i euãgelio ſcriptũ. Dies ãt domini ſicut fur/ita ueniet noctu: Eſtote ergo parati diẽ horãq; neſciẽ tes? MA: Sibyllinis oraculis/ poeticiſq; fig mentis ut arbitror tractus eſt ut putarit eo ordine iſta futura. Sed eum fefellerũt enig mata/ cui uidendũ erat inſtar troiani ænee ſolius ne Sibyllæ carmina darent. Eum no bis tamen excuſare poteſt aliquanto ratio temporum: in quibus iſta uel non dum ſu ſcepta a multis/ uel nõ ſatis explicata erãt. Quãplurimi etiã ac ferme oẽs philoſophi chriſtianorũ: deĩde pleriq; etiã huius tẽpo ris: qbus ſuo tamẽ uitio ueritas nõ illuxit:

Lxx. ĩter pretes

Alia opĩo

quoniam ne illucesceret/ obstiterunt dura & inflexibili mente/corporũ resurrectionẽ fieri posse reclamãt: quoniã id natura non fert: quæ de priuatione ad contrarium sibi habitũ regressum non habet/ ueluti de cęcitate ad uisum. Mors. n. quę omẽs penitus corporis sensus aufert/ maxima omnium atq; ultima uitæ totius priuatio dicẽda ẽ: ex qua ad uitam corpus remeare æque nõ possit: ac oculus luce functus sua ad pristinũ uidendi sensũ: Se etiã hac ratione tuentur: Si illud ipsũ numero: quod iam uel rogus absumpsit: uel humus confecit: uel in sua tandem principia/ quæ elementa sunt uetustas tenuauit: resurrecturũ esse dicat̃: id sane nulla alia ratione astrui poterit/ q̃ q̄ idem se ipsum regeneret/ atq; resarciat: quod nunq̃ comptum est effecisse naturã. Generant̃ uero ex aliis alia: eaq; etiam specie sorona/ ac cõsimilia: nullisq; curriculis cessant naturæ manus edere huiuscemodi partus: se ipsam uero nulla res gignit.

SER. Insupabilia ista uident̃: & quę illud nos etiam cogant confiteri: cui minime assentiamur. Neq; enim uideo quonam pacto ista non dicam refelli: sed uel extenuari

possint: etiam si catheruæ factorum contra dicentium / acerrimeq; repugnantiũ accesserint. MA. Recte sentis. Nam res ita se habet. Paulus apostolus cui plus uiriũ ac eloquentiæ / q̃ ulli nostrorum diuino cõsilio tributum est / ut Lucas in apostolicis actiõibus scribit / Athenis cum prædicaret: studio seq; audiretur: ad extremum omis suus in hoc deductus est sermo: ut resurrectionem mortuorũ suaderet: quod philosophi / & ii maxime: q Stoycam sectam & Epicureã tuebanẽ audientes extemplo irritati cõclamarũt. Quid seminator iste uerborum / ac nouorum demoniorũ annũtiator nefaria ista mentiẽ: & ꝓdigiosa hæc infert auribus nostris? Illumq; tentum ac uinctũ ꝑ sũmũ furorem Ariopagũ duxerunt. Marcus etiã suo euãgelio ad Iesum Saduceos uenisse illudendi gratia refert. Tunc quos uisum ẽ: qui ꝓ omnibus uerba facerent: sic exorsos esse: Magister Moyses scripsit: Vt si cuius frater mortuus fuerit: & dimiserit uxorem: & filios non reliquerit: accipiat frater eius uxorem ipsius: & suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erãt: & primus accepit uxorem: & mortuus est non relicto semine

Lucas de Paulo

Marcus de Saduceis

& secundus accepit eam: & mortuus est: & nec iste reliquit semen: & tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defũcta est mulier. In resurrectione .n. cuius erit uxor? Quibus ille ut scite, ita & pie respõdit. Erratis nesciẽtes scripturas, neq; uirtutẽ dei. Cũ a mortuis resurgẽt: neq; nubẽt neq; nubẽt: sed erũt similes ãgelis dei. De mortuis autem q resurgant: nõ legistis in libro Moysi quomodo dixerit illi Deus: Ego sum Deus Abraam: Deus Isaac: Deus Iacob. Non est Deus mortuorum: sed uiuorum. Ex quo liquere tibi satis posse arbitror: resurrectionem ipsam omnio supra uires esse, facultatẽq; naturæ, & solius Dei esse hoc munus infinitæq; potentiæ: cuius maiestati atq; imperio omnia parent. Atq; ut ad eiusdem rei ueritatem uniuersus orbis duce deo se se conuerteret. Voluit christus tandem mysterium hoc re ipsa docere: ut mortuus tertia die: idem splendidissimus resurgeret: seq; conspicuum ac tractãdum exhiberet. Simulq; in omnem terram uoces apostolorum ac ꝓphetarum illud ĩsonuerunt: nuncq; etiã quotidie ecclesia in

ſonat. Sed ne deſeramuſ īcępta. Alii quoq; in hac hæreſi uerſati ſunt: ut quoniā iuxta Matthęum ſcriptum eſt: Spiritus quidem promptus: caro uero infirma. Et Paulus ad Corinthios ſcribit. Caro & ſanguis regnū dei non poſſidebūt. Idemq; ad Galathas. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritum: & ſpiritus aduerſus carnem: terrenū corpus: quod ſedula colluctatione uexat: ac concutit ſpiritū: nec illū ſinit exire/ & ꝓminere: magiſ uero egregiis ſēp & melioribus obſtat: indignū habendū omnino eſſe: quod reſurgens cum uictrici aīa/ & innocentiſſimo ſpū municipatū triūphūq; illius cæleſtis regni/ ac ſēpiternæ beatitudinis capiat Sed res cur nō ita ſit/ quoniā facile ē oſtendere nō lōgiſ ābagibuſ cōtra hos ſimpliceſ ac rudeſ hoīes ſcripturarū teſtimonia ſupine accipiētes: & occidētē litterā pueriliter/ & abſq; ſale/ ut dici ſolet interpretantes nobis erit uelicādū. Duo hæc ineſſe humanis corporibus aīaduertenda ſūt: natura atq; uitiū: aut certe unū tātum/ quod dicamus uitiatū īgeniū. Tū.n. euigilatis corporibuſ uitia detrahenť: manebit uero natura labibuſ defecata prioribuſ: quod aliud certe nihil ex teſtimōiis quę iſti īduxerūt cōcluſū

Alia opīo

iri potest. Qui tamē si ꝑtinacius īsteterint: ualeāt sine corporibus: cū se se dimidios: q̄ totos atq; integros malint. Possem referre hoc loco mille annos: quos græcorū nō nulli animas ad ripā lethei fluminis agere uoluerunt.

Opinio mille annorū

Virgilius

Donec longa dies ꝑfecto tēporis orbe
Concretā exemit labem: purumq; reliquit
Aetereum sensum. Vt poeta īq̄t: easq; rursus lustratis prius supis / ad crassiora hæc corpora se se conuertere. Cui opinioni Samius ille Pythagoras cōsensisse uidet̄. Possē item ęgyptiorū portētuosa deliramēta. Possem aliorum uarias & īeptas stultitias. Sed ne lōgiores uideamur q̄ oporteat: satius erit / his missis in quæ iā longius sumus euecti: ꝓpositā rem argumētis firmare: quæ reuincere neq; ipsi philosophi / neq; pseudo fideles ullis facile ratiōibus possint. SER. Prę clare tu q̄dē iā quasi ueritatis iugulatis hostibus / nūc tua tuebere. MA. Maxime istuc uelim. SER. Cōmode id poteris / si iam uelis. MA. Te nescio ne assentatorē dicam: q mihi tā sępe blādiris: adulans: obseq̄ns. SE. Mitte quęso de me hoc suspicari: sitq; mihi fas apud te nō ignota loq. MA. Nūc uero

Pythagoras

Aegyptii

an non deintegro palpas? SERA: Deus mihi benefaxit: ut hodie cõtẽptor es tui. MA. An nõ pridie? SER. Iocaris ut uideo: nec risu te pdis. MA. Tu uero qp rideas: iocari fortasse me dicis. Sed ne id etiã arbitrere: iam serio eloquamur. Itaq; ut quod polliciti sumus ipleamus. Animorũ ppetuitas: quã ante satis ostẽdimus: corporum resurrectionem, & Thome nostro: & plerisq; Theologorũ exigere prius uidetur: quoniã naturaliter aius & ex sui essentia (ut illi dicunt) est corporis forma: & ordine atq; institutione diuina spectat corpus humanũ nec alio omnino est diffinitus. Quod cũ ita sit: pfecto innaturale ac uiolentũ dicendum est: ut sint a seinuicem ista disiuncta: corpus & animus. Quod aũt huiusmodi est: certũ ẽ: diuturnum esse non posse. Necesse igitur est: ut animi quoniam, sicut diximus pmanentes sunt, ac sempiterni: aliquãdo reuoluantur ad mortua corpora: ut officium, munusq; naturæ obeant suę. Quod sane cum Plato ipse uidisset: ut auctor ẽ diuus noster Aurelius reditũ posuit aiorum ad corpora: quanq̃ ab ea ueritate, quã nos fide cõplectimur: lõge recesserit: ut nõ per

Immortalitas aiorum resurrectionẽ corporũ exigit

Plato Aurelius

ceperit ea ipsa corpora uiuificanda: quę ex tincta iam fuerint: sed alios denuo partus censuerit subeundos. Præterea nõ exiguũ argumentum est illud uitæ futuræ ex integro homine: qp fęlices animæ exutæ corporibus / adhuc precari sibi illa non desinunt: Cui rei probandę non parum fidei habere mihi uideť uisio illa Iohãnis apostoli: quã ĩ apolypsi ita describit. Vidi sub altare dei animas ĩterfectorum ꝑpter uerbum dei & testimonium Iesu Christi quod habebant uoce magna clomantes: Vsq; quo domine sanctus & uerus non iudicas / & uindicas sanguinẽ nostrum / de his qui in terris sũt? Et datæ sũt eis singulę stolę albæ: & dictũ est eis: ut requiescerent adhuc modicũ donec impleať numerus conseruorũ & fratrũ eorum: qui interficiendi sunt / sicut & illi. Quod futurum opinamur sub id temporis: quo truculentissimam ꝑsecutionem in ecclesiam sanctã exercebit hostis nefãdissimus Antichristus. An esset oro tãta illis habundorũ corporum cupido: si res ipsa fieri non posset? An tam accẽso studio nouissimum iudicium anhelarent: si instinctu naturæ / quæ frustra nihil agit: nõ incenderen

Desideriũ aĩæ resurrectionẽ exigit

Iohãnes

tur. Aut etiam stolatis singulis illis qesci te diceretur: quatenus sanctorũ numerus impleatur: si animus corpore non indigeret, tanq̃ altera sui parte prsus beatitudini pfi ciundæ necessaria? Illud etiam iam satis ite ligimus Deum pp̃ter se hominẽ condidisse: cętera uero omnia, & quę potissimũ corporea sũt: homĩs causa: ut illis homo præesset dominaretur q;: ut ipsalmo Dauid aperte declarat, cum ait: Gloria & honore coronasti eũ dñe: & constituisti eũ super opera manuum tuarũ: Omĩa subiecisti sub pedibus eius: oues: & boues: uniuersa insup & pecora campi. Quod quidem etiam Ouidius poeta sic cecinit:

Quoniã hõ ẽ finis cæterorũ oportet resurgat Dauid

Et quod dominari in cętera posset
Natus hõ ĩ terris est. Quod si ẽ uerissimũ ut prõpte fatẽdũ ẽ: hõ ergo cæterorũ corporũ oĩum finis pręcipuus erit: planeq; & cã. Cũ uero multa corpora sint ĩcorrupta ĩuiolabiliq; natura ceu cęlestia atq; elementa illud conseq necessariũ ẽ, ut corpora hoĩum sẽpiterna sint: quæ illos orbes cęlestes: elemẽtaq; possideãt. Præstãtiora.n. semp illa dicimus: quorũ gratia cætera sũt: & in quę reliqua ut ĩ finẽ intẽdũt: Sed hoc fieri qũo

poterit: ut humana sempiterna sint corpora: nisi resurrectionē ipsam a corruptione: & habitū a priuatione dederimus? Neq; uero quisq̄ obiecerit / hoc dictū esse de homine: ut creaturę dominet̃: supioresq; illas ac lucidas sedes inhabitet / q̄tum dūtaxat ad animū spectat: quoniā humanus animus secretus a corpore tenuis quidē spiritus ē: tam lato spatio / locoq; diffuso quo contineat̃ non īdigens: quēadmodum neq; reliquas spirituales substātias dicimus indigere. Deniq; ut sępe ante diximus / ad cōplendos oēs uitæ beatæ fines solus animus nequaq̄ satis est: sed societate corporis indiget: a quo diuulsus / homo certe appellari non potest: quoniā de eo pędicari nequit tota hominis ratio. Nec pętereundum nobis est illud: triplicem ab diuina solertia institutam esse naturam: qua numerus pfectus: ordo: ratioq; absoluta creaturę cōtineret̃: Vnā quidem spūalem: quā substātias separatas philosophi esse dixerunt. Alterā corporeā: qualia sunt elementa / orbesq; cælestes. Tertiam uero ex utroq; cōpositam / atq; pmixtam: & huiusmodi hominē esse: Cęterum duas illas extremas / spiritalem ac

Alia resurgēdi rō

corporalem pennes futuras: quod quidē facit: ut eodem modo creatura media / atq; complexa sempiterna dicēda sit: ut etiam de hoīe ipso deus naturaq; curasse uideat. Sed fieri alioqn certe non potest: q̄ ꝙ hoī uitales adhuc sensus post mortem tribuamus: An illud ēt fortassis addubitabimus. Omne quod naturaliter actiuū uirtute dicit̄ sua: passiuum quiddam habere submissum sibi atq; prēscriptū: circa quod & agēdo & opando uerset̄: quodq; & pati & recipere possit: Sed anima est huiusmodi ipsa: ut ppetuam agilitatem ad motum: opationemq; ad uitā corporis habeat efficiēs in eo facultatem sentiendi: uegetandi: gradiendiq; ut maxime Aristoteles inquit. Ergo illius actio / uolucrisq; mobilitas cū ad corpus relationem importet: ita facit / ut in ipso potentiam oporteat esse passiuā: quæ iugem eiusdē animę actionem / ppetuūq; uigorem excipiat: quod quidē ipsum etiā quomō stare iā poterit: ubi de resurrectiōe ipsa titubemus: De qua sane christiāis nobis quę certior fides adhuc requirēda est q̄ illustris illa atq; magnifica saluatoris nostri & īmortalis dei corporalis resurrectio:

Alia resurrectionis oportunitas

Aristoteles

Christi resurrectō nostrā oīo exigit

Cum ille iam resurrexerit/an nos: qui eius mēbra sumus: eiusdemq; humanę naturæ consortes/resurrectioni nostræ diffidere ui deamur?Si christus inquit Apostolus præ dicaẽ ꝙ resurrexit a mortuis: quomõ q̄dã dicunt in uobis quoniam resurrectio mor tuorum non est?Et ad Philippẽses scribit. Gloria eorum in confusione: qui terrena sapiunt. nostra autem conuersatio ĩ cælis est. Vnde & saluatorẽ expectamus domi num nostrũ Iesum christũ: qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratũ cor pori claritatis suæ secũdum opationẽ/qua possit etiam subiicere sibi omnia. Itaq; fra tres mei carissimi & desideratissimi gaudiũ meũ & corona mea sic state ĩ domino sem per. Sed quãto maius testimonium est illa eiusdem saluatoris & dei nostri pmissio: q̄ ascensurus ĩ cælum: Vado ĩquit parare uo bis locum?Atq; illa uolo pater/ut ubi sum ego/& mynister meus sit?Itẽq; ego sum re surrectio & uita: qui credit ĩ me: etiã si mor tuus fuerit uiuet: & omnis qui uiuit/ & cre dit ĩ me: non morieẽ in æternum. Age ue ro non satis signi nobis esse potest sancto rum patrum resurrectio ea/quam domino

Paulus

Christi pol licitatio

Resurrectõ scõrũ ĩ mor te christi

pendente factam esse euangelia referunt? cum illi ciuitatẽ sanctã ingressi se se palam plurimis fecerint? An non ipsa monumenta patefacta/ut homines taceam/uideri debuerunt hanc ꝓpe uocẽ emittere. En primitię: En testes: En sponsio: En certa fides uitæ futuræ? Ita ne? SER. Ita ꝓrsus: quãuis ĩ re adhuc non nihil dubii inesse coniecter. Sancti illi iterum ne mortui sint/an adhuc uiuunt: uicturiq; sunt semꝑ. MAT. Et te illud etiam nõ mouet: utri prius resurrexerint christus an isti? SER. An refert? MA. Quãmaxime: sed tamen utrũq; alterius tẽporis: lationisq; negocii erit/cũ uoles. Nũc tantũ quod præsentis ꝓpositi ẽ aĩaduerte. SER. Id tam lubẽs ago: ut te dicentẽ nusq̃ ausim interpellare: nisi uiolẽtus me agitet scrupulus. MA. Hic.n.mos tibi semꝑ fuit ueluti peculiaris: ut modestus esses: ac uerecundior. Sed rem ꝑsequamur. Hic omnes hoĩes qui sũt/aut unq̃ fuerũt interrogo: & eorũ uehemẽter reqro prudentiã/nũ iustus dicẽdus sit deus? Quod cũ dixerĩt/nũ uelit ac possit curare de hoĩe: & ei reddere iuxta opa sua? Hoc negẽt: ubi iustita? Affirmẽt: an ãplius erit dubitãdũ qn & corporibus

Iustitia dei reqrit resurrectionem

ipsis: quę fuerunt animis societate cõiuncta: uel p meritis præmia: uel p facinoribus poenas redditurus sit? Vt licẽtius dixerim: deus esse nõ põt: qui idẽ de rebus nõ iuste decernat. Iniuste aũt decernere: si secus ac diximus agat: uideri oĩo oportebit. SER. Nihil dici uerius potest: faciliusq; defẽdi: q̃ q iustus sit deus. Sed cum hoc dicas resurrectionem corporum postulare: ut recipiant uel bona uel mala p meritis difficultas non parua inde mihi suborit̃. Cur igne purgatorio corpora ipsa una cum animis etiam non depurent̃. Nõ ne & hoc diuina iustitia postulat: ut quẽadmodũ simul se se malis poluerunt: ita & simul expientur? An non tu putas eum iudicem piniquum: qui duos eiusdem criminis reos non pari supplicio plectat? Vnum absoluat alterum cruciet? MA. Hæc sane quæstio dudum mihi uisa est difficillima: atq; i ea ipsa quærenda fui plerunq; non segnis: eãq; i coronis nostrorum differentiũ theologorũ etiã quandoq; ptuli. Sed cum neminẽ repirem: qui rem satis enodaret: & quod certũ esset constitueret: adiui tandem hominem quẽpiam / sane doctũ: in quo multa rerũ cogni

Cur corpora cũ ais nõ purgant̃

Difficillima questio

tio/& eloquii suauitas erat: & quem alias scite/atq; subtiliter disserentē audierā: quē omitto ī præsens nominare. Is priore con gressu corpora inqt purganda mortis acer bitate scelus eluūt: aut certe animus ipse ꝑ corpore plectiẽ cōgeminato piaculo. Ego contra cū responderem: quid iniustius q̃ ut quisq̃ poenas ꝓ altero luat? aut quo nā pacto ꝑ mortem corpora ipsa purgabunẽ: cum mors ęquo pulset pede: ut Flaccus di ceret: & innocentissimorum hominū limi na: & ꝑditissimorum turres? eaq; sit nō in expiationem facinorum: sed in poenā ori ginalis culpæ īflicta hominum generi? Ille subridens: ut q sibi neq; satisfecisset: mox quæsiuit firmiora pręsidia: atq; satius īqt hoc mihi uideẽ. Porro ut dicamus cū ani mis corpora purgari debere: sed illud mi nime fieri: quoniam non nisi absurde: atq; præpostere fieri posset. Itaq; mortua iā cor pora semel alioquin purgari non possēt: nisi a morte resurgerent. Quod sane fiat. Reuiuiscant atq; purgenẽ. cæterum purga ta ad superos ne migrabunt una cum ani mis: an iterum morienẽ? Vtrum concesseri mus: ut est necesse concedi: inconuenien

Flaccus

tissimum illud erit: & absurdissimum. Dicantur hec corpora exuta iã labibus simul cum animis in cælum ascendere. Erit ne id sine iniuria & offensione sanctorum, qui nihil in uita patrarunt diluẽdum? & eorũ nihilominus corpora felicissima uermibus & corruptioni obnoxia foede ac turpiter iacent? Erit sine calũnia cęlestis sapientiæ Pauli: qui omnes simul ĩmomento in ictu oculi in nouissima tuba resurrecturos dicit? nisi forte admirabilis excellẽtiæ gratia Diuam Virginem Iesu Christi parentem exceperimus. Cuius corpus ossaq; sanctissima cum nusquã post eius obitum repta sint: celebri opinione, & consecrata iam fide in cælum, credunt ascendisse? Aut certe dicantur iterata morte dissolui. Sed nihil diuinæ iustitiæ potest magis esse cõtrariũ: quæ, ut scriptũ est, neminem dãnat bis in id ipsum: & originalem illam noxam: quã cõtrahimus ab uteris matrum, sanxit una tantum morte sanari. Ex his igitur satis coniicere possumus: diuino cõsilio hac in re ordinem pretermitti iustitiæ: qui quidẽ si seruandus esset: incongruentissimum id q̃maxime uideatur. Reclamaui hoc loco

heus tu pater/si licet/bona cũ uenia loqui. Est ne ulla res talis/quæ diuinam possit la befactare iustitiam: ac diuinum fugere cõ siliũ? An nõ uides deo sic re crimẽ iponere Hoc ubi accepit: Sine præiudicio ueritatis inqt/adiiciã q̃tũ noua mihi quædã nũc co gitatio offert. Corpora hęc ne diuina iusti tia dispẽdiũ faciat/dicamus ĩfirmitatibus: doloribus: fame: nuditate: ĩopia: & huius mõi reliqs ĩ uita purgari: Aut in exitu uitæ iis dari grauiora tormẽta: aut certe quod uis aliud suppliciũ occultũ mortalibus no bis. Cui iterũ ipse oro te inq̃: nõ uides oĩa ista multo secus euenire q̃ dicis multoq; mitius agi ĩ his sẽp cũ malis q̃ cũ iustis hõĩ bus? Postremo ille Deus ĩmortalis respõ dit pq̃ belle & argute rẽ cribras. Sine parũ per si qd ĩuenio. Tũ ego ut alto & exacto ĩgenio es: q meis cogitatiõibus totiẽs ĩprę meditatus/inermisq; respõderis. Hæc atq; similia me ꝑsequẽte: Accipe inquit quod ultimum oĩum dicturus sũ: & ultra quod uideo nihil. Humanus animus rector hu mani corporis ẽ: q corpore ipso non aliter q̃ ĩstrumẽto quodã uti dicẽdus ẽ. Quã ob rẽ Crispus historicus ĩqt. Impio quidẽ ani Salustius

mi. Seruitio uero corporis magis utimur. Alterum nobis cum diis: Alterum cum bel luis commune est. Itaq; omnis laus actio nis humanæ: similiter autem & uituperiũ solum certe animum spectat: Ex quo tota siue recte factorum merces: siue flagiciorũ ignominia præsertim animi est. Hic tantũ uel præmiis cumulandus est/uel poenis af ficiendus: cui tamen aliquando dandũ est corpus: ut tandem ea ratione instauretᷣ ho minis tota natura: quæ merito instaurãda esse uidetᷣ ĩ fine huius uitæ mortalis: sicut litteræ diuinę testãtᷣ. Nihil est opus ad luẽ da supplicia resurrectio carnis. Sed ꝑpter hominis reformationem ꝑfectam exigitᷣ: qui ex utraq; animi corporisq; natura cõ ponitᷣ. Habes q̃tum ipse de re ipsa possim respondere: nisi tu quid subtilius uideas. Tum ego me me comprimens humanitati hominis gratias egi: mansitq; ille: ego di scessi. SER. Tibi ne faciunt satis/quæ acu tus hic homo & prudẽs disputauit. MA. Non illa certe usquequaq; contemno: quo niam neq; legi: neq; audiui potiora. Sed uide ne tu bilinguem me forte esse putes: qui paulo ante dixerim deum iustum esse

non posse: nisi reddat aliquando corpori bus uitam uel in meritum: uel in poenam suorum ante factorum. & nunc uideat assẽ tiri homini dicenti: nihil ad corpora poe nas uel præmia attinere. SERA. Imo uero iam ĩ ultimo labio id suspitionis uenerat. eramq; dicturus tum/cũ ipse dixisti. MA. Magnos habet auctores ratio illa diuinæ iustitię: & iter ueteres theologiæ recẽtesq; magistros de re nulla dissensio est: certisq; sacrarum litterarum testimoniis abundat: quale est illud Pauli ad Corithios: quibus in fide titubantibus Adhuc enim estis in peccatis uestris ĩquit. Ergo & qui dormie runt in Christo perierunt? Si in hac uita tantum in christo sperantes sumus misera biliores oibus hominibus sumus. Si omni no mortui non resurgunt: ut quid & nos piclitamur omni hora? Quotidie morior propter uestram gloriam fratres: quam habeo in Christo Iesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi: quid mihi prodest: si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus/cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrũpũt .n. bonos mores colloquia mala. Iã quoq;

Paulus

tubicinantem illum omnis ecclesia audit: Nos omés manifestari oportet ante tribu nal christi: ut recipiat unusquisq; ppria cor poris sui/put gessit: siue bonum/ siue ma lum. An non pari causa Philippéses forti esse animo iubet: ac côtênere carnis illece bras: Expectãtes saluatorem: qui reforma bit corpus humilitatis humanæ configura tum corpori claritatis suæ? An etiã non cer

Daniel

tũ est satis Danielẽ hoc ipsũ his uerbis cõ testatũ fuisse? Ecce qui nũc dormiũt: uigila bunt: alii quidẽ ĩ uitam æternã: alii ĩ obro briũ sempiternũ? Quis uero addubitabit:

Iob

uirũ sanctissimũ Iob cũ iam carnẽ suam cer neret ulcere exesam: singulaq; mẽbra præ mortua uix cõpage cohærere neruorum: oẽm aĩ merorẽ hoc leuasse solatio. Scio q redẽptor meus uiuit: & ĩ nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursus circũdabor pelle mea: & ĩ carne mea uidebo deum sal uatorẽ meũ: quẽ uisurus sum ego ipse! & oculi mei cõspecturi sũt. Reposita est hæc spes mea in sinu meo? SER. Quæ de diui na iustitia dixisti: quo qdẽ certiora sũt: eo magis difficultatem adaugẽt: ut oportere uideat̃ eum/cui tanta iustitię laus tribuat̃:

non omittere inexpiata hominum corpora in claro illo empyreo fulgore uersari. MA. An credis tu oía diuina cõsilia homini cognita? SER. Ergo hoc dicemus archanum? MA. Cur nõ dixerimus. SER. Vt uideo res ista explorata nemini ẽ. Quare eã relinquẽtes uideamns/si iuuat/ præter id: quod fateor te plenissime de resurrectiõis necessitate docuisse: quisnã modus eiusdẽ pficiundæ ĩ eodẽ cadauere numero. MA. An nõ diximus rẽ istã supra uires esse/metasq; naturę? ac solius dei munus? Insipiẽs tu inqt Paulus quod seminas nõ uiuificatur: nisi prius moriatur. Et quod seminas non corpus quod futurũ est seminas: sed nundũ granũ/ut tritici/aut alicuius cęterorũ seminũ. Deus aũt dat illis corpus sicut uult. & unicuiq; seminũ ppriũ corpus: Tradũt q de aialiũ naturis scripserũt: Pelicanũ auẽ ęgyptiã pullos extinctos ĩ lucẽ excitare cõspsiõe sãguinis: quẽ spõte pfũdit pectore sibi cõtuso. Phenicem post lõga secula senescẽtẽ deflagrare: ex ossibus deĩde & medullis eius nasci primo ceu uermiculũ: demũ inde fieri pullũ. Mustellã uisũ adẽptũ catulis apposita herba restituere solitã.

Paulus

Pelicanus

Phenix

Mustella

Elemētorū cōuersio

Elementorum deniq; mutuam alterutrāq; cōuersionis uicissitudinem quis ignorat? Possumus igit̄ nos resuscitandorū homī num admirari rationē: quā in tot natura animalibus/ & ī ipsis elementis quotidie

Obserua incredule

mundus imitat̄? An anguste adeo de omī potentia dei crediderimus: ut nō possit il la: quantum p illam muta animātia insen sibilisq; materia potest? An quod psępe cę teri homines factitarūt deo ipsi: qui homī nem cōdidit: rerūq; naturas detrahemus? Regum tradit historia: Heliā mulieri ho

Helias
Heliseus
Thabita
Petrus
Paulus

spiti mortuum filium incolumem reddi disse. Heliseū Sunamiti. In actibus aposto lorum Thabitā mortuam a Petro euoca tam mox apertis oculis legimus resedisse. Paulum adolescētem p lapsum de fenestra cęnaculi iamq; extīctum iussisse uiuum abi

Iohānes
Drusiana
Martinus
Plato
Plinius

re. A Iohanne Drusiana e pheretro Ephe sus est restituta. Martino trium mortuorū laudi est resurrectio. Verum quid ista cō memoro: quādo ēt Plato philosophus in Timeo hoīem referat suscitatū: Et plinius ī naturali historia scriptū reliquerit A mo

Amola

lam consularem in rogo reuixisse: & quo niā prævalēte flāma eripi nō potuit fuisse

crematum? Idemq; L. Lamio prætorio uiro accidisse? Bello quoq; siculo Gabienũ uirũ fortissimum captũ a Sexto Pompeio / iussu eius incisa ceruice / & uix cohęrẽte iacuisse in littore tota die. Deĩde cum aduesperasset: illũ gemitu precibusq; a cõgregatis petiisse: ut Pompeius ad se ueniret: aut aliquem de stipatoribus suis mitteret: habere ãt ab iferis quę renũtiaret. Misisse plures ex suis Pompeium / quibus Gabienus dixit: placere Diis manibus Pompei partes & causas pias: pinde euẽtum futurum / atq; optaret. Iussa se nũtiasse: argumẽtũ fore ueritatis: ꝙ pactis mãdatis ꝑtinus expiraturus eẽt: Idq; ita euenisse? Persæ etiam ut aliquãdo homines reuiuiscant: sintq; deĩde immortales nõ dubitant. De disciplina uero magorũ Eudoxus Cnidicus mortuos itidẽ reuicturos asserit. Oro tu mihi dicas: cur manus dei ista non possit: quæ etiã gentiles ipsi facta esse / atq; etiã futura testanẽ / & credũt? Quis. n. hoc loco Platonẽ aut Plinium testes citauit? Quis Persas ac Magos? christiani ne? quorũ adhuc nec quidẽ nomen eluxerat? an non magis quia ueritati / ut Aristoteles inquit / omnia cõsonãt.

L. lamius
Gabienus
S. Põpeius
Persæ
Eudoxus
Plato
Plinius
Aristoteles

Falſo autẽ cito etiã diſſonat uerum? SER. Mihi ſatis quaſi reconditam ueritatem ex ſacris quibuſdã, & ueteribus abditis apui ſti: Nihilq; ſupereſſe iam mihi uidet̃: quod prꝫterea querẽdum putem. MA. Quoniã igit̃ de certa reſurrectionis fide quꝫ itercur renter dicẽda nobis uiſa ſũt: quomõ potui mus, iam ſatis explicauimus: nunc ad id

De q̃ttuor corporis dotibus

quod ſequit̃ duce deo tranſeamus. Ac pri mo de ipſorũ corporũ dotibus dicamus: ut antea fecimus: cũ de animorũ gloria lo queremur. Quas quidem quattuor noſtra tes theologi eſſe tradiderũt: & earum unã claritatem: alteram impaſſibilitatem: tertiã agilitatem: poſtremã uero ſubtilitatem ap pellari. Deĩde ꝓſequemur ſingulorum ſen ſuum ſingulares delicias, obiectu atq; mo tu rerum cælestiũ ductas: atq; alia fortaſſe: quꝫ ut magis minus ue accendit̃ ſermo: oc currere dicentibus ſolẽt. SER. Me nimirũ delectat hic ordo: atq; quod ad primã par tem attinet: qualis erit iſta corporum clari

Dos claritatis
Mattheus

tas. MA. Beati ſiquidẽ omnes ſereno cor pore erunt illuſtri atq; pſpicuo, ſoliq; ſimil limo quemadmodũ iuxta Mettheũ domi nus inquit. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in re

gno patris mei: qui quidem sol Isaiæ uaticinio tunc septies fulgentior erit/ q̄ nunc. Inqt.n.ille. Erit lux lunæ/sicut lux Solis: & lux solis septéplicìter sicut lux septē dierum. Proficiscet̃ uero & emanabit tāta huiusmodi claritas ī corpora ipsa ab aīorum splendore: quem illi hauriūt dei serenitate cōspecta. Neq;.n.beatitudo illa præsertim corporum est: ut eā in se ipsis habeant: sed ab aīs effluit. Et ut cælestis illa lux/deiq; claritas sempiterna sanctorū animos īplet: ita eorūdem animi corpora. Erūt etiā membra singula quasi cristallus peruia/& quasi aurum flauescentia/sublata ab iis omni obscuritate īpurioris caliginis crassiorisq; materiæ adeo/ ut nexus compagoq; corporū harmonia: uenæ sanguinis: & cæterus humor: ossa: atq; medullę & sūmi artificis dei solertiam ipręseferāt: & aspiciētes mirabili q̄dā uarietate delectēt. In tāta nihilominus claritate atq; fulgore appebit oīs illa colorū lineamētorūq; & parua & maxia & mediocris distictio: quę ē idex pfecti operis & exactæ naturæ: & unaquæq; corporis pars situsq; mēbrorū p cōueniētia naturali ppriis ita coloribus uariabit̃: ac moderata

Isaias

Vnde hæc claritas

luce splendescet: ut non idē omnino color non æqua claritas cōpleat omnia mēbra: sed sint manus: pedes. oculi: ora: ossa: humoresq; uaria specie distincti: uarieq; lucētes: Sicut & modo pictorū tabulæ distīctæ mille coloribus: aut gēmatæ uestes / auroq; cōtextæ ad obiectum solem / & illustrē claritatem / simul & uariatam decentiā ostentant. Atq; huiuscemodi corporū splēdor animorū imitabitur gloriā: ut tantus ille sit: q̄ta sit illa: quæ sane etiā ex corporibus ipsis sic inspici poterit: ut ex uasculo uitreo uini: alterius ue liquoris species / colorq; ꝑspicitur. Subsequitur deinde altera dos: quæ quidem impassibilitas siue indolētia dicitur: ꝑ quā ita se corpus ītus extraq; tuebitur: ut nulla extrinsecus ui: aut īteriori elementorū discordia corrūpi amplius lædi ue possit. Ita. n. fiet solidum: inexpugnabile: immortaleq;: ac tāti roboris: ut ad illud nullus morbus. Nullus dolor: Vis nulla æstus: uel frigoris: famisq;: uel sitis possit penetrare. Sed neq; qcq̄ obstabit quo minus illęsum incedat / si uelit / ꝑ ignē ipsum: & æquoris undas: q̄ si in speciosissimo ac suaue olēte uireto / eburneo strato quiesce

Indolētia atq; īpassibilitas

ret. Inferni uero tenebrosas umbras si pe
tat: oia penarum atq; terrorũ genera pene
tret: demonũ fremitus: uocesq; męrẽtiũ au
diat. Nõ modo nihil patiaɾ̃: sed ita ꝑcul sit
ab oi metu: q̃ reliqua sãctorũ corpora ĩ ip
sa cæli tutissima gloria. Tũc sane illud ĩple
biɾ̃: quod ĩ apocalypsi Iohãnes cælesti uo ce se dicit audisse. Nõ esurient: neq; sitient/ apocalypsis
neq; cadet sup illos sol: nec ullus ęstus. Et
absterget deus oẽm lachrymã ab oculis sãc
torũ: & mors nõ erit ultra: neq; luctus: neq;
clamor: sed nec ullus dolor: quę prima abie
rũt: & dixit q sedebit ĩ throno. Ecce noua
facio oia. Et illud quod q̃dẽ Paulus ad Co Paulus
rĩthios scribit. Oportet. n. corruptibile hoc
induere ĩcorruptionẽ: & mortale hoc ĩdue
re ĩmortalitatẽ. Et tũc sermo fiet: q scriptus
est. Extricta est ĩ uictoria mors. Tertię uero Dos agili
dotis est ꝑ celerẽ quandã mobilitatẽ ipsius tatis
aĩ uigorem imitãtem corpora agilia atq; le
uia efficere: ut ubicũq; spũs uelit: præsto il
la sint: possintq; eadẽ ꝑnicitate: qua mẽs ip
sa & cogitatio ĩfinita terrarum spatia/ cęlo
rũq; metiri: nihilq; ĩpediat: quin ipse aĩus
una cũ corpore ex illa cęlesti arce ĩpceptibi
li q̃dem momẽto cũ uelit ad has ĩferiores

mũdi partes delabaẽ: deĩde ẽt dicto citius
terris excedens/ ad excelſa euolet: & huc
atq; illuc uagerẽ p omne ſublime/ nũcq; iter
fęlices angelorũ choros. nũc iter pphetarũ
& apoſtolorũ ſedes: nũc iter martyrũ uirgi
nũq; cateruas/ uel molliter ac paulatim ĩce
dat: uel celeri uolatu diſcurrat: Nec ĩ ipſo
motu curſuq; citiſſimo plus oio laboris ſẽ
tiat/ q̃ ĩ qete/ & pulcherrimo ocio. Quartã

Dos ſubtilitatis

atq; extremã corporũ doté ſubtilitaté no
minare ſolemus: qꝙ p eã facultas unius cu
iuſq; rei penetrandæ corporibus attributa
ſit: ſemota ab iis ea mole atq; ſegnitie: qua
ĩ hoc terreno domicilio circũfuſa erant: ut
tã facile quocũq; ferãẽ/ penetrẽtq;/ ac diui
dãt oẽ congeſtũ/ tenaxq; & ſolidũ: q̃ ſpũs
ipſe: quo ẽ nulla uirtus penetrabilior/ atq;
celerior. Nũc. n. ut mẽtis acies pmanẽs ĩcor
rupta/ modo ſupa petẽs ſe ſe ĩ cõtẽplandis
pſpiciendiſq; rebus cœleſtibus ponit: mo
do ad ima deueniẽs has habitabiles oras:
regna: natiões: mariaq; colluſtrat: nec ullis
obicibus ĩpediẽ: etiã nec ullo carcere cogiẽ
quo minus exeat/ & pgrediaẽ: poteſtatẽq;
habeat ſe altiuſ efferẽdi. Ita pfecto beati cõ
ſimilem in corporibus uirtutem accipient:

& æquatis/ut ita dixerim/uiribus quocūq;
animi penetrauerit/ & corpora penetrabūt.
Nā quoniā humanus aīus corporis faces/
qbus iflāmari solet ad oēs fere cupiditates:
sedulo Marte supauit/atq; restixit iā plane
ob isignē quasi uictoriā: partūq; triūphū il
lud sibi ita sūmittet: & parere oio/ ac obse
qui coget: ut quoquo uoluerit comite illo
igrediat̄: indeq; exeat tanq̄ natura spūs in
illo recepta. Sed iā de dotibus satis. Aggre
diamur & reliqua. SER. Te hactenus au
rea uerba loquētē sic itento aīo obseruaui:
ut pcūctādi de his quæ dubia uiderēt̄: nul
lū mihi fecerim tēpus. Ita me os tuum reiq;
dignitas allexit: ut psæpe interdicēdū satis
nesciuerī/ uiderē ne ista an audirē. Verūta
men siqs rē subtilius pscrutari uelit: dubi
tabit fortasse ne ista pie atq; religiose ma
gis q̄ dilucide uerissimeq; dicāt̄: & ut reliq̄
omittā: hac ne dote queso subtilitatis scin
dent celum: terram: & omne reliquum cor
pus mēbra ista sanctorū? an inuiolatis illis
penetrabūt? MA. Atq illis inuiolatis. SE.
Et saxū & calibē sic penetrabūt? MA. Etiā
adamātē. SE. Oportebit igit̄ uno q̄ dē loco
duo simul corpora cōtineri: nisi exossemus
ea uertamusq; i spūs tenues; aut usq; adeo

difiűctę subtilisq; materię futura dixerimus ut se isinuēt in oē corpus durissimum: ceu oleū cōsueuit lignū penetrare: & ignis i sili ce/ferroq; latere. MA. Fateor quidē: si res physice agit̄: ad legēq; naturæ huiusmodi cuncta metimur: dari oportere duo simul corpora uno tātū loco circūscribi nō posse

Paulus

Sed hic natura succūbit. Paulus apostolus cuius singula uerba/ ne dixeri sēsus supra hoiem sūt: resurrectionē futurā i iisdē cor poribus ad Philippēses scribit secūdū eam opationē dei: qua pōt ēt subiicere sibi oia.

Gregorius

Et Gregorius pōtifex/idemq; singularis ec clesiæ doctor: Sāctorū corpora iqt eiusdē materiæ erūt: sed alterius glorię: Illa quoq;

Paulus

ex ipso Paulo ē pręclarę ueritatis sentētia. Seminat̄ in ifirmitate: surget in uirtute. Se minat̄ corpus aiale: surget spūale: non itel ligēs mutandā esse naturā: sed spūalē illis supaddi uirtutē. Non sunt ista naturæ: sed gloriæ: nō mortalitatis: sed uirtutis: nō ui tę pręsētis: sed futurę: ut corpora ista scōrū suis itegra membris solida: pulpas ossaq; retinentia fūgantur his quattuor quas di

Petri ūbra

ximus dotibus. An Petrum putas sua um

Corpus dnī

bra egrotos curasse? An christi corpus: qa

humanum esset & naturale, sicco uestigio ambulasse per undas? Trāsfiguratū plus q̃ solē splenduisse: Foribus obsignatis ad apostolos penetrasse: & postremo actis humanis petiisse sublimia? Diuinū quippe in his omibus aut gloriosū quiddā emicuit. SER. Pauca hæc oēs difficultates soluunt, quas mente cōceperā. Non intercipiamus pluribus oro nostras paradisi delicias. MA. Quoniā igit̃ sic placet: pcurramus fęlicitatē illā: quę ex quinq; exterioribus sensibus capit̃: atq; ab oculis īcipiamus: ī quibus tam multiplex ea erit: q̃ uarius est pulcherrimus omniū uisibiliū rerū aspectus: q̃ multa: q̃ diuersa cęlestiū locorū spectacula sūt. Sed quis satis poterit, nisi diuini eloquii uiribus cæli pulchritudinē tātis ornatam astrorū luminibus referre? Quis lunę: Solis: orbiūq; reliquorū situs atq; naturā? Quis sublimē illum empyrei cæli cādorē? qua quidē figura sit? quibus splēdoribus emicet? quæ prata in eo sint uariis florum uestita coloribus: quę spatia immēsa: quę diuerticula amoena: quæ pomoeria: quæ theatra. quæ fora: quæ regiæ? Atq; illa oīa quibus gēmis: q̃q; pretiosissimis margari

Sensus ui dēdi

tis distincta sint? q̄ fuluo auro: argentoq;
optimo exornata? Quis poterit in q̄ refer
re q̄ multis aliis beatorum uisio speciosissi
mis excitet̄ illecebris? Sũma sunt hæc in fi
nita: sem piterna: diuina: de quibus cũ loq
mur: quid aliud assequimur: q̄ ꝙ hæc infi
ma cũ supremis cõparamus. Illud etiam ut
possumus meditemur: quãta quidẽ cũ uo
luptate ex aperto cælo/ & sereno illo stella
rum loco inferiora ista beati ꝑspiciẽt/ sensi
biliaq; elemẽta: ex confusis crassioribusq;
pura & liq̄da admirabunt̄. Vel illos etiam
descendẽtes ut uideãt/ q̄ sordidis locellis
duxerunt uitã sãctissimã. Vbi suas calami
tates: supplicia: & neces ꝑtulerũt. Vbi ossa
sacriq; cineres iacuerũt: atq; huiusmodi re
liqua: quorũ uidẽdorũ incredibilis quædã
cupiditas etiã mortales nos solet iflãma
re. Videbũt. n. ubi quotiẽsq; uoluerint: nõ
modo uniuersa/ quæ tũc erũt: uerũ etiã/ ut
quidã putãt/ oĩa generabilia & corruptibi
lia: quæ cessante cęli motu iã esse desierũt.
Asserẽtes hi duplicẽ uidẽdi rationẽ & mo
dum eos habituros: uel ꝑ receptas species
ex creatura uisibili: quę tũc erit: uel ꝑ simu
lacra quædã eorũ/ quæ iam fuerũt: nec am

Vidẽdi modus i beatis

plius sũt: diuinitus se oculis iferẽtia: quas influxas species nominant. Atq; alii admi rabilẽ adeo ĩ his uidẽdi sensũ fieri cẽsent: ut anteriora simul, & quę a tergo sint: quę ultra, citraq;, supra etiã, & subter, & ea qdẽ tam eminus, q̃ cõminus uno ĩtuitu cernãt. Et hęc quidã uel ĩ deo rerũ omnium causa atq; pricipio: uel p influxas (ut diximus) species aiũt fieri posse, atq; futura. Sed qd putas beatitudinis erit, uidere christũ deũ hominis cõditorẽ: & intuitu nescio quo ineffabili dei hõisq; in illo utranq; naturam? Corpus illud diuinitatis theatrum tenere, atq; cõplecti: quod ideo ẽ crucifixũ: ut nos ad gaudia ista tanta peheret? Quid de te dicã ipsius ĩmortalis dei & saluatoris nostri alma parẽs: quæ sup oẽs sanctos: & angelorũ ordines tantũ gloria emines: q̃tum ĩter matutinas nebulas lucifer, & serotinas hesperus. An nõ sola oculos oĩum beatos efficeres? An ubicũq; esses: ibi cælum non esset? Quid de turba illa magna sanctorũ quã dinumerare queat nemo ex oibus gẽtibus: & tribubus: & populis: & linguis? Vbi nescias ne magis deũ in illis admirere: an illos in deo! Taceo quo plausu: qua

En

Videre christũ

Dei genitricem

Sãctorum multitudinem

immensa lætitia parentes ipsos: filios: fratres: nepotes: necessarios: carosq; nostros uisuri simus. Tantę rei uerba deficiunt. Satius id tuę tacitæ cogitationi relinquo. Sa-

Gusta & exulta

poribus uero q̃ suauibus: q̃q; multiplicibus sãctorũ gustus pfundi crediderimus? Nemo diffidat sensũ istum ppria opatiõe atq; optimo suo bono uacuũ iri cũ scriptũ sit. Beati q uocati sũt ad cęnã nuptiarum agni. Itẽq; beati qui esuritis quoniam saturabimini. Et rursũ. Amẽ dico uobis: Faciet pater familias seruos suos discũbere: & pręcinget se: & trãsiẽs ministrabit illis. Hic uero tu cogita q̃ exqsitas epulas: q̃ lautas: q̃ opiparas apponet pater iste familias. An putas huius temporis dapes & cõdimẽta: Vitulum saginatũ: Capreã: leporẽ: anserẽ: anatẽ: turturẽ: turdũ: ficedulã? An pretiosa illa genera pisciũ: murenã: rũbũ: accipẽserẽ: mulũ: lupũ ĩter duos põtes Tiberis captũ: trotã: carpionẽq; benaci lacus? An pulmẽta suauissima: sorbiciũculas: & mella cãnatũ miris cõfecta modis? An famosa illa uina phalernũ: maluaticũ: mulsũ? An qcqd oĩo excogitauit gulæ libido: & pdiga rerũ Luxuries puo nũq̃ cõtẽta paratu: Et qsitorũ terra pelagoq; ciborũ Ambitiosa fames: &

lautę gloria mēſę. An quod ſolent poetę canere: Nectar & ābroſiā/ latices epulaſq; deorū? Lōge abſit ab hac hęreſi noſtra cogitatio/ cōreſtāte pręſertim Apoſtolo: Nō eſſe regnum dei eſcā & potū. Sine patinis atq; calicibus plena ſaporū erunt guttura ueneranda ſanctorū. Inhærebit. n. palatis coniuncta uis quedā & continuata ſuauiſſimę ſapiditatis: nō ab alimēto ipſo quod tunc nullum erit/ effluens: ſed admirabili quadā dei ꝓuidētia genita. Porro cæleſtis etiā odor: qui ſe ſe ſācrorū naribus diuinitus inſinuabit/ tātus ille erit: ut nullis uerbis enarrari queat. Cōparari ei thura mortaliū: thimiamata: muſcū: cinamomum: & quicquid ſudant balſama ipſa/ & ſpirāt/ ac redolent cynama: tale quippe eſt: quale ſi cęnoſi gurgitis putredinē cū optimis atq; ſupremis cōferamus odoribus. Tangendi uero ſenſus/ ut eſt ī uita multo acrior atq; uehemētior cæteris affectionibus/ & titilationibus corporis: ita & ī patria erit multo delectabilior. Hic ī utroq; ſexu/ in mēbris ſingulis/ ſecreta omni libidine/ ac fęditate omnimodā ſentiet uim delectationis/ atq; dulcedinem: nō qualis nūc ꝑ inſanam libi

Ouidius

Odora parump

Deſenſu tactus

dinem ex contactu alieni corporis capiẽt: ſed qualẽ nullus omnino ſermo ualeat explicare. Aures quoq; multo plures & potiores uoluptates capiẽt: q̃ etiam indicari queãt. Nunq̃.n.deſinẽt uoces illæ canorę exultatiõis & ſalutis ĩ tabernaculis iuſtorũ/ut Propheta ĩdicat: nec exultatiões dei in faucibus eorũ. Exultabũt deo adiutori ſuo:iubilabũt deo Iacob:ſument pſalmũ: & dabũt tympanũ pſalteriũ iucundũ cũ cithara Buccinabũt ĩ neomenia tuba ĩ ĩſigni die ſolẽnitatis eorum. Ibi cherubin & Seraphim. Sanctus: Sãctus. Sãctus. penni uoce clamãtia. Ibi ſonitus tubarũ multarũ ĩ apocalyſi Laus & uirtus deo noſtro in ſęcula & aleluya clangentiũ: Ibi uox illa citharedorũ citharizantiũ in citharis ſuis: & cantantium cãticum nouũ: quod nemo dicere poteſt:niſi illa centũ q̃dragita quattuor milia:qui empti ſunt de terris primitię deo & agno:& uirgines ſecunt̃ illum quocũq; ient. Sed tãtus hic ſonus & tã ſuauiſſimus cantus: q̃ dulciſſime ſãctorũ aures demulceat iã ſatis ſuſpicari poſſumus ex harmonia & numeris inuẽtis humanitus. Nam ſi ictus aeris & neruorũ concentus:ſi uocum

Auriũ uoluptas

DAVID

Apocalypſiſ

Ex humãis ſuſpicare diuina

uarietas/& circũflexio: si liræ: citharę: tubę cimbala: organa: oĩa quidẽ hominũ inuenta & manufacta/ tam suaui sono & melli fluis modis aures implent: & sæpe ad intimum sensum penetrãt: & animorũ motus concitãt atq; impellunt: queãdmodũ a Timotheo musico Alexãdrum in conuiuio cãtu phrygio ita excitatũ legimus: ut epulis relictis arma caperet: moxq; mutata musica eundem ad sodales/epulasq; remissũ. Et iussu Pythagoræ tibicinẽ harmonia mutata petulantiores iuuenes ĩ domũ pudicã atq; ĩgenuã irruentes composuisse. Et si fabulis ẽ aliquid dandũ. Orpheũ lira sopisse ĩferos: cũ inde reduceret Eurydicẽ cõiugẽ. Et Syrenas marinas musicum melos imitatas suaui p multis extitisse naufragio: quales illas modulationes fore arbitremur: quæ non fidibus: nõ ęre: non hominũ aut auium spiritu fiẽt: sed ãgelorũ/ hominũq; sanctissimorũ incorruptibilibus uocibus? Age uero q̃ erit quisq; fandi dulcissimus? Quãtæ iucũditatis/ nitidissimiq; cãdoris fęlicissimorũ labiorũ ubertas illa erit: qua referent ante actæ uitæ labores: picula: studia: curas: profusas quotidie lachrymas:

Timotheus Alexãder

Pythagoras

Orpheus Eurydices Syrenæ

q̃ dulcis erit sermo sanctorum

ſuſpiria: gemitus? qua iis gratias agẽt: qui bus precantibus aut cõmonẽtibus adiuti ſunt/ ut ĩ celum aſcenderent: qua aduerſus carnis illecebras: & infeſtiſſima Diaboli te la uictorias ꝓſequentur ſuas? Aut obſtupe ſcẽtes de his loquentur: quę reperint: atq; intuebunt̃ eſſe multo maiora/ q̃ putarant adhuc circũſepti hac mortali & denſa cali gine. SERA. Deus bone qualem reliquã beatitudinem ſanctorum fore arbitremur: & eam maxime: qua fęlices animi erunt: ſi quæ ſenſibus corporis capit̃: tanta amęni tate oculos paſcet: fragrãtia nares: ſuauita te guſtũ: lenitudine tactũ: ſono & harmo nia auditũ? MA. Ita ſane eſſe/ nulli dubiũ eſt: ut animorũ fęlicitas corporũ fęlicitatẽ q̃ maxime excellat: atq; illud etiã nobis fa tendũ eſt: utrãq;/ imo alterius minimã etiã partẽ talem ꝑfecto tantãq; eſſe: ut nulla tã efflues: tã uenuſta: tã ſublimis: tamq; gran diloqua facũdia unq̃ extiterit etiã eorum: q̃bus uehemẽs & ꝓpheticũ ingeniũ fuit: quę a rei magnitudine ſubmiſſa nõ ſit atq; ꝓſtrata. Quid.n. aliud eſt p hominẽ huiuſ modi iſta enarrari: q̃ ſi uelimus Solonis ſententias/ & delphica oracula infantulo

aptare: imo ut uerius dicam quadrupedi.
Quod cũ ita sit: hic iã cõplicatis uelis por
tũ puppis nostra recipiat: & anchora iacta
firmet. Addãtq; nobis pauca ista quæ di
ximus: imensũ calcar ad ea ptingẽda: de q
bus et utrũq; dixerimus: fuit iucũdissimus
sermo: ardeamusq; iis gaudiis iteresse: qui
bus cor & caro nostra exultet ppetuis sęcu
lis deo optimo nostro: ubi lętemur: ut scri
ptũ est: sicut qui lætant in messe: sicut exul
tant uictores capta præda. Quod ut asseq
certe possimus: nobis faue Iesu christe rex
sanctorũ: & princeps illius regni. Tuq; uir
ginum splendor: & humane spei Mater.

MATTHAEI
BOSSI VERONENSIS
CANONICI REGVLARIS
VERA
ET
SALVTARIA ANIMI
GAVDIA
FINIVNT

T IMotheus Veronensis Matthęo Cōcanonico Reg. & Cōpatriotę uenerando, & suauissimo. Sal. ī dnō plu. Quę mihi dicasti tua uera & salutaria aī gaudia M. dudū fili carissime: iam uero summis tuis uirtutibus & sapientia pater: ea nimirum q̄ præclara & preciosa mihi extiterint: nullis plane uerbis assequi possum. Vincit illa uoluptas: quam maximam cepi, ea cum ꝑrimus legi: & quæ augeť semꝑ cum relego (testis est mihi ueritas ipsa) existimationem omēm & fidē. Vnde pie & maxime Deus inuētio ipsa tā digna: tamqꝫ blāde lectorem alliciens? Vnde & illa tātarum rerum ubertas atqꝫ uarietas? Vnde tandem perpetua sermonis & arguta & candida dignitas, ipsum etiam sententiarum pondus cum eloquentia quaqꝫ coniunctū: nisi singulari ab ingenio ac bonis artibus culto: nisi de secreto & abdito quodā diuinorum gustu: conscientiæ animiqꝫ nitore? Visus ē mihi īsedisse tibi ori: & ꝑ te affatus omnium doctor & artifex, sacer spiritus dei: ubi ꝑ illam uel maxime: quæ iam triumphat ꝑenni gloria: cælestem Hierusalē lætus īcedis ac ꝑuagaris, athletarum & ciuium dei gaudia sempiterna plu

ſtrans/futurus & tu. M. diuino munere: ut
quod auguror/cum illis aliquãdo beatus/
ſi modo qcqd ſapis & potes: ut te effecis
ſe mihi ſemp̃ perſuaſi: in eum retuleris pa
trem luminum: qui nos erudit omnes ad
agnitionem atq; iuſtitiam. Accepi & pau
lo ante libellum de pferẽdis aduerſis: quẽ
ad Iohãnem philippum fratrem & elegan
ter & christiane ſcripſiſti: In quo mihi uiſũ
eſt/non te equidem legere: ſed concionan
tem audire ea ſuauitate atq; uehementia:
qua ſoles ad populum loq: quẽ licet pro
tua prudẽtia ad fratrem dederis: ſimul exi
ſtimo/& mei ſolandi cauſa abs te fuiſſe cõ
poſitum: quem ita complector & ſeruo: ut
nulla uideat̃ res mihi peculiarior eſſe atq;
iucũdior. Quã obrem q̃tum ſane poſſum
te hortor in domino: ut ab ſtudiis liberaliſ
ſimis his atq; ſanctiſſimis: ad quæ uidet̃ te
ipſa benigna genuiſſe natura: nulla omnio
cã deſiſtas: niſi te quatenus auocat pietas:
cultus: cerimoniaq; diuina: quo multis p
ſis/tũ cõmunem parentem exornes meritis
ac laudibus tuis. Vale

.IMPRESSIT.
FLORENTIAE
Ser Franciſcus Bonaccur
ſius. Anno Salutis
M.CCCC.
.LXXXXI.
Sexto Idus
FEBRVARII.

REGISTRVM

a
Primũ uacat
Angelus
Matthęi
nihil
b
animum
aliena
deamus
genere
c
nobis
ſo ex rapinis
nem oĩbus
illud ideo
d
formidabit
nores atq;
lo rei
miniam

e
ut peſſima
mum
rubore
gorum
f
magis
templari
non
cõtinẽtius
g
dicendo
rentes
minimãq;
nas
h
uiri
dines
ſit quo
tor ſiue

i
corporibus
leonis
ad corpora
ſeptuagitaq;
k
corporalem
pendente
tio &
heus tu
l
ret inferni
& æquatis
humanum
plius ſunt
lauræ

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

21.